296
3

HALDUN TANER

BÜTÜN HİKÂYELERİ-3

onikiye bir var / Sancho'nun sabah yürüyüşü / gülerek ölmek

4. basım

bilgi yayınevi

HALDUN TANER • onikiye bir var

BİLGİ YAYINLARI : 296
HALDUN TANER, BÜTÜN HİKÂYELERİ : 3

ISBN 975 - 494 - 045 - 2
94 06 Y. 0105 0634

Birinci Basım 1971
İkinci Basım 1983
Üçüncü Basım 1988

Dördüncü Basım
Ocak 1994

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46 / A
Telf 431 81 22 - 434 12 71
434 49 98 - 434 49 99
Faks 431 77 58
06420 Yenişehir - Ankara

HALDUN TANER

Bütün Hikâyeleri

3

Onikiye Bir Var
Sancho'nun Sabah Yürüyüşü
Gülerek Ölmek

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

Haldun Taner'in bütün eserlerinin yayın hakkı, yasal mirasçılarıyla yapılan özel anlaşma gereğince, Türkçe ve bütün dillerde Bilgi Yayınevi'ne aittir. Bu dizide çıkan ve çıkacak olan eserlerin hiçbiri kaynakları gösterilmeden alınamaz, yayımlanamaz. Yayınevi'nin yazılı izni olmadan radyo ve televizyona uyarlanamaz, oyun ve film haline getirilemez.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının 1.7.1992 gün ve 3995 sayılı yazılarıyla okullara tavsiye edilmiş; 28.9.1992 gün ve 2367 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır.

dizgi	faruk kaya
tel	433 77 83
baskı	cantekin matbaacılık yayıncılık ticaret ltd. şti.
tel	433 30 84 – 435 83 56

İÇİNDEKİLER

Onikiye Bir var

Onikiye Bir Var 9
Ayak 23
İznikli Leylek 48
Bayanlar 00 56
45 Marka Seksapil 63
Artırma 69

Sancho'nun Sabah Yürüyüşü

Sancho'nun Sabah Yürüyüşü 91
Piliç Makinesi 104
Rahatlıkla 119
Ases 138

Gülerek Ölmek

Gülerek Ölmek 157

ONİKİYE BİR VAR

Birinci Basım 1954
İkinci Basım 1971
Üçüncü Basım 1983
Dördüncü Basım 1988

Beşinci Basım
Ocak 1994

ONİKİYE BİR VAR

Nasıl başladı, ne vakit başladı, bilemiyorum. Ama ilk belirtiler, dokuz yaşımda iken patlak verdi.

Misafirlerle bahçede oturuyorduk. Yaşlı bir zat saati sordu. Aksi gibi, kimsede saat yoktu. Eniştem içeri, saate bakmaya koştu. Ben o aralık:

"Üçü yirmi üç geçiyor" diyivermişim.

Bu tutturuşa, önce kimse şaşmadı. Boğazda, geçen vapurlara bakıp zamanı bazen dakikası dakikasına kestirmek mümkündür. Görünürde vapur filan olmadığı anlaşılınca gözler faltaşı gibi açıldı:

"Peki ama nasıl bildin?"

"Bilmem" dedim. "Dilimin ucuna geliverdi işte."

Rahmetli halam:

"Tesadüf a canım" dedi. "Attı tuttu işte. Olmaz mı böyle şeyler."

Öbürküler de:

"Evet" dediler. "Tesadüf. Ama bu kadar olur yani."

İnsanlar, mantıklarının normal akışına uymayan olayları bu üç hece ile ne güzel ortadan kaldırıverirler. Kâhinliğimin sırf bir tesadüfe dayandığı oybirliği ile kabul edildi. Hatta ben bile buna inandım. İnanacaktım.

Aradan iki hafta geçmiş geçmemişti ki, bir gece, ter içinde yatağımda uyandım:

"Bire beş var. Bire beş var" diye sayıklıyordum.

Kalktım. Lambayı yaktım: Dededen kalma ihti-

yar duvar saati, bire tam beş kalayı gösteriyordu. Niye uyanmıştım? Bu sayıklama neden?

Saatin bire beş kalayı gösterdiğini rüyada mı görmüştüm. Yoksa, uyku ile uyanıklık arasında mı içime doğdu. Biraz sonra saat "dan" diye biri vurunca kafama tokmak yemiş gibi ayıldım. Hayır. Bu defaki tesadüf olamaz. Başım dönüyor, kulaklarım uğulduyordu. İçimi, tarifsiz bir korku kapladı. O güne kadar benden gizli içimde işlemiş durmuş bir saatin tik taklarını, ilk defa o anda duyar gibi oluyordum. Bu tik tak, kalbimin atışı temposunda olsa şaşmayacağım. Ama değil. Acele işleyen bir cep saatininkine de benzemiyor. Çok ağır, daha tok... Tıpkı, ağırbaşlı bir pandül gibi... Önce, bir kâbus geçiriyorum sandım. Kalkıp elimi, yüzümü yıkadım. O tempo, hâlâ kulaklarımda zonklayıp duruyor. Yalının boş odalarından birine kapandım. Boşuna... Gecelikle bahçeye çıktım. Rıhtıma vuran dalgaların temposu da, şaşılacak derecede içimdeki ölçüye uyuyor. "Lamı cimi yok, tozutuyorum" dedim. Ter içinde oraya yığılmışım. Gelip beni ayıltmışlar, yatağıma yatırmışlar. Boş odalarda ne aradığımı, bahçeye neden çıktığımı sordular. Söylemedim. Hastalıktan, doktordan oldum bittim korkarım. Bunu, bir delilik başlangıcı sanmıştım. Söylemezsem, sanki kendi kendine düzelecekti. Sırrımı evdekilere açmamakla iyi etmemişim. Belki o zaman bir çaresine bakar, önüne geçerlerdi.

İlk korkularım yatışınca, bu keşfimden övünç bile duymaya başladım. Saate bakmadan saati bilişim, mektep arkadaşlarım arasında duyuluverdi. Saati olanlar saatlerini benimle düzeltiyor, olmayanlar dersin bitmesine kaç dakika kaldığını benden soruyorlardı. Benim bu marifetimi bilmeyenlerle bahse girip sırtımdan para kazanan açıkgözler bile oldu.

Üniversiteye geçince, bu melekem daha da kesinleşti. Şimdi artık yalnız akreple yelkovanın değil, saniye ibresinin bile kaçta bulunduğunu bildiğim olu-

yordu. Bir keresinde bir atletizm maçında sekiz yüz metre derecesini daha kronometrörler ilan etmeden bilişim, o zamanki gazetelere bile geçti. Hatta bunun üzerine, zamanın en tanınmış ruh doktorlarından biri, beni arayıp buldu. Birtakım sualler sordu. Saat tahminleri yaptırdı. Sonra doktorlar cemiyetinde, hakkımda bir tebliğ yayınlandı.

Hiç unutmam, rapor: "Süjede aşırı derecede gelişmiş bir samia hassası ve altıncı his derecesinde bir zaman hafızası müşahede edildi" diye başlıyordu.

Bana kalırsa, ben bunu soyaçekme ile izah taraflısıyım. Şeceremi araştırdım, bulamadım. Ama soyumda muhakkak zamanla, saatle fazla uğraşmış bir insan, ne bileyim ben, bir saatçi, bir muvakkit bulunmalı. Yoksa doktorun dediği gibi, bütün suçu odamdaki duvar saatine yüklemek, bana biraz tek taraflı bir izah gibi geliyor.

Odamdaki saat, atalarımdan kalma bir duvar saatidir. Tam karşımda, dedemin bir hattı ile büyükbabamın üniformalı resmi arasında, sanki onlardan bir şeymiş gibi durur. Dünyaya ilk geldiğimde kulağımın ilk aldığı ses, onun tik tak'ları olmuş. Çocukluğumun, sade çocukluğumun mu ya, gençliğimin de gecesini gündüzünü o saatin tik tak'ları noktaladı. İçimdeki pandülün tik tak'ları da tıpıtıpına tam onun pandülünün temposunda. Öyle ağır, öyle tok.

İmdi doktorun tezi şu: Normal üstü bir duyma hassası olduğu için şuuraltım, bu pandülün temposunu âdeta bir plak gibi zaptedip kendisine sindirmiş. Şimdi ben, o yokken bile onu duyar gibi oluyor, bir yankısı gibi onun temposunu idame ettiriyormuşum. Hasılı, onunla denk işleyen canlı bir saat olup çıkmışım.

Bu durumda bana:

"Öyleyse neden çeyrekleri, yarım saatleri, saat başlarını çalmıyorum?" diye sormaktan başka bir şey kalmıyor. Kötü, çok kötü... İster misin büsbütün azı-

tayım da, sade sorulunca değil, sorulmadan da, tıpkı Telefon Merkezindeki konuşan saat gibi. her geçen dakikayı durmadan söyleyeyim.

Doktora vız geliyor. Bir sinir doktoru için, saatleşen bir insan kendini at sanan, tren sanan, olmuş bir armut sanan kadar olağandır.

Sapıklık, böyle böyle başlar. Hangi doktor hastasına resmen "sen tozutuyorsun dostum" demiştir.

Bunu ben kendi irademle alt edemezsem beni doktor mu kurtarır, ilaç mı, telkin mi?

Hemen, kesin bir prensip karan verdim: Bundan böyle saat tahminlerine paydos...

O güne kadar lüzumsuz saydığım için hiç saat kullanmazken ilk defa kendime bir saat satın aldım. Hem de aylı günlü, en modernlerinden... Saati soranlara saate bakmadan cevap veriyordum. Üç dört hafta, hiç falso vermedim. Fakat sonra... Tevekkeli, huy canın altında dememişler. Mesela büroda çalışırken biri saati sorsa, unutup kafamdan cevap verdiğim oluyordu. Sonra zamanla insanın içine bir de bityeniği giriyor a canım. Tahmin yapmaya yapmaya ya bu melekem büsbütün körleşirse.

Arada bir, irademin dalgın anlarından faydalanarak, kaçamak tahminler yapmaya başladım. Günde bir kere mesela. Yahut iki... Kontrolü, kendi saatimle yapmayacak kadar onurluyum çok şükür. Dirseğini bük, kolunu aç, saate bak. Nerde kaldı, verdiğim prensip kararı? Halbuki meydan saatlerinin altından geçerken, insanın gözü pekâlâ yanlışlıkla şöyle bir yukarı doğru kayabilir. Çoğu defa, kendimi tongaya bastırmak istediğim oldu. Bile bile, sırf yanılmış olmak için, 8.15 diye atıyordum mesela. Sonra bakıyorum: Tuttumuşum; sekizi gerçekten on beş geçiyor. Bütün gayretime rağmen, yine doğru saati bilmişim.

Yalnız, hiç unutmam, bir sabah Kadıköy Belediyesinin yanındaki saatin altından geçerken yine böy-

le kaçamak bir tahmin yaptım. "7.11" dedim. Baktım yediyi yirmi bir geçiyor, evet yirmi bir. Gözlerime inanamadım. Bir sevineyim, bir sevineyim. Dünyalar benim oldu sanki. Kendi kendime "Al kalemi" dedim. "Bugünün tarihini defterine kaydet. Bugün senin normal insanlar sırasına girdiğin mutlu ve tarihi bir gündür." Fakat sevincim içimde kaldı. Tam o sırada işçinin biri saate merdiven dayamaz mı? "Meret yine on dakika ileri gidiyor" diye tamire kalkışmaz mı?

Kaç doktor değiştirdim. "Korkacak bir şey yok" diye yemin ediyorlar. İnşallah doğrudur. "Geçer mi?" diye sordukça, "bilinmez" diyorlar. "Hem bunun size ne zararı var kuzum? Faydaları da caba." Doğru. Faydasını neden inkâr etmeli. Mesela ben bugüne kadar tren, vapur kaçırmış insan değilim. Gece saat kaçta yatarsam yatayım, içimde zilli bir saat kurulmuşçasına sabahleyin istediğim saatte uyanabiliyorum. Doğru işleyişimden de, ayrıca küçük bir böbürlenme duyduğumu saklamayacağım. Bugüne bugün, radyo saat ayarı ile geri kaldığım görülmemiştir. Bunlar iyi. Kabul... Ama zihnimi, benliğimi, şuuraltımı hassas bir anten gibi, alabildiğine zaman kavramına böylesine açık ve uyanık tutmak acaba bir gün, radyomun akümülatörünü yormayacak mı?

Doktor: "Zamanı unut, alâkadar olma" diyor. "Saat kaçsa kaç. Sana ne be kardeşim." İyi ama, bu sade bir saat işi değil ki birader. Bu, her şeyden önce bir tempo meselesi. Haydi hiç saate bakmadık, saatle ilişiğimizi kestik diyelim, içimdeki bu tempodan nasıl kurtulmalı? Her an bu tempoyu duymamı, her şeyde ona uyan veya uymayan tempolar aramamı kim, nasıl önleyecek?

Pandül temposuna uyan her şeye hayran, uymayan her şeye düşmanım. Yavaş giden bir takanın pat patı, döşemeyi kemiren bir kurdun tıkırtısı... bir musluktan şıpırdayan damlalar, tren tekerleklerinin ray kesiminde çıkardığı gürültü, dörtnala giden bir

atın şakırtısı, gece asfaltta uzaklaşan topal bir ihtiyarın adımları... Bütün bunlar yorgunsam beni bir anda dinlendirir, neşesizsem keyiflendirir.

Tersine, bu tempoya uymayan seslerden de öylesine sinirleniyorum. Mesela vapurlar. Rıhtıma çarpan dalgaların aralığını bozduğu için bütün vapurlara kızıyorum. Vapur geçip de deniz, sahili art arda, hızlı hızlı dövmeye başlayınca, beni bir huzursuzluktur alır. Çalışıyorsam dururum, düşünüyorsam kafam işlemez olur, oturuyorsam kalkarım, uyuyorsam uyanırım. Hasılı rahatım kaçar.

Hızlı akan bir nehir de, insana saat temposunu şaşırttınyor. Üç yıl boyu, içinden böyle bir akarsu geçen bir şehirde oturmuştum. Bahar gelip de nehir çağıl çağıl kabarmaya başlamaz mı, içimi, geri kalmış bir saat huzursuzluğu kaplardı.

Bu pandül temposu öylesine sinmiş ki benliğime, sokakta yürürken adımlarımı bile bu tempoya göre atıyorum. Ne daha hızlı, ne daha yavaş... Sokağa başka biriyle çıkmak istemeyişim, bundan. Nişanlımdan, sırf bu tempo uyuşmazlığı yüzünden ayrıldım. Ben bir adım atarken o iki, üç atabilse yine uyuşacaktık. Adımları küsurlu idi. İki buçuk, iki buçuk. Bu durumda bir insanın ruh temposu benimle nasıl uyuşur?

Batı müziğini neden seviyorum. Her bestenin altında bir metronom tiktağı sezdiğim için. Geçende Balkan radyolarından birinde Beethoven'in 8'inci Senfonisi'ni dinliyordum. Üstadın, metronomu bulan Maelzel'e armağan olarak, ritmik metronom temposunda çalınsın diye bestelediği o ikinci mouvement'ı, o her dinleyişimde kendimden geçtiğim caanım Allegrotto Scherzendo'yu herifler tutup da Rubato çalmazlar mı?... Yakalayıp radyoyu yere çalasım geldi.

Nefesimi en tıkayan bir şey de, durmuş saatler. Topkapı Müzesine her gidişimde saatler bölümüne uğramadan edemem. Ama her seferinde de boğulur gibi olup hemen kendimi dışarı atarım. Ne kadar de-

ğerli, ne kadar hünerli olursa olsun, durmuş saat, sönmüş fenere benziyor. Ne var ki, durmuş saatlerin bir meziyeti, hiç değilse günde iki defa doğru saati göstermesidir. Ayarsız saat, bunu bile beceremez. Saatin kalitesi, kurgu mekanizmasında, yani zembereğindedir. Zemberek saatin değil, hayatın da özü, temeli. Bir bakıma, hepimiz kurulu birer saat değil miyiz? Yaşama bir kurulma ve çözülme, bir dolma ve boşalmadan başka ne? Yaşlılıkta ölen, kurgusu biten; gençlikte ölen, zembereği bozulan... Eğitim, kültür bile az çok bir kurgu mekanizmasına benzetilemez mi? Kurarlar bizi, kurulduğumuz gibi konuşur hareket ederiz. Kimi hâlâ alaturka saat ayarı üzerine işler. Kimi Greenwinch ayarıdır, kimi San Francisco... Bazımız ileri gider, kimimiz geri kalırız. Memleket saat, yahut standart ayarından ileri gidecek olursak, kanun denilen muvakkitbaşı tutar bizi geri alır. Daha kafası kızarsa, büsbütün durduruverir. Geri kalacak olursak... ileri alır diyecektim ama, geri kalana pek aldırmaz. Yurdumuz, Yenicami duvarındaki ezani saat ayarı ile işleyen nice alaturka saatlerle dolu.

Bunları, laf olsun diye söylemiyorum. İnsanlar, her bakımdan saate benziyorlar. Hatta güleceksiniz belki; boş zamanlarımda öbür insanları da kendim gibi saate benzetmek en sevdiğim hayal oyunlarımdan biri. Tanıdıklarıma, yakınlarına bakıp, bu saat olsa, nasıl bir saat olurdu diye düşünürüm. Yahut tersine, saatten hareket edip insana geldiğim, belirli saatlerin insan olunca nasıl birer kişilik göstereceklerini düşündüğüm de olur.

Mesela odamdaki duvar saatini alalım. Ben onun huzurunda mambo çalamam, bir kıza sarılamam. Camekânlarının altından büyük peder bakıyormuş gibi gelir bana. Bu saat, odaya, radyo İtri'den, Dede Efendi'den bir şey çalarken daha bir yaraşır, kendini o zaman daha bir evinde hisseder. Halinde, vuruşunda, işleyişinde bizlere karşı, bir küçümseme

sezerim. Kim bilir, derim; zamanında ne ağırbaşlı, ne efendice, ne olgun ve dolgun saatler vurmuştur da şimdi bizim bu havai, bu fasafiso, bu çocukça ve budalaca saatlerimizi vurmaktan sıkılıyordur. Bu saat konuşsa, muhakkak ağdalı, terkipli bir divan edebiyatı Türkçesi konuşacaktır. Vuruşları bile, aruz üzre şiir okur gibidir. Sanki her saat başı Ziya Paşa ile birlikte.

Sanma ki saat çalar
Bil başına tokmak vurur.

diye bizi azarlamaktadır.

Misafir salonunda fanus içinde duran konsol saati, büyükannemin çeyizi imiş. Büyük valde saat olsa herhalde böyle tertipli, kıvrak, pırıl pırıl, hanım hanımcık minyon bir saat olurdu, diye düşünürüm.

Politikacıları neye benzetiyorum biliyor musunuz? Topkapı Müzesinde gördüğüm, istenince nihavend, istenince acemaşiran makamında çalan çalgılı eski saatlere...

Tahsildarlar saat olsa, muhakkak sayaç mekanizması gibi işlerlerdi.

Geçen gün dairede, bizim şefin tepesindeki sessiz işleyen elektrikli duvar saatine dikkat ettim. Eminim ki şef saat olsa, tıpkı böyle işlerdi. Sinsi sinsi. Hiç işlediğini belli etmeden. Bir bakarsın yelkovan hareketsiz duruyor, bir bakarsın bir dakika atıvermiş.

Müzisyenlere gelince, onların metronom gibi işlediklerine eminim. Hele orkestra şefleri... Bir Toscannini, bir Karayan, bir Furtwangler, şahıslaşmış, mükemmelliğin doruğuna ermiş en hassas birer metronom değil de nedirler?

Öbür saatlere kıyasla metronomun bir iyiliği; temposunun istediği gibi hızlandırılıp yavaşlatılabilmesi... Çekersin ağırlığı yukarı, tempo yavaşlar. Tik... tak... tik... tak... İndirirsin aşağı hızlanıverir. Tiktak... tiktak... Böyle bir ağırlık da öbür saatlere takılabilse...

Bunu, geçen gün bizim doktora açtım. Güldü:

"Ne o, şimdi de zamanı mı yavaşlatmak istiyorsun?" dedi.

Hem de nasıl... Eskiden hiç böyle bir zorum yoktu. Bu, bana şu son günlerde arız oldu. Son zamanlarda içimde, kurgusunun bitmekte olduğunu sezen bir saat çaresizliği var. Belki de kuruntu. Belki de kurgum bitmeden zembereğim bozulacak. Zamanı durdurmak, yavaşlatmak o akıbeti kabil olduğu kadar geriye atmak merakı herhalde buradan geliyor.

Eskiden beri az yaşamaktan, erken ölmekten korkarım. Sade ben mi, herkes korkar. Bu neden ileri geliyor? Ben düşündüm ve buldum: Hayatı kesif yaşamamaktan. Hayatı kesif yaşamaktan ne anlıyorum? Sevmek, sevilmek, eğlenip yan gelmek, çubuğunu yakıp gününü gün etmek mi? Hayır... Karınca gibi durmadan çalışmak, para biriktirmek, ev kurmak, çoluk çocuk yetiştirmek mi? Bunlar da boş lakırdı. Kesif yaşamaktan sadece zamanın geçişini hissetmeyi anlıyorum.

Zaman geçiyor. Bizler zamanın içinde yüzdüğümüz halde zamanın geçişini değil de, o geçtikten sonra, sadece geçmiş olduğunu hissedebiliyoruz, O da şakağa düşen aklarda, alnımızdaki kırışıklıklarda, bele yapışan lumbago ağrılarında, nihayet hastalıkta, ölümde...

Ama zaman daha geçmeden, henüz geçerken, onun geçişini adeta gözle görür gibi şuurlu ve uyanık bir şekilde hissedebildiğimiz gün, öyle geliyor ki bana, bizden habersiz geçmiş zamanın bizde yaratabileceği bütün acı sürprizleri ortadan kaldırmış olacağız.

Bu keşfimi nerde yaptım biliyor musunuz? Bir yılbaşı gecesi, Kadıköy vapurunun güvertesinde... Paltoma bürünmüş gidip tâ buruna oturmuştum. Bir ara uyuklar gibi olup, birden silkindim. "Onikiye bir var" diye söyleniverdim. Çakmağı yakıp saate baktım ki; doğru... Saniye yelkovanı döndü, döndü, alt-

mışın üstüne gelince çıt... Saat 11.59'ken, 12 oluverdi. Gün kadranında çarşamba yerini perşembe ile değiştirdi. 31 Aralık çekilip yerini 1 Ocağa bıraktı. Saat, yılı göstermiyordu ama, 1952 bitip 1953 başlamıştı. Bütün bunlar, bir küçük an'ın marifeti. Hepsi şu ufacık yayın "tık" diye atıvermesi ile oluyor...

An an'ı kovalıyor, an'lar sonsuzlukta eriyor. Çarşamba perşembeyi, perşembe cumayı sürüklüyor. Kasım, aralık oldu, aralık ocak, ocak şubat olacak. Şubat da mart. Ve biz, karanlığın içinde şu vapur gibi zamanı yara yara ilerliyoruz. Nereye? Bir zamansızlık ülkesine doğru... Karşıda sahil göründü. Esrarlı ve karanlık. Yaklaştıkça yaklaşıyoruz.. Ah şu vapur bir dursa... İyisi, geri geri gitse... Akreple yelkovan, yollarını şaşırıp ters işlemeye başlasalar. Gün kadranı perşembeden çarşambaya dönse, aylar sondan başa doğru sayılsa, halden geçmişe, yeniden eskiye, neticeden sebebe doğru ters bir akış başlasa... Başladı diyelim ne olacak? Vapur geri geri gitse, ulaşacağımız sahil, bu sefer de ilk kalktığımız zamansızlık ülkesi olmayacak mı? İster öne git, ister geri; dünyanın denizleri biter efendi...

Madem zamanı durdurmanın çaresi yok. Madem zaman akacak. Bari, geçişini iyice hissetsek.

Vapur, Kızkulesi açıklarında... İşte Salacağa yaklaşıyoruz... Na şurası Selimiye. Şu yeşil ışık Haydarpaşa mendireği... Şu mavi lambalar Kordon Otelinin değil mi? Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi.

Bir böyle, geçişin adım adım bilincine vararak gelmek var. Bir de aşağı kamarada gazete okuyup, "a gelmişiz" diye şaşakalmak...

Ömrümüz, alt kamarada gazete okuyan yolcununkine ne kadar benziyor...

Dakikaların değerini biz ancak yılbaşından yılbaşına anlıyor, onların geçişini ancak o gece –o da 11.55'ten 12'ye kadar– dikkatle takip ediyoruz. O da

neden? Aklımız sıra, geçen bir yılı kapayıp gelen bir yılı açtıklarından. Yılbaşı geçince de yine alt kamaraya inip gazetemize dalıyoruz. Halbuki hangi günün hangi dakikası, bir eski yılı kapayıp yenisini açmıyor? Neden bu dikkati her günün her saatine her dakikasına her saniyesine çevirmiyoruz? Biz kendisini unutunca, coşkun bir sel gibi geçen zaman dikkatimizi her saniyesine çevirince, düz ovada kıvrıla kıvrıla akan tembel bir nehire dönecektir. Bütün mesele, dikkatimizi saniyelerin geçişi üzerine toplamada.

Peki, bunu nasıl yapacağız. Onu da buldum: Kendimizi saatlerin tiktağına vererek. Zamanın, dolayısıyle yaşamanın şuuruna varabilmenin en iyi yolu, saatler ortasında yaşamaktır.

Siz de deneyin bakın: Bir odanın kapısını, pencerelerini sımsıkı kapayın. Sırtüstü yatıp gözlerinizi kara bir bezle bağlayın. Kafanızdaki bütün fikirleri kovarak, bütün dikkatiniz saatin tiktağında, zamanın geçişini düşünün. Yaşadığınızı düşünün. Bir vapur olduğunuzu, zamanı yara yara ilerlediğinizi, hayatın saniye saniye yanınızdan kayıp gittiğini...

Saat koleksiyonu yapmaya merak sanşım da, işte buradan geliyor. Açık arttırmalardan, antikacılardan her çeşit saat toplamaya başladım. Çift kurgulu cami saatleri, elektrikli saatler, gümüş kapaklı eski Serkizof saatleri... Hatta geçen gün eve, işe yaramaz diye Tramvay İdaresi deposuna atılmış koca bir meydan saati bile getirdim.

Sabahleyin otuz beşinin de kurgusunu tazeliyor, akşam eve gelince sırtüstü yatıp, kulağım onlarda, her dakikanın, her saniyenin, her salisenin şuuruna vararak yaşadığımı olanca kesafetiyle hissediyorum. Dört tarafı ayna kaplı bir salon nasıl mekânı sonsuzlaştırır gibi olursa, insanı dört yandan saran saat tiktaklan da zamanı âdeta dondurup şuurlaştırıyor. Parmaklarımız arasından ince bir su gibi uçup giden zamanı ancak böylece iki elimizle kavrar gibi oluyor,

sonunda yine parmaklarımız arasından kaçırsak bile, varlığını dokunmuşçasına kuvvetle duyuyoruz.

Saatlerin her biri kendi kişiliğine göre işliyor. Kimi ağırbaşlı, yavaş. Kimi genç bir kadın gibi sekmekte... Kimi dörtnala almış başını gidiyor. Şu arada biri pamuk atan hallaç temposunda... Öbürü, üstündeki örste demir döven demircinin çekiç gürültüleri içinde. Hâsılı odam, otuz beş saatin çeşitli tiktakları ile dolu.

"İşte" diyorum... Bir dakika geçti. İki dakika geçti, üç dakika... dört, beş, altı... bir çeyrek...

Katı kalpli duvar saatim, şimdi hayatımdan eksilen çeyrek saati klasik melodisi ile kutlamaktadır:

Sonra yine: Tiktak, tiktak, tiktak; tiktak tiktak, tiktak.

Yirmi dakika geçti, yirmi üç, yirmi beş, otuz... Ve yarım saati kutlayan ikinci melodi:

Bir otuz dakika daha geçince, duvar saatimin keyfine diyecek yoktur artık. Hayatımın koca bir saatini yemiş bitirmiş olmanın neşesi ile deminden beri kesik kesik çaldığı melodisini şimdi artık bütünlemektedir.

Sonra kafama tokmak vurur gibi:

"Dan, dan, dan, dan, dan, dan."

Onun ilk "dan"ı duyulur duyulmaz, orkestra şe-

finden komuta almış gibi, irili ufaklı bütün öbür saatler de hep birden boşanıveriyorlar. Kimi yangıncı kampanası gibi: Lingir, lingir, lingir. Kimi kapı çalınır gibi: Zırrrt. Bazısı kibar, edepli, sakin; bazısı acar, şirret, ciyak ciyak... Guguklu saatin küçük kuşu da geri kalır mı: Guguk... guguk... guguk...

Bu gürültüden sonra yine sükût: Tiktak, tiktak, tiktak, tiktak.

Bir dakika daha geçti. Üç dakika daha geçti, beş dakika daha... bir çeyrek:

Sonunda ya sapıtacağım. Yahut da aradığıma erişeceğim: Zamanın şuuruna varıp, hayata doyacağım. Yaşadığımı, herkesten kuvvetli anlayacağım. Ölüm korkusundan, kurgusu bitmek, zembereği bozulmak kaygusundan kurtulacağım.

Üçüncü bir ihtimal daha varmış ki onu hiç düşünmemişim.

İlkin, ikinci ihtimal en kuvvetlisi görünüyordu. Her akşam iş dönüşü tiktaklar içinde geçirdiğim bir iki saat beni her gün biraz daha zamanın akış şuuruna erdiriyor, aradığım cinsten bir kozmik huzura, bir kozmik doygunluğa doğru götürüyordu.

Daireden yıllık iznimi alınca, iki saatlik zaman şuuru kürümü günde on iki saate çıkardım. Yirmi gün odama kapandım, bir yere çıkmadım. Kürüme, sebatla devam ettim.

İznimin son günü idi. Saat gece 12'ye geliyor. Koltukta başım yana dönmüş, uyuyakalmışım. Böyle her uyuklayıp uyanışta aklıma ilk gelen, saat olur. Bu defa inanılmayacak bir şey oldu: Silkinince saat aklıma gelmedi. Olacak iş mi bu? Saatlere baktım. Hepsi 12'ye 1 var. Ama tiktakları duyulmuyordu. Önce durmuşlar sandım. Hayır, işliyorlardı. Duvar saatinin

pandülü bir sağa bir sola gidiyor. Demir döven demirci, durmadan çekiç sallıyor. Saat on iki oldu. Sözbirliği etmişçesine hiçbirinin saat başını vurduğu yok. Belki saati de vuruyorlardı da ben duymuyordum. Belki ne kelime, bal gibi vuruyorlardı. Zillere topmakların vurup durduğunu, küçük kuşun kafesinden fırlayıp fırlayıp haykırdığını gayet iyi görüyordum. Ama sesleri çıkmıyordu. Gözümü kapayıp içimi dinledim. İşin kötüsü, içimdeki pandülün temposu da yok olmuştu. Çıldıracak, tıkanacak gibi oldum.

Bu durumda normal bir insan ya kulaklarının sağır olduğuna, yahut da sapıttığına hükmederdi..Bense, o an öldüğümü anladım.

Doktor, "Ölmedin" diyor. "Ölsen bunları yazabilir misin?" Artık doktorlara da inancım kalmadı. Değil mi ki, saatlerin sesini alamıyorum. Değil mi ki, içimdeki pandülü duyamıyorum. Ne derlerse desinler, ben artık durmuş bir saatim.

Hem kim bilir, belki de en doğru saati asıl şimdi gösteriyorum...

27 Ekim 1953

AYAK

—Prof. Dr. Bülent Tarcan'a—

Terlikçi İhsan, üst üste iki düşeş atmakla marsı sağlamış gibiydi. Bundan ötürü Müslim'in pençü-yek sallayıp pençü-dü diye yutturuşunu görmemezlikten geldi. Sadece "cihar attım şeş oynadım, yine felek yendi beni" diye mırıldanmakla yetindi.

İlkokul öğretmeni Mesut Çağlayan, bacaklarını koca bir V şeklinde germiş uyuyor, daha ötede kahveci Salih eğilmiş, az evvel sarkıttığı gazozları kuyudan çıkarıyordu.

Kahvecinin abraş yüzlü Tekiri nargilenin gürültusundan hoşlanmış olmalı, zıpladı, Baytar beyin kucağına çıkıverdi. Baytar bey gazetesini bitirmişti. Kediyi okşadı. Gazetesini katladı. Sarr meselesi yine sarpa sarıyor. Ahırkapı sahilinde görülen kolsuz cesedin kime ait olduğu bulunamadı. Bu kış yine kok kömürü sıkıntısı başgösterecekmiş. Okumamalı. Gazete okudukça insanın keyfi kaçıyor be...

Tam böyle düşünüyordu ki, akşamgüneşinin altında yorgun uzanan tozlu yoldan, bağırış çağırış bir çocuk sürüsü geçti.

Kahvecinin kedisi hemen yere atlayıp boş havuzun içine kaçtı. Mesut Çağlayan, homurdanarak uyanmıştı. Tavlacılar oralı bile olmadılar.

En öndeki çocuk ipe bağlı bir şey sürüklüyor, arkadakiler onu kovalıyorlardı.

Gözlüklerinin üstünden dikkatle onlann sürüklediği şeye bakan Baytar bey yerinden fırladı:

"Durun!" diye bağırdı. "Durun diyorum size!"

Ama çocuklar çoktan köşeyi dönmüş, gözden kaybolmuşlardı.

Baytar bey, kahvedekilere dönüp:

"Tutun şunları, durdurun çabuk" diye seslendi.

Mesut Çağlayan, uyku sersemi, Baytar beyin yanına seğirtmişti:

"Hayrola beyefendi?"

"Ayak" diyebildi Baytar bey. Yakasını çözüp, damarları fırlamış boynunu ferahlatarak:

"Ayak" dedi. "Çocukların sürüklediği ayaktı."

Terlikçi İhsan'la köfteci Müslim de oyunu bırakmış, kulak kesilmişlerdi. Kahveci elinde kova, bakıyor:

"Ne ayağı?"

"İnsan ayağı."

"Nasıl ayak?"

"Basbayağı ayak canım. Bilekten kesilmiş."

"Yok yahu!"

"Olamaz Beybaba."

"Vallahilâzim. Yeminlen size. Gözümle gördüm."

"Peki nerede bulmuşlar?"

"Bilir miyim ben?"

Kazanmakta olduğu partinin güme gitmesinden korkan terlikçi İhsan:

"Canım ayaksa ayak" dedi. "Nerede bulunmuşsa bulunmuş. Bize mi düştü tasası. Hadi bakalım ahbap salla şu zannı."

Müslim, zarları usulca masaya bıraktı:

"Hiç olur mu imiş öyle şey. Dur bakalım. Neymiş, nenin nesi imiş? Sahiden insan ayağı mı idi sürükledikleri? Sen iyi gördün mü Beybaba, benzetmiyesin?"

"Anlamaz olur muyum hiç. Söylediği şeye bak. Az mı tatbikat gördüydük teşrih dersinde. Bal gibi ayak. İnsan ayağı. Topuğuna ip geçirmişler."

"Vay canına!"

Mesut Çağlayan iyice ayılmıştı:

"Nereden bulmuş olabilirler?" dedi.

Baytar bey, gazetesini masasının üstünden alıp cebine koydu:

"Polise haber vermek lazım" dedi.

Karan katiydi.

İhsan:

"Yahu size ne be!" diye yırtınıyordu. "Belki bir yerden buldular. Ayağı çocuklar kesmedi ya."

"Olsun. Nerede bulmuşlar anlayalım."

Kahveci:

"Arkadakilerden biri, yoğurtçunun oğlu idi bizim" dedi.

"Yoğurtçunun evi nerde?"

"Bilmem."

"Yürüyün, şu çocukları bulalım bir kere."

Kahveci, kahveyi çırağa teslim etti. Hâlâ inat eden İhsan'ı tavlasının başında bırakıp, öbürküler yola düzüldüler.

İyi tesadüf, yolda Mesut Çağlayan'ın öğrencilerinden İnal'a rastladılar. Çocuk, Mesut Çağlayan'ın kendine doğru geldiğini görünce, iki elini yanına yapıştırıp hazırol vaziyeti almıştı.

"Demin buradan bir sürü çocuk geçti... Rastladın mı sen onlara?"

"Rastladım öğretmenim" dedi İnal. "Bir ayak sürüklüyorlardı. Topuk yerinden delip ip geçirmişler. İnsan ayağı."

Baytar bey Müslim'e dönmüş; "nasılmış" der gibi bakıyordu.

"Sen o çocukları tanır mısın?"

"Tanırım öğretmenim. Teneke Mahallesinin çocukları. Maça gideriz bazı." Az kalsın, "Bir kere de düt yüzünden kavga ettiydik" diyecekti, öğretmen kızar diye vazgeçti.

"Koş, karakolda kim varsa çağır, biz burada bekliyoruz."

İnal, biraz sonra koşarak geldi: "Anlattım" dedi. "Sabri efendi vardı. 4/B'den 341 Ercan'ın babası. Şimdi geliyor."

4/B'den 341 Ercan'ın babası onlara yetiştiğinde, soluk soluğa idi. Astımı olduğundan, koşmak ona gelmiyordu.

"Ne olmuş muallim bey?" dedi.

Oğlunun hocası olduğu için, Mesut Çağlayan'a hususi bir saygı besliyordu.

Mesele polis Sabri efendiye, bir de, Mesut Çağlayan tarafından anlatıldı.

Sabri efendi:

"Önce ayağı bulalım, ifadeleri alalım. Sonra savcılığa haber veririz" dedi.

Oraya vardıklarında, Teneke Mahallesinde akşam oluyordu. Serin de bir rüzgâr çıkmış. Elma ağaçlarının üst dalları hışırdayarak sallandığı halde, tuhaf değil mi, aşağısını hiç mi hiç rüzgâr tutmuyordu. Çamur renkli bir batağın içinde oynaşan üç ördek onları görünce, paytak paytak kaçıştılar.

Kafilenin başında polisi gören kadınlar fena telaşlanmışlardı. Polis onlara bir şey söylemeden yürüdü. Çocuklar, sanki söz birliği etmişçesine ortadan yok olmuşlar. Yalnız bir yıkıntının yanında yalınayak üç çocuk vardı. İkisi barbut oynuyor, üçüncüsü, en küçükleri bir çekirgeye sigara içirmeye uğraşıyordu.

Polisi görünce kaçmaya davrandılar. Ama gafil avlandılar.

"Bunlar mı idi, deminkiler?"

İnal:

"Biri bu idi" dedi.

Kahveci Salih:

"Yoğurtçunun oğlu da vardı içlerinde" dedi.

Polis, İnal'ın gösterdiği çilli çocuğa sordu:

"Nerede bakalım ayak?"

Hışırtılı hışırtılı nefes alıyordu:

"Hangi ayak amca?"

Baytar bey atıldı:

"Hangi ayak diye soruyor bir de... Az evvel sürüdüğünüz işte."

Çocuklar, üçü bir ağızdan:

"Biz ayak filan görmedik, bilmiyoruz" diyecek oldular.

Astımlı polis:

"Yürüyün öyleyse merkeze" deyince, baklayı hemen ağızlarından çıkardılar:

"Te İbraamın o ayak. O bulmuş. Kimseye vermiyor."

"Kim bu İbraam?"

"Kâzım ustanın oğlu. Babasıyla kuma gittiler az evvel."

"Hangi kuma?"

"İnşaat için."

"Kaçta gelir?"

"İşi bilir. Yedi, sekiz, belki sekiz buçuk."

"Nereye koymuş ayağı, bilen yok mu?"

"Biz ne bilelim amca. Gözü gibi saklıyor. Hiçbirimizi oynatmıyor."

Saat yedi oldu, yedi buçuk, sekiz, sekiz buçuk.

Polis:

"Ulan maval mı okudunuz yoksa bana" diye celâllenmek üzere idi ki, İbraam kum arabası ile çıkageldi. Küçücük gözlü, çok bilmiş suratlı, büyümüş de küçülmüş, kavruk bir oğlandı. İri atların ve boş kum arabasının içinde parmak kadar kalıyordu. Müteahhitle ustabaşı arasında anlaşmazlık çıktığından parayı geç alabilmişler. Babası, Bekir ustanın kamyonuyle Silivri'ye gitmiş, arabayı da onunla eve yollamış.

Komiser, zebella gibi karşısına dikilmişti:

"Çıkar çabuk şu ayağı?"

İbraam inkâr edecekti. Ama arkadaşlarının suçlu bakışlarından anladı ki, kendini ele vermişler.

Ayağı ahırda kırık bir küpün içine, samanlarla çuvallann altına saklamış, gitti, getirdi.

Bu, ilk bakışta ayak olduğu pek de kolaylıkla anlaşılmayan kurumuş pastırma renginde bir et parçası idi. Kesik bilek kısmında iki kemik çıkıntısı göze çarpıyordu. Yer yer, kasaplık etlerdeki gibi beyaz yağ bölgeleri... Parmaklar incelmiş, morarmış, pörsümüştü. Topuğunu delip bir de ip geçirmişler.

"Nereden buldun bunu?"

"Hastanenin orda amca, mezbelelikte."

"Ne işin var senin orda?"

"Biz her gün oradan ilaç kutusu, streptomisin şişeleri toplarız. O gün bunu da orada buldum. Sakanın oğlu Ali kaptı önce elimden. Kavgalaştık. Sonra ben alıp kaçtım."

"Ne vakit oldu bu?"

"On beş gün oluyor."

"Güzel" dedi komiser. "Sarın şunu bir kâğıda."

Mesut Çağlayan:

"Evet bir kâğıt bulun" dedi. "Mümkünse, bir yağ kâğıdı."

İbraamın ablası koştu, ne yaptı yaptı, bir yerden yağ kâğıdı bulup getirdi. Yağ kâğıdı getirirse, kardeşinin cezasını bir derece hafifleteceğini sanıyordu.

Polis Sabri efendi, toplanan kalabalığa:

"Haydi yallah, dağılın bakalım" dedi. "Oyun oynanmıyor burada."

Mesut Çağlayan, yağ kâğıdı getirip ayağı itina ile paket eden kıza acımıştı:

"Çocuğun gelmesine lüzum yok galiba" dedi.

Ayak bulundu ya, Müslim, Kahveci ve Baytar bey çocuk gelmese de pekâlâ olur, diye düşünüyorlardı. İnal değil tabii. O İbraama ceza verilsin istiyordu.

Polis diretti. Mesut Çağlayan'a hususi saygısına rağmen:

"Vazife, vazifedir beyim" dedi. "Gelmesi lâzım. Savcılıkta ifadesi alınacak."

Müslim'le Mesut Çağlayan tarafından İbraamın ablasına teminat verildi. Yağ kâğıdına sarılı kıymetli emaneti ile polis önde, öbürküler arkada, savcılığın yolu tutuldu.

Adliyeye vardıklarında, artık iyice gece olmuştu.

Nöbetçi savcı yardımcısı piposunu yakmış, naylon tütün kesesini masanın üstüne koymuş, elinde dolmakalem, bacanağına mektup yazıyordu. Kapı vurulup da kafile içeri girince:

"Nedir bu kalabalık? Ne oluyoruz?" diye sinirlendi. Polise dönüp: "Çıksınlar dışarı" dedi. "Hâdise ne ise anlat kısaca, çabuk."

Baytar bey, Mesut Çağlayan, Müslim, Salih, İnal, İbraam çıktılar. Astımlı polis yağ kâğıdını açtı, ayağı gösterdi. Meseleyi başından anlattı.

Savcı yardımcısı saatine bakıp:

"Pekâlâ" dedi. "Sen alıver çocuğun ifadesini."

İbraam içeri alındı. Polis, söylediklerini yazıp, çocuğa imzalattı.

Savcı yardımcısı bacanağına yollayacağı mektubu bitirmiş, zarf bulamıyordu. Buldu. Zarflayıp yapıştırdı. Sonra polise:

"Hadi bakalım. Hastaneye gidiyoruz" dedi.

Birlikte dışarı çıktılar.

Dışarda merakla bekleşen kafilenin önünden geçip aşağı indiler.

Savcı yardımcısının motosikleti Yeni Postanenin hemen önünde, gündüzün kartpostalcının işportasını serdiği kaldırımda duruyordu. Savcı yardımcısı, motosikletini kaldırımdan indirdi. Seleye geçip oturdu. Polis de, kıymetli emaneti elinde, arkaya kurulmuştu. Savcı yardımcısı gaza bastı, motor almadı. Bir daha

bastı, yine almadı. Üçüncüde işlemeye başladı. Sonra, sessiz geceyi büyük şamataya boğan motosiklet, Ankara Caddesine doğru uçup kayboluverdi.

Nöbetçi Başasistan, gözlüklerini çıkarmış, savcı yardımcısını dinliyordu. Nöbetçi Başasistan, Fahrettin Kerim ekolünden, her fırsatta zemine zamana uygun divan edebiyatı mısralan düşürmeye meraklı, ayrıca kalemini de neşter kadar güzel kullandığını sanan, edebiyatsever bir doktordu. Yahya Kemal'e bayılıyor, boş zamanlarında onun rubailerine nazireler yazmaya çalışıyordu. Nitekim şimdi de önünde, yeni başlanmış bir rubai duruyordu Savcı yardımcısının sözlerini sonuna kadar dinledi. Sonra hohlayıp ovaladığı gözlüğünü tekrar gözüne takarken:

"İmkânı yok" dedi. "Bu işte bir zühul olsa gerek. Malûmu âliniz, hastanelerde kesilen bilcümle etraf ve ahşa rasgele mezbeleye atılmaz, öyle çöpçüye filan da verilmez. Bunlann bir kısmı hastane dahilinde fırında yaktırılır. Bir kısmı da, yine hususi temizleme ekipleri marifetiyle kimseye gösterilmeden imha edilir."

Polis, içinden:

"Vay canına, demek fırında yakılırmış" dedi. "Ne feci şey. Kim bilir etler nasıl cızırdar?"

Savcı yardımcısı, bütün savcı yardımcıları gibi, zeki bir adamdı.

"Hımm..." dedi. "Şu halde, oraya kasdı mahsusla bırakılmış olacak... Sırf buradan atıldı hissini uyandırmak için... Tabii, hastane nizamlarını bilmeyen biri tarafından."

Sonra gülerek ilave etti:

"... Tıpkı benim gibi."

"Herkes gibi..." diye Başasistan nazikçe düzeltti. Ve deminden beri dalgınlıkla yatırıp kaldırdığı ayağı tabanı üzerinde diklemesine durdurdu.

Odada bir sükût oldu. Sadece, serin havaya rağ-

men işleyip duran vantilatörün vınlaması... Bir de astımlı polisin hışırtılı soluk alışları...

Savcı yardımcısı, sigaranın külünü tablaya silkerken:

"Efendim" dedi. "Başka bir mesele var da. Şu son günlerde bir adam türedi. Kurbanlarının kolunu, budunu kesip bırakıyor. Belki okumuşsunuzdur gazetelerde. Geçen hafta da Ahırkapı sahilinde kolsuz bir ceset bulduk. Pek mümkündür ki, bu da aynı canavarın marifeti olsun."

Bir an evvel rubailerine dönmek isteyen Başasistan:

"Artık orası beni ilgilendirmez" diyecekti. Ama demedi.

"Mümkündür" dedi.

Sonra da hemen o anda, bir kelimeyi söylerken, bunun pek de mümkün olamayacağını anladı: Ayağın bilhassa parmak nahiyeleri kangrenli uzuvlara has morumtrak bir büzülme arz ediyorlardı. Hem bunun için, hem de o sırada köpüklü kahveler de geldiğinden, savcı yardımcısının gönlünü almak için:

"Maamafi, ihtiyaten yine bir kere sordurayım" dedi. "Olur, olur."

Savcı yardımcısı:

"Lütfen beyefendi" dedi. "Minnettar edersiniz. Zahmet olmazsa tabii."

Başasistanın saçları dökük olduğundan onu doçent filan sanıyordu.

Zile basan Başasistan:

"Estağfurullah" dedi. "Ne zahmet olacak... Vazifemiz."

"Mahcup ediyorsunuz."

"İstirham ederim."

Başasistan içeri giren servis hemşiresine:

"Selman beyi çağırır mısın bana Saima hanım?" dedi.

Selman Atacan, o sırada yatağına uzanmış, Churchill'in hatıralarını okuyordu. Servis hemşiresi

içeri girip de Başasistanın kendini çağırdığını söyleyince, oğlanda şafak attı. Çünkü Selman Atacan, bütün yeni hariciye asistanları gibi son derece kuşkulu bir delikanlı idi. İster misin, bir gün evvel apandisitini pek iyi görmemediği vatmanda peritonit ârazı başlasın, yahut bir hafta önce tiroidini derince aldığı öğretmeni tetani krizleri yoklasın.

İçeri girip de meseleyi öğrenince bir ferahladı, bir ferahladı. Üstelik savcı yardımcısı ile tanış da çıktılar. Selman Atacan'ın babası Nallıhan Kaymakamı iken Selman'la bu savcı yardımcısı o zaman aynı ilkokula giderlermiş. Hey gidi günler... Zaman ne çabuk geçiyor...

Ayağı kesmiş olup olmadığı sorusuna gelince; hayır, o, şu son günlerde hiç ayak ampütasyonu yapmamıştı. Zaten ömründe topu topu bir defa bacak kesmişti. O da dört ay evvel. Bilekten de değil, diz altından. Sol bacak da değil sağ bacaktı galiba.

"Hem sonra" dedi, "mezbelelikte bulunmuş olması da tuhaf. Zira hastane dahilinde kesilen bilcümle etraf ve ahşa..."

"Malûm, malûm... Hususi surette yakılır veya imha ettirilir. Bunu biz de biliyoruz."

Savcı yardımcısı bunları söylerken, Başasistana hafiften göz kırpıp gülümsemişti. Başasistan da, onun bu nüktesine gülümsedi. Gülümseştiler. Selman Atacan kendisiyle alay ediliyor zannına kapılarak biraz somurtur gibi oldu ise de, savcı yardımcısı gülümseşmelerinin sebebini anlatınca bu sefer Selman Atacan da güldü. Hâsılı odayı, neşeli bir hava kapladı. Öyleki, Başasistanın durumla ilgili bir divan şiiri mısrai okuması bile beklenebilirdi. Ama okumadı. Tersine, birden ciddileşerek:

"Peki şimdi ne yapacağız?" diye sordu.

Selman Atacan:

"Bir kere de İskender İskit'e soralım" dedi.

"(Bay) İskender bu gece nöbetçi mi?"

Bay kelimesini aşırı bir önem, dolayısıyle de alay ve küçümseme ile söylemişti.

Başasistan hoşlanmadığı, kızdığı insanlara bay demekle onlardan bir çeşit öç aldığına inanırdı. Ayıp değil ya, mizaç meselesi, Bay İskender İskit'ten hoşlanmıyordu. İyi ki herif bir punduna getirip sekiz ay Londra'da staj yapmıştı. Artık kurumundan geçilmiyor, kendini doçentlerden, profesörlerden üstün sanıyordu.

Bu İskender'in meslek dışında biricik merakı, kendi tabiriyle, (hobby)si fotoğrafçılıktı.

İşte nitekim şimdi de, odasına misafir gelmiş röntgen asistanı ile fotoğrafçılık üzerine konuşuyorlardı.

"Hiç Promikrolle gece resimleri yaptınız mı?"

"Hayır, hiç çekmedim. Siz?"

"Ben geçende bir taksim elliye üç buçuk diyaframla Beyoğlu Caddesinde resim çektim. Elli beş dakika yıkadım. Hayret edersiniz. Bütün detaylar üzerinde idi. Ne gren var, ne bir şey."

"Acayip. Ama sizin makine Exakta idi, değil mi?"

"Hayır, Rolleiflex. Sizinki de Reflexli mi?"

"Onu sattım ben, bir ay oluyor. Şimdi Retina 2 var bende. Zeiss Tessar objektif. 1:35."

"Memnun musunuz?"

"Bütün mahzuru, otuz altı film bitmeden negatifi çıkaramıyorsunuz."

"Kesin siz de, onuncu filmde kesin.

"Her zaman şambrnuvar nerde kardeşim. Ben hamamda banyo ediyorum. Bu küçük filmlerin başka bir mahzuru da, büyük agrandismana müsait olmayışı."

"İnce gren banyosu kullanın, büyütecekseniz. D.K. 20 formülü ile yıkayın. Otuza kırk, hatta elliye altmış büyütebilirsiniz o zaman."

Servis hemşiresi kapıyı vurunca konuşma burada kaldı.

İskender İskit, Başasistanın kendisini böyle biçimsiz zamanda çağırtmasına sinirlenmişti.

İçeri aksi bir suratla girdi. Mesele kendisine anlatıldı. İskender İskit hikâyeyi dinledi. Ayağı aldı, evirdi, çevirdi, yatırdı, kaldırdı:

"Hayır" dedi. "Bu ayağı ben kesmiş olamam."

Selman Atacan:

"Nerden kestirip atabiliyorsun bu kadar kati olarak?" diye sordu.

Başasistan da, bakışının ifadesi ile Selman'ın sorusunu tekrarlar gibi idi.

Bunun üzerine İskender İskit güldü. Ama içten gelme ferah bir gülüşle değil de, sinirli, isterik bir gülüşle güldü. Güldüğü zaman, dişçinin dişlerini düzeltmek için koyduğu teller görünüyordu.

"Gayet basit dostum" dedi. "Ben bu kabil ampütasyonlarda Peroneyi Tibiadan biraz kısa keserim ki, konik bir şekil alan muanyon proteze daha rahat uysun."

Sonra Başasistanla Selman Atacan'a baktı. Bakışında "Nasıl? Aldınız mı?" der gibi bir ifade vardı. Sade bu bakışta değil, bu duruşta ve yankısı hâlâ odanın içinde çınlayan bu sözlerde, sekiz aylık Londra stajının olanca üstünlüğü seziliyordu.

Astımlı polis: "Bu laflardan bir şey anladıysam Arap olayım" diye düşündü. "Ama neme lâzım, güzel konuştu delikanlı. Okumuş adamın hali başka oluyor. Hazır gelmişken şunlara astımımı göstersem mi?"

Başasistan:

"Peki" dedi. "Teşekkür ederim."

İskender İskit:

"Ha şöyle" dedi içinden. "Adam ol biraz, hizaya gel."

Başasistanın içerlediğini görmek, adamakıllı hoşuna gitmişti.

Bütün bu dönenleri sezen Selman Atacan ayağı göstererek:

"Demek bu senin (üslubunda) kesilmemiş" dedi.

Zeki savcı yardımcısı, Selman'ın sözlerindeki bu alaycı tonda, daha çok, Başasistanı memnun etmek isteyen dalkavukça bir gayret sezinlemişti. "Asistanlar birbirleriyle hep böyle didişirler mi? Tıpkı bizlen hâkimler gibi desene. Belli bir şey ki, bu genç ikisinden de baskın, çekemeyince de tefe koyuyorlar. Tevekkeli sinirli olmamış."

Astımlı polis, üstüste içilen sigaralardan rahatsız olduğundan kımlanmaya başlamıştı. Akıl edip de bari şuradan bir pencere açsalar.

Savcı yardımcısı odadaki gergin havayı dağıtmak, işi tatlıya bağlamak için:

"Demek bey kardeşim de kesmemiş" dedi. "Şu halde burada kesilmemiş."

Tam özür dileyip gitmeye hazırlanıyordu ki, içeri nöbetçi ameliyathane Başhemşiresi Müşerref Mutlu girdi. Başhemşirenin soyadı öyle idi ama, sağolsun, yüzü hiç gülmezdi.

Ama ne yapsın, kadıncağızın müzmin romatizması vardı. Ondan ötürü de, henüz kırk beş yaşında olmasına rağmen, ihtiyarlar gibi iki yanına salına salına yürüyordu.

Polis, onu böyle görünce şaştı. İnsan hastanede bu kadar hekimin içinde olur da nasıl derdine çare bulamaz.

Müşerref Mutlu, bir masanın üstünde duran ayağa, bir savcı yardımcısına, bir Başasistana baktı. Başasistan, hâdiseyi kısaca kendisine anlatınca:

"Ercüment beye sormadınız mı?" dedi.

Selman Atacan atıldı:

"Ayol hanidir izinli Erci... Balayı yapıyor bilmiyor musun?"

Başhemşire:

"Olsun" dedi. "O gitmeden bir ayak ampütasyonu yaptı idi, yanılmıyorsam."

Balayındaki doktoru rahatsız etmekten âdeta zevk alıyor gibiydi.

Başasistan:

"Sende telefon numarası var mı onun?"

"Olacak."

"Haydi öğreniver şunu bir zahmet."

İskender İskit, gitmek üzere iken durmuştu. Neticeyi şimdi o da son derece merak ediyordu.

Selman telefonun başına gitti. Numarayı çevirdi. Gözü yağ kâğıdının içindeki ayakta, beklemeye başladı.

Telefon çaldığında Erci, ayakyolunda idi. Karısı ise kimonosunu giymiş, kanapede ayak ayak üstüne atmış, "Home Journal"ın son sayısındaki yeni model duvar apliklerine bakıyordu. Möbleye, iç dekorasyona ait şeylerden iyi anlardı, yahut anladığını sanırdı. İsviçre şalelerine benzeyen bu tek katlı evi o bulmuş, möbleleri o seçmiş, perdeleri, örtüleri o beğenmiş, duvarları bu fıstık yeşiline o boyatmıştı. Erci'nin yataktan başka yerde pek esamisi okunmuyordu. Zengin kızı alan, bu kadarına katlanacak biraz.

Genç kadın:

"Allo" dedi. "Allo" deyişinde bir Fransız aksanı vardı. Sade "Allo" dese, başka bir şey söylemese, Parisli bir Fransız kadını sanılabilirdi. "Allo" dedi, "Ercüment'i mi arıyorsunuz? Kendisi banyoda da. Bir dakika bakayım çıktı mı?"

Sonra helâya doğru dönüp:

"Erci, Erci" diye seslendi.

Erci, işini yeni bitirmişti. Koştu, geldi:

"Ne var canikom?"

"Hastaneden. Seni arıyorlar."

"Gecenin bu saatinde? Ver bakayım."

Erci telefonun başına geçince, birden operatörleşmişti:

"Nasıl" dedi. "Bilekten kesilmiş bir sol ayak mı? Evet. Doğru. Vallahi sağ mı, sol mu bilmem ama, kestim ben öyle bir ayak. Yirmi gün kadar oluyor. Ne bileyim birader. Balıkçı mı, kayıkçı mı böyle bir şeydi. Yahu gece yarısı bunun için rahatsız edilir mi insan? Gösterin koğuştaki hastalara, elbet tanır sahibi... Taburcu olmadı ise tabii. Nasıl? Yok canım yatmıyordum daha. E, evet. Anlamadım? Yok efendim. Peki, peki. Hadi güle güle. Söylerim, merci canım."

Karısı kollarını Erci'nin boynuna geçirdi:

"Neymiş kuzum, neymiş?"

"Hiç tontonum. Sana hürmetleri var Selman'ın."

"Niçin arıyorlar? Nedir Allahaşkına, o kesilmiş ayak?"

"Bir ampütasyon canikom."

Genç kadın, birden heyecanlanmıştı. Soluk soluğa:

"Bir komplikasyon mu yapmış?" dedi. "Seni mi mesul tutuyorlar yoksa?"

"Yok canikom. Benim yaptığım operasyon komplikasyon yapar mı? –Bu çetrefil cümleyi rahat söyleyemediği için güldü– Bir kesik ayak bulunmuş da, hastaneden atıldı sanıyorlar. Biz mi kestik, onu anlayacaklarmış."

"Ay içim fena oldu" dedi, taze gelin. Gerçekten de yüzü sapsarı kesilmişti. Operatör kansı olmasına rağmen açık yaraya bakamıyor, kan görünce bayılacak gibi oluyordu. Hazır bu iç dekorasyon merakı da varken, doktor yerine bir yüksek mimarla evlense çok daha iyi ederdi ama, olacak işte. Kısmet. Ne denir. Zamanla alışacak.

"Peki sen ne dedin? Nasıl belli olacak?"

"Koğuşları gezdirip sorun" dedim.

"İyi demişsin tontonikom."

Genç kadın, saçlarının dalgası bozuldu mu diye, aynaya kaçamak bir göz attı. Erci demin ellerini yıkamadan gelmiş, gitti ellerini yıkadı. Sonra kan koca sarmaş dolaş kanapeye oturdular. Genç kadın kocasına tarif edip de anlatamadığı dış budak rengi üç ayak masanın bir eşini "Home Journal"de bulup gösterdi. Bunun bir benzeri de, geçen haftaki müzayedede üç yüz elli liraya satılmış. Karı koca karar verdiler. Bu pazar Nişantaşı'nda Çamlıbel apartmanındaki Amerikan müzayedesine gidecekler.

Başasistanın odasındakiler, ne yapacaklarını şaşırmışlardı.

Selman Atacan:

"Erci'nin dediği gibi, ayağı gösterip hastalara sormaktan başka çare yok" dedi.

"Ya sahibi taburcu oldu ise. Baksana yirmi gün geçmiş."

"Olmamıştır."

"Bir soralım."

"Yok sormayalım."

"Ne riske ederiz yani?"

"Öyle ya canım, soralım."

Karar verildi. En önde, elinde ayak, servis hemşiresi, onun arkasında Başasistanla savcı yardımcısı, daha arkada Müşerref Mutlu, onun arkasında polis, İskender İskit, Selman Atacan bütün İkinci Hariciye servisleri bir bir gezilmeye başlandı.

Kafile üçüncü servise girdiğinde, hastaların çoğu yatmaya hazırlanıyorlardı. Koğuş hademesi onları koridorda görünce, savcı yardımcısını vekil yahut müfettiş sanmıştı. Koştu, sanki işten ancak şimdi vakit bulabilmiş gibi, eline geçirdiği bir bezle işgüzar işgüzar yerleri ovalamaya başladı.

Koğuşun içi, asitfinik kokuyordu. Bu koku polise dokunduğundan, mendili burnuna tutta.

Sakallannın ucu iplik iplik sararmış, ticani gibi bir ihtiyar hasta, yatağının içinde, geç kaldığı yatsı namazına durmuştu.

Bu koğuşta ayak ameliyatı geçirmiş biricik hasta, 12 numaralı yatakta yatan Rizeli Şahin'di. Şahin duvara dönüp uyuduğundan, bir şeyin farkında olmadı. Yirmi gün evvel ameliyat edildiği halde biraz şeker görüldüğü için henüz taburcu edilememişti. Şimdi yorganı başına kadar çekmiş, sağlam olduğu zamanlara ait bir düş görmekte idi.

Başhemşire, usulca yatağı sarstı. Rizeli oralı olmadı. Kadın bu sefer omzunu dürtükleyince Rizeli gözlerini açtı. Uyku içinde neye uğradığını anlayamamıştı. Afal afal etrafına bakındı. Yedi çift göz, kendisine dikilmiş bakıyordu. Hayrola... İçlerinde polis de var.

Bir ses:

"Sen ayağından ameliyat olmuşsun" diyordu.

Rizeli baktı: Başasistan.

"He, oldim" dedi.

Bunu söylerken, sol bacağının bileği birden zonklayıvermişti.

"Kangren mi idi?"

"Günahi vebali boyunlarına oyle tetiler."

Servis hemşiresinin önüne geçip ayağı perdeleyen Başasistan, aklınca adamı alıştırıyordu:

"Kim yaptı ameliyatını?"

"Pulent pey mi, Ecmet pey mi poyle pişey."

"Ercüment bey olacak."

"Hay cettine rahmet."

Dışından böyle dedi ya, içinden de, gece yarısı adamı uyandırıp ne demeye sorarlar bunları, diye içerledi.

. Birden içi ezilivermişti. Yirmi gündür sol bileğinin ucunda ayak olmadığını sanki şimdi yeni fark etmiş gibi idi. Halbuki ne güzel unutmuştu olup bitenleri. İster misin herif, her şeyi yeni baştan anlattırsın.

Ama, Başasistan anlattırmadı.

"Şimdi iyisin ya?"

"İyiyim, şüçür."

"Uyuyacaktın galiba?"

Rizelide, uyku filan kalmamıştı artık:

"Ha şimdi talmıştım" dedi.

"Bak hemşerim, bir mesele var da... Şu karşındaki bey savcı yardımcısı..." Sonra bu kadar girizgâhı aşırı bularak, damdan düşer gibi:

"Bakıver şuna tanırsın belki, bu senin ayağın mı?" diye bir solukta soruverdi.

Servis hemşiresinin önünden birden çekildiğinden Rizelinin bakışı, kadının elindeki pastırma rengi et külçesiyle karşılaşıvermişti.

Yüzü yemyeşil oldu. Tiksindi. İki eliyle gözlerini kapayıp öbür yana döndü. "Bakmam" dedi içinden, "Dünyada bakmam."

Berikiler bakıştılar. Savcı yardımcısı yatağa eğildi:

"Ayıp ayıp, yakışmaz senin gibi erkek adama" dedi. "Bu kadar kişi seni bekliyoruz. Bak şuna da söyleyiver yahu."

İşe erkekliği karıştırılınca Rizeli, cehennemin kapısından bile bakabilirdi. Ağır ağır sola döndü. Kuru ellerini gözlerinden indirdi. Ürkek ürkek ayağa bir daha baktı.

Şimdi gözlerini ayağa dikmiş öyle duruyor, tek lakırdı söylemiyordu.

Bu ayak ha, bu ayak... Dikkatle baktı. Bu ayak onun ayağı idi. Hiç tanımaz olur mu? Peki ama, neden o ipi topuğuna geçirmişler?

Gözlerini yumdu, sonra yine açtı:

Bu ayak ha, bu ayak... Demek artık bu ayakla

ıslak kumlara basamayacak, nemli tabanını sıcak çakıllarda kurutamayacaktı... Demek artık parmak araları mayasıl olsa, bu ayağı tatlı tatlı kaşıyamayacak... Bu ayak artık, yatakta Hacer'in baldırlarına dolanamayacak.

Birden kendini, erkekliğinden olmuş gibi bir yitik hissetti. Sol tabanını kuvvetle yere basamayan erkek, tam erkek mi sayılırmış hiç? Hacer kim bilir nasıl arlanacaktı bacaksız kocasından. Şahin, oldum olasıya ölümden korkmazdı da ille alil kalmak ağırına gidiyordu. İşte korktuğuna uğramıştı. Hem korktuğuna, yirmi gün evvel ameliyatta, hatta ondan da bir ay evvel ayağı kangren olduğu gün değil, asıl şimdi, şu anda uğramış gibi idi.

Kulağında, İdris'in kemençesi vızıldıyordu. Rize'de Horon tepilirken Alika, Memetina Papilât oynanırken Şahin'in üstüne adam yoktu. Yanım saat oynardı, bir saat, bir buçuk. Durup dinlemeden, bıkıp usanmadan. Gitgide kızışıp coşarak... uşakları aşka getirmek için "Uy uy" diye nâralar atarak. Gözünün önüne bir sürü sabuklu ayaklar geldi. İdris çalıyor hepsi Horon tepiyorlardı, açılıp kapanarak, gerinip kasılarak, yaylanıp doğrularak. Artık tek sabukla Horon tepilemeyecek. "Kes şu kemâneyi idris emmice."

Bundan böyle, ayakkabısını tek boyatacağını düşündü. Öbürünü kime vermeli? Ama omuzları, boynu, bazulan pekâlâ yerinde idi. Sağlamdı. Sağlam bacağını ayak tahtasına dayar yine küreğini çekerdi. Kendini, kayıkta kürek çekerken görür gibi oldu. Her asılışında ıskarmozlar... ama ıskarmozlarla beraber dayandığı tahta ayağı da gıcırdıyordu.

"Söylesene kardeşim, senin mi bu ayak? Ne daldın öyle?"

Demek artık bundan böyle, lodos dalgası gibi ine kalka yürüyecekti. Mahallede tek bacaklı bir çocuk vardı. Öbürlerinden geri kalmamak için çekirge gibi sıçraya sıçraya tahta bacağı ile top oynamaya

kalkardı fakir. Rizeli şimdi o çocuğa acıyayım derken, kendine acıdığını fark ediverdi.

"Tanıyamadı galiba, tanıyamadı. Belki onun değildir."

Sahilde çocuklar da artık onun sandalına binmek istemeyeceklerdi. Lüle saçlı sarışın bir kız, dadısının elinden çekerek:

"Binmeyelim dadı, o tahta bacaklı kayıkçının sandalına" diyecekti. "Devrilirsek bizi kurtaramaz." Ve kadını, Rızık'ın sandalına doğru sürükleyecekti. Sahi tahta bacakla yüzebilir mi idi insan. Hadi yüzdü diyelim, ya kayığı yanaştırırken... Kayığı yanaştırırken sağ ayağını şöyle bir iskeleye atar, bu sol ayağın başparmağını da sandalın kenarına kanca gibi takardı. Hemşirenin elindeki kesik ayağa baktı. O kuvvetli ve kalın başparmak şimdi incelmiş, pörsümüş, mosmor olup aşağı sarkmıştı.

"Şahin efendi, ne daldın o kadar yahu. Ne düşünüyorsun öyle derin derin?"

Aklına ne tuhaf şeyler geliyordu. Bahriyeye giderken yaptıkları düztaban muayenesi. Tabanlarını kovaya sokup yalınayak yürütmüşlerdi hepsini. Bordadaki ıslak taban izlerinden düztabanlıları ayıklıyorlardı. Bu muayene şimdi yapılsa, diye düşündü Rizeli. Şimdi yapılsa bu muayene, sağlam bir sağ taban yanında, ucu lastikli, yuvarlak bir tahta bacak izi çıkardı bordaya...

Rizeli başını eğip, karşısındakilerin ayaklarına baktı:

Hepsinin ikişer ayağı vardı. Savcı yardımcısı dediklerinin ayakkabıları yeni boyanmış, pırıl pırıldı. Polis, çizmeler giymişti. Başasistanın mokasenleri var. Öbür asistanlardan biri terliklerle inmiş. Başhemşirenin beyaz keten iskarpinleri üstünden atkılı. Başhemşirenin soba borusu gibi, altı üstü bir, bacakları vardı. Rizeli onun yalpa vura vura koğuşta gezinişini gördükçe, "Zavallı kadın, daha yaşlı da değil" di-

ye acır dururdu. Ama şimdi acımadı. Boru gibi, moru gibi, iki bacağı vardı ya sapasağlam. İstediği kadar sancısın dursundu. İki bacağı vardı ya kadının... Olsun da romatizmalı olsundu, soba borusu gibi olsundu.

"Söylesene yahu. Senin mi bu ayak? Tanıyamadın mı hâlâ?"

Rizelinin çakır gözlerinden iplik iplik yaşlar iniyordu. Gırtlağını, bir aşağı bir yukan indirip kaldıran bir yutkunuştan sonra:

"Benûm" diye inledi. "Benûm bu ayak benûm, benûm, benûm."

Rizelinin acısına hürmeten hepsi, bir an sustular. Ve müteessir olunduğu zaman âdet olduğu üzre, gözlerini uzak bir yerlere daldırdılar. Sonra on saniyelik sükûtu kâfi bulan Başasistan yumuşak olmaya çalışan bir sesle:

"Peki nerden tanıdın bakalım?" diye sordu.

Rizeli:

"Aha benûm iki küçük parmağım yapışuktur." dedi.

Başasistanla savcı yardımcısı eğilip baktılar. Gerçekten Rizelinin iki küçük parmağı alttan orta yerine kadar iltisaklı idi.

Rizeli sağlam ayağını yorganın altından çıkarıp gösterdi: İri çıkık kemikli, mor damarları şiş şiş bu adaleli sağ ayağın iki küçük parmağı da sol ayağındaki gibi alt taraftan yapışıktı.

Başasistan ile savcı yardımcısı ferahlamış gibi idiler. Memnun memnun bakıştılar. Başhemşire de onlann memnunluğundan memnun olmuştu. O da gülümseyerek onlara bakıyordu.

Başasistan Rizeliye dönüp:

"İyi geceler reis" dedi. "Kusura kalma, rahatsız ettik seni."

"Var sağlıcakla" dedi Rizeli.

Sesi hâlâ, ıslak ve pürüzlü idi.

Başasistanla savcı yardımcısı kapıya doğru yürüdüler. Öbürküler de arkalarından... Koğuşta tek tük horultular yükselmeye başlamıştı. Deminki seyrek sakallı ticani, şimdi yatağına bağdaş kurmuş, elinde bir maden suyu şişesi onlara bakıyordu.

Hastanenin saati, saat başını vurdu.

Rizeli sırtüstü yatmış, gözü tavanda, düşünüyor, ikide bir de burnunu çekiyordu...

Ayağın nasıl olup da mezbeleye atıldığını bulmak artık Başhemşireye vacip olmuştu. Kovuşturmanın buradan ötesini o üzerine aldı. Önce servis hemşirelerine, sonra da hademeler koğuşuna gidip bir iki hademeyi sorguya çekti. Biraz sonra faili yakalayıp getirdi.

Hastaneye ilk geldiği hafta hariciyeye verilen, ama sonra içi götürmediği için dahiliyeye aktarılan Kastamonulu bir Süleyman vardı. Rizelinin ameliyat olduğu gün asıl ameliyat hademesi izinli gittiğinden bunu içeri almışlar. Operatörler kesip biçerken bu zavallı fenalıklar geçirir dururmuş. Ameliyat bitip de, Ercüment kesilen kanlı ayağı, eski hademe midir yenisi midir bakmadan, bunun eline verince, Süleyman'ın başı dönmüş midesi bulanmış, ameliyatta kesilen sakatat ve etrafın nereye götürüleceğini de bilemediğinden ayağı önüne gelen ilk pencereden mezbeleye atıvermiş.

Savcı yardımcısı polise tutturduğu zaptı katlayıp cebine koydu. Başasistana yeniden teşekkür edip elini sıktı. Sonra Nallıhan ilkokulundan sınıf arkadaşı Selman Atacan'ın sırtını okyaşıp:

"Beklerim bir gün fakirhaneye" dedi. Peder beyi de getir muhakkak. Kalamış'ta Sait Paşa sokağında oturuyorum. Bir de bahçemiz var küçük. Zerzevata hiç para vermiyoruz. Salarım biraları kuyuya, atarız şezlongları bahçeye, ver yansın eder, eski günleri anarız."

Kararlaştırdılar, Selman bir pazar, sabahtan, ba-

bası esbak Nallıhan Kaymakamını da alıp Kalamış'a gidecek. Adres yazıldı. Sigara paketinin arkasına kroki çizildi. Sonra savcı yardımcısı yine polisi arkaya oturttu, kendi de seleye geçti oturdu. Gaza bastı almadı. Bir daha bastı, yine almadı. Üçüncüde işlemeye başladı. Ama daha hareket etmiyorlardı.

Polis, elinde bir boşluk hissetmişti. Bir şey unutmuşlar gibi geldi ona.

"Ayak" dedi. "Ayağı unuttuk."

Ama sözleri motor gürültüsünün içinde gürme gitti. Savcı yardımcısını dürterek:

"Ayak ne olacak beyefendi?" diye bir daha sordu.

Savcı yardımcısı o gürültü içinde bağırarak ve Başasistana gülümseyerek:

"Hastanede kesilen sakatat ve etraf nasıl imha edilirse o da öyle imha olunacak" dedi.

Başasistan gürültüden söyleneni duyamamıştı ama, savcı yardımcısının halinden yine bir nükte savurduğunu anladığı için nezaketen gülümsedi.

Polis, "Tu, vay canına be" dedi içinden. "Astımıma ilaç soracaktım, soramadım. Ama savcı yardımcısının yanında biraz da çiğ kaçardı. Boş ver canım... Doktorları tanıdım ya. İyi adamlar hepsi, bir başka gün gelir kendimi gösteririm."

Savcı yardımcısı işi güzel bir nükte ile kapamış olmanın sevinci ile marşa bastı. Adliye ile polis de bu motor gürültüsü içinde hastaneden ayrılmış oldular.

Başasistan kapıya kadar çıkmış, arkalarından bakıyordu. "Hava bayağı serin akşamları. Kış da geliyor yahu," diye düşündü. Bir sigara yakıp içeri girdi. Akşam saatleri ilhamını açtığından, savcı yardımcısı gelmeden biraz evvel başladığı rubaiye bir an evvel dönmek istiyordu. Masanın başına geçti. O arada bulup da unuttuğu sonu ât ile biten bir kafiyenin peşine takıldı. Ama bulamadı. Bulamayınca da sinirlendi. Gözleri duvardaki Cemil Paşanın resminde bir müddet düşündü. Sonra müsveddeleri toparlayıp yatmaya gitti.

Selman Atacan odasına dönmüş, Churchill'in hatıralarını kaldığı yerden okumaya başlamıştı. Churchill, penisilin sayesinde hayatının nasıl kurtulduğunu ve İkinci Dünya Savaşının en civcivli zamanında Kuzey Afrika'da nasıl resim yaparak dinlendiğini anlatıyordu. Selman Atacan, "Yaman herif şu Churchill," dedi. "Ercüment nasıl kızdı telefon edince. Namussuz kim bilir ne yapıyordu karısınlan... Babam, savcı yardımcısını görünce herhalde çok sevinecek. Mayomu alsam Fenerbahçe Plajına giderdik belki. Eline bakmadım, oğlan evli galiba. Evliyse karısına Löbon'dan şeker de götürmeli."

Başhemşire ağız dolusu azarlayacak birini buldu ya, keyfine sınır yoktu. Bütün ömrü, böyle fırsatlar beklemekle geçerdi. Bromüral almadan uyuyabildiği geceler, böyle Yaradana sığınıp hiddetini boşaltacak bir zavallı bulduğu gecelerdi.

Ayıp değil ya, isterik bir kadındı. Gençliğinde bir muhasebeci ile evlenmiş, adam komşusunun baldızı ile işi pişirip evden firar edince bütün erkek milletine garez olmuştu. Hıncını şimdi hastalardan, bir de hademelerden alıyordu.

Bir idam mahkûmu gibi boynunu bükmüş, ayaklarının ucuna ucuna bakan Kastamonuluya:

"Gel benimlen beraber," dedi, "gösteririm ben sana dünyanın kaç bucak olduğunu."

Ve romatizmasını unutturan bir hışımla odasına doğru yürüdü.

İskender İskit ayağın sahibi bulununca ötesini beklememiş, odasına çıkmıştı. Röntgen asistanını gitmiş görünce doğru onun odasını boyladı. Aşağı çağırılış sebebini kısaca anlattıktan sonra tekrar konuşmalarına döndüler. Şimdi de fiksaj banyosu üzerine konuşuyorlardı. İskender:

"Ben iposülfite metabisülfit ilave ediyorum" dedi. "Hem filmi iyi fikse ediyor, hem de banyonun ömrü uzuyor, kısa zamanda kirlenmiyor."

Röntgenci:

"İyi ediyorsunuz" dedi. "Yaz aylarında Alun dö Kron kullanın. Filmin erimesine mani olur."

Ercüment'le karısına gelince; onlar şimdi yatmaya hazırlanıyorlardı. Yatmadan evvel birer bardak kanyak içmeyi âdet edinmişlerdi. Ercüment yeni evlilerde görülen cinsi uyuşmazlığı önlemek, karısını bir ayak evvel kendine uydurmak için bütün doktor arkadaşlarının yaptığı gibi nişanlısına çok evvelinden Almanca bir seksoloji kitabı vermiş, bunun çok da faydasını görmüştü.

Genç kadın ponponlu terliklerini atıp yatağa girince, yine bir Amerikan müzayedesinden alınmış pahalı somya kibar kibar gıcırdadı...

Savcı yardımcısı ile polis gidip de asistanlar odalarına çekilince, hastane yine hastaneliğine kavuşmuştu.

İhtiyar gece bekçisi saatini koridordaki kontrol prizinde kuruyordu.

Kastamonuluyu haşlamaktan yorgun düşen Başhemşire ayaklarını sıcak, pençe pençe kızarmış yüzünü de soğuk suyla yıkayıp yattı.

Hademeler koğuşunda, yatak komşusu, Kastamonuluyu bir saat alaya aldı.

Ve o gece Rizelinin sol ayağı, sanki yerli yerinde imiş gibi, sabaha kadar sızladı, durdu.

5 Eylül 1954

İZNİKLİ LEYLEK

Dili biraz kesilip törpülenecek olsa, saksağanın papağandan çok daha güzel konuşacağı rivayet olunur. Böyle bir ameliye geçirmiş, kusursuz diksiyonlu bir saksağanın, televizyonda Amerikan milli marşını söylediğini herhalde gazetelerde okumuş olacaksınız.

Saksağanın konuşup konuşmaması beni pek o kadar ilgilendirmez ama, bakınız leylek ifade verecek olsa ona sorulacak bir iki önemli sualim var: Evvela dini ve dünya görüşü hakkında:

Hacı leyleği, biz kuşların en Müslümanı biliriz. Acaba gerçekten öyle mi? Ermişlerle sihirli bir ilişiği olduğuna delil olarak türbeleri, tekeleri bekleyişi gösteriliyor. Hacılığı ise, bilindiği gibi, güneyden gelişinden, bir de, dini anıtlan tepeden tavaf edişinden kinayedir. Ama ben leyleklerin Süleymaniye'yi olduğu kadar Köln Katedralini de aynı huşu ile tavaf ettiklerini gözlerimle gördüm. Bu hesaba göre, oradakileri Protestan, Saint Pierre üzerinde dolaşanları Katolik, Trafalgar meydanında uçuşanlan emperyalist, Kremlin kulelerine konanları da komünist mi sayacağız?

Biri çıkıp da: "Leyleklerin böyle dinle, ideoloji ile pek alışverişleri yoktur. Onlar sadece, sanat meraklısı kuşlardır. Eli rehberli Amerikan turistleri gibi, geldikleri şehrin önce tarihi anıtlarını ziyaret ederler" dese, herhalde akla daha yakın bir laf etmiş olur.

Bir veteriner ahbabım, anıtlar etrafındaki bu acayip dönüşün hikmetini, sırf leyleklerin kendilerine yukandan kolay görünen nirengi noktalar aramalarında buluyor.

Peki ama o zaman leyleklerin Emir Sultan, İsabey, Eyüp Sultan gibi koyu Müslüman yerleri sevişlerini nasıl izah etmeli... Hele Eyüp'ü... İstanbul semtlerinin her birine bir arma seçilecek olsa Eyüp'ünkünde muhakkak bir leylek resmi bulunurdu. Bulunmalıdır da. Her sonbahar, leylekler göç ederken içlerinden en yaşlı birini Eyüp'e bırakmalarını, oralılar kendileri için büyük bir teveccüh sayıyorlar. Bir Eyüplü emekli tanırım: "Leylek namaz bile kılar, sen ne konuşuyorsun efendi!" diyor.

Bu, benim hikâyesini anlatacağım İznikli leylek, namaz kılan soydan değildi. Çünkü ramazan günü alenen solucan yiyordu. Zaten hali, tavrı, yürüyüşü, iki üç adımda bir durup düşünüşü, dini bütün bir Müslümandan çok, şüpheci ve kötümser bir filozofu andırıyordu. Bu leyleğin ermişlerle değil, herhalde Voltaire'ler, Schopenhaure'lerle bir akrabalığı olacaktı.

Leylek, ihtiyatlı ihtiyatlı, yolun bir sağına bir soluna bakındı. Görünürde kamyon, eşek, araba olmadığına kanaat getirince, gümüş saplı bastonuna dayanarak yürüyen kamburu çıkmış kadit bir âyan azası misali, ağır ağır bizim tarafa geçti.

Biz hanın iç avlusunda, sabah kahvaltısı ediyorduk. Leylek biraz ötemizde güneşli bir yer seçip, gagası ile, sararmış, tüyleri dökülmüş göğsünü kaşımaya koyuldu.

Kızlardan biri:

"Ay şu hale bakın!" dedi. "Bayılırım şimdi. Bu ne şirin şey bu ayol."

Hayvanın sokulganlığından cesaret alan bir başka kız da usulca yanına yaklaştı. Aklınca yakalayıp onunla bir fotoğrafını çektirmek istiyordu. Kız yaklaşınca leylek havalanmadı, küçük çapta bir devekuşu gibi, zıplaya zıplaya uzaklaştı. İşte o zaman anladık ki, uçamıyordu. Uçamadığı anlaşılınca bu sefer dört

talebe leyleği dört yandan kuşatıp kıstırmaya kalktılar. Ama avlunun girdisini çıktısını çok iyi bilen hayvan ellerinden kaçıp kurtuldu.

Profesör, bir türlü yanmak bilmeyen piposunu nihayet ateşleyebilmişti. Bir nefes çekip kibriti atarken:

"Tuhaf şey" dedi. "Niye uçamıyor bu hayvan?"

Alman profesör:

"Herhalde ihtiyarlıktan" diye teşhisi koydu.

Kolonyal şapkalı doçent, kamyon şoförüne sordu:

"Kaç yaşında var acaba?"

"Yaşlı değildir o kadar. Siz bakmayın tüylerinin döküldüğüne. Kanadı kırık da ondan uçamaz fakir. Yavru iken anası yuvadan atmış buncağızı."

Tezini mitolojiden hazırlayan gözlüklü bir delikanlı:

"Tıpkı Hephaistos gibi desenize," diye söylendi. "Ama pardon, onu anası Hera değil de, babası Zeus atmıştı yeryüzüne"

Kızlardan biri, sarı süveterlisi, merakla kalkıp şoförün yanına gelmişti:

"Niye atmış yavrusunu?" dedi. "Neden atmış kuzum, söylesenize?"

"Neden atacak. Ana leyleğin âdetidir. Üç yavrusu olursa birini yuvadan atar. İşin kötüsü, düşüp ölmemiş fakir. Telgraf direğine asılı kalıp kanadı kırılmış. Helvacı Musa çıkıp indirdi. Kanat vücuttan ayrılmıştı. Sade ufak bir yer tutuyor. İlkin ölecek sandık. Hikmet-i hüda, iyileşti işte. Ama alil kaldı gayrı. Çırpınır çırpınır, uçamaz."

"Öbürküler sonbaharda gidince bu ne yapıyor?"

"Ne yapacak, o gitmez kalır. Hepimizle övür oldu üç senedir... Uğrunu denemişler, bütün esnaf sever onu. Dükkânlara girer çıkar. Kışın fırıncılar barındırıyorlar. Yuvarlanıp gidiyor işte."

Sarı süveterli kız, hâlâ zalim anayı affedemiyordu.

"Ana leyleklerin hepsi böyle taş yürekli mi olurlar? Neden babası, kardeşleri mâni olmamışlar?"

Fotoğraf çektirme meraklısı kızın deminki debeleşmede eli sıyrılmıştı. Şimdi parmağının kanını emiyordu.

"Ah evladım" dedi. "Çok acıdım doğrusu. Bilsem kovalamazdım. Bak, Allah da razı gelmedi zaten."

Leylek, han duvarının dibinde, sanki kendinden bahsolunmuyormuş gibi, çalımlı çalımlı dolaşıyordu. Halinde, tavrında, sanki istese uçarmış da, şimdilik keyfi yaya gezmek istediğinden uçmuyormuş gibi bir ifade vardı. Gökyüzünden inmiş olmanın olanca üstünlüğü ile önünden geçmekte olan bir kediye, bu aşağılık yeryüzü yaratığına küçümseme ile baktı. Kedi, tsssss, diye kabardı. Sonra çardağa tırmanıp kaçtı, kayboldu. Leylek, onu korkutabilmiş olmanın cakası ile çöplüğe doğru yürüdü.

Tepemizdeki çınarın yaprakları, ılık bir rüzgârla tatlı tatlı hışırdıyordu. Bir kuş öttü ve sustu.

Leylek, başını yukarı kaldırmış bakıyordu. Biz de yukarı baktık: Yükseklerden, çok yükseklerden kendini rüzgâra bırakmış bir leylek, motorunu durdurmuş bir uçak gibi, sessizce aşağı doğru kayıyordu. Yabancı leylek süzüldü geldi, tam bizimkinin tepesine yaklaşınca çapkın bir kanat çırpışla tekrar havalanıp uzaklaştı... Bizim leylek onun arkasından baktı, baktı. Sonra yine çöplükteki işine döndü. Yarım dakika geçmiş geçmemişti ki çocuklardan biri:

"Bakın, bakın!" diye bağırdı.

Deminki leylek şimdi yine süzüle süzüle iniyordu. Geldi, geldi, bu sefer büsbütün alçaktan, sanki sürtünürcesine bizimkinin başı ucundan seğirtti. Geçerken biteviye gagasını birbirine vuruyordu. İşte o sırada beklenmedik bir şey oldu. Bizim tüyleri dökük

leylek, şöyle bir davrandı, kanat çırpıp havlanmaya yeltendi. Bütün kuvvetiyle çırpındı, çırpındı. Ayakları yerden kesilip, bir bir buçuk metre yükseldi de. Ama hemen akabinde soluna doğru yan yatarak çöplüğe yuvarlanıverdi. Herkes soluğunu kesmiş, onun hareketine bakıyordu. Sakat kanadı üstüne düştüğünden, belli bir şey ki, canı fena yanmıştı. Buna rağmen hemen kalktı, doğruldu. Birkaç tutam tüyüne daha mal olan bir çırpınışla üstünün tozunu silkeledi. Sonra hiç bozuntuya vermeden sanki hiçbir şey olmamış, yürürken ayağı sürçüp de sendelemiş gibi, sessiz ve onurlu uzaklaştı.

Elini ağzına tutmuş kibar kibar dişlerini kanştıran bir erkek öğrenci, yalnız yanındakilerin duyabileceği bir sesle:

"Dişi leylek moruğu şişirdi" diye mırıldandı. Yanındakiler gülüştüler.

Leyleğin arkasından bakan Çopur kahveci:

"Yap numaranı, al paranı" diye söylendi. "Hep böyle yapar bu namussuz... Uçamayacağını bilmediğinden mi? Burada kalabalık gördü ya, sırf kendine acındırmak için. Bak, nasıl bütün yiyeceklerini veriyor kızlar. Evveli bu, böyle değildi. Esnafla düşe kalka hinoğlu sinleşti."

Çopur kahveci şu kadar yaşına rağmen leyleği, kamyon şoförü kadar bile tanıyamamıştı. Bu leylek onurlu leylekti baba, ne söylüyorsun sen. Bu leylek acınmaktansa, ölmeyi yeğ görebilirdi. Yazıklar olsun yahu, biz insanlar, bazen hayvanları bile kendimiz kadar aşağılık ve kötü niyetli yapabiliyoruz.

Leylekle fotoğraf çektirmek isteyen kız:

"Hayır" dedi. "Numara filan değildir. Herhalde öbür leyleği tanıdığı için uçmak istedi. Belki de o anası, yahut yuvada kalan kardeşlerinden biri idi. Olamaz mı?"

Kızlardan sarı süveterlisi, hani şu demin ana leylekleri aşırı derecede taşyürekli bulanı:

"Hayır anası olamaz" dedi. "Onda zerre kadar evlat şefkati olsa, yavrusunu yuvadan aşağı atmazdı bir kere."

Kolonyal şapkalı doçent, dizine tırmanmaya çalışan tespihböceğine, bir fiske atıp ayağa kalktı:

"Ben" dedi, "emekliye ayrıldığı için artık uçuş yapamayan bir hava subayı tanırım. İnanır mısınız, herkes gibi yaya gezmek zilletine dayanamadı da kahrından hastalandı idi adam. Kolay değil doğrusu, enginlerde kanat çırpmaya alışık serazat bir kuşun böyle han avlularında sürünüşü..."

Gezimize konuk olarak katılan öbür bölümün profesörü:

"Kafese kapatılan bülbül, uçamayan yaralı kartal... Bütün bunlar az şiire mi konu olmuştur" dedi. "Söylesene asistan efendi. Senin azbuçuk edebiyatçılığın da vardır."

"Öyledir efendim" dedim. "Hakkınız var."

"Baudelaire'in böyle bir şiiri olacak yanılmıyorsam" diye öbür doçent atıldı. "Ne idi bakayım onun adı?"

Dame de Sion'dan çıkma bir öğrenci:

"Albatros" dedi. "Çok güzel şiirdir."

Ve genel istek üzerine, şiirin aklında kalan kısımlarını okuyup Türkçeye çevirdi.

Arkeoloji asistanının da şimdi zihnine bir uyanıklık gelmişti:

"Bir de Niçe'nin sözü olacak?" dedi. 'Aklım evet der, gururum hayır' Yo pardon, 'Aklım hayır der, gururum evet.' Böyle bir şey, buna yakın. Tıpkı onun gibi, leyleğin intekst'leri evet diyordu, imkânlan hayır."

Leylek öyle mi düşünüyordu, böyle mi... Niçe'ye mi hak veriyordu, yoksa Baudelaire'i mi sevmişti, bilinemeyecek. Hayvanlara insanca duygu ve düşünceler yormak ne derece doğrudur, bunu da kestiremi-

yorum. Bildiğim bir şey varsa o da: Uçamadığı idi. Uçsa öbür leyleklerden biri olacak, dişisini ensesinden ısırıp vuslata kavuşacak, sonra tatminini bulmuş bütün öbür hışır leylekler gibi kurumlu taktakasından geçilmeyecekti. Uçabilse öbürlerinden başka bir leylek olamayacak, üzerinde fikir yürütüp, hakkında hikâye yazılamayacaktı. Kaldı ki, o takdirde daha mesut olacağı da söylenemez. Çünkü, öyle değil mi, yeryüzünde hiçbir şey, istediğini ele geçirmek kadar hayal kırıcı değildir.

Ben tam bunu söylemeye hazırlanıyordum ki, profesör piposunu ağzından çekip:

"Yeter artık laklakiyat" dedi. "Hadi gevezeliği bırakın da işimize bakalım."

Alman profesör, elinde kâğıt kalem, deminden beri, camileri gezecek grupla, türbeleri inceleyecek grubu ayırmaya çalışıyordu. Ayağa kalkıp "öhö öhö" dedi. Bir kere söze başladı mı, ister ki, herkes kulak kesilip onu dinlesin. Listedeki isimleri birer birer okudu. Gruplar kuruldu. Birinci grup yola koyuldu. İkinci de hazırlanıyordu.

Halbuki ben, şu hulyalı İznik sabahı, yere sırt üstü yatıp masmavi gökyüzüne bakarak kafama üşüşen hayallere geçit resmi yaptırmak, sonra da hasırın üstüne bağdaş kurup yaralı leyleğin hikâyesini yazmak istiyordum.

Hocanın elime sıkıştırdığı kara kaplı Gabriel Dietz, Otto Dorn, koltuğumda, güzel havada mektebi asamamış bir ilkokul öğrencisi somurtkanlığı ile kafileye katıldım.

Böylesi, belki de hayırlı oldu. Çünkü bıraksalar orada oturup, yaralı leyleğin hüsranı ile insanoğlunun kaçınılmız kaderi arasında benzerlikler bulan, başımdan büyük bir hikâye yazmaya kalkacak, yüzüme gözüme bulaştıracaktım. Hikâyemin son cümleleri kafamda hazırdı bile. Yazımı şöyle bitirecektim:

"Bütün çabalar boşuna... Ne yaparsa yapsın, is-

tediği kadar havalanacağım diye çırpınsın, sonunda insanoğlu da yaralı leylek gibi rezil ve perişan yan üstü toprağa yuvarlanmıyor mu? Kaderlerimiz aynı: Uçamayacağını bilmek, yine de uçmaya yeltenmek."

Evet, hiç lüzumu yokken, bu yolda acıklı ve kötümser bir hikâye yazacaktım. Hoca çağırınca yazamadım. Hikâye yerine, o günümü Mahmud Çelebi Camiinin kapı kitabesi, Yakub Çelebi zaviyesinin tuğla tezyinatı, Nilüfer Hatun imareti avlusundaki sütun başlıkları arasında tükettim.

Yarın da İsmail Bey hamamının kesitini çıkaracağız...

12 Haziran 1953

Su, köpüre köpüre taşıyordu.

Kevser hanım musluğu kapayıp, kovayı çekti. Yalağın içine suyun önce yarısını, sonra da gerisini boca etti. İki numaralı kabinenin sifonu bozuk olduğundan, her müşteriden sonra orayı böyle temizlemek gerekiyordu.

Bunca yıllık helacı idi. İşlerini tiksinerek, tiksinmese bile küçümseyerek, burun kıvırarak yapan bütün öbür helacıların, çöpçülerin veya oturak döken hastane hademelerinin tersine olarak, onun bir gün olsun durumundan yakındığı, yüksündüğü görülmemişti. Deyim yerinde ise, işini sevdiği bile söylenebilir.

O ıu, en iyi bir şekilde yapmaya çalışıyordu.

Ama işte böyle olmakla beraber, yine de dört tip müşteriye içerlemekten kendini alamıyordu. Bunlardan biri: Marifetini böyle orta yerde bırakıp çıkanlardı. İkincisi: İşini bitirdikten sonra punduna getirip ücret vermeden sıvışmaya yeltenenler... Üçüncüsü: Ellerini sabunsuz filan şöyle yalancıktan ıslatıp kâğıda kurulayan taharetsizler... Dördüncüsü de: Küvetin tahtasına oturmayıp kirli iskarpinleri ile tahtanın üstüne çıkıp tüneyenler.

Kevser hanım iki numaralı kabineden çıkınca, ellerini yeşil sabunla bir temiz yıkadı. Sonra da müşterilere mahsus ince kurutma kâğıdı ile değil de, odasındaki zatî havlusu ile kuruladı.

Odası, bir hela kabinesinden biraz büyükçe bir

yerdi. Ortada, ipe gerili ıslak havlular... Pencerede temiz basma perdeler... Köşede, derli toplu bir sedir... Yanda da beyaz lake boyaları yer yer kabarmış bir küçük dolap... Bu dolabın içinde, teklifli misafirlere mahsus, lâvanta çiçeği kokan, yumuşak tüylü, Bursa havluları dururdu.

Böyle yerin de teklifli müşterisi olur mu demeyin. Kevser hanımın helasına kimler, ne kibar hanımefendiler gelmemişti bugüne kadar... İnsan bu... Sıkıştı mı helanın umumisine, hususisine bakar mı? Kiban da gelir âdisi de, tanınmışı da, hiç bilinmeyeni de, yaşlısı da genci de, güzeli de çirkini de... Ermenisi, Rumu, Türkü, hatta ecnebisi de...

Kevser hanım, büyükelçiliklerdeki gibi bir protokol defteri tutup da helasını ziyaret eden tanınmış bayanlara imzalatmış olsa idi, bugüne bugün çok kıymetli bir koleksiyona sahip olabilirdi.

Bir keresinde, hiç unutmaz, bir öğle üstü, Ankara plakalı bir bakanlık arabasından çıkan vardakosta bir hanımefendi resmen gelip, Kevser hanımın nâçiz helasına şeref vermişti. –Biz hela deyip duruyoruz ya, Kevser hanım bu kelimeyi pek nezih bulmadığından, galiba biraz da modernliğe özendiğinden, daima "San Numara" tâbirini kullanırdı.– Evet, bugüne bugün ekâbir hanımları bile san numarasına geliyorlardı. Vekilin karısı yalnız da değildi. Yanında üç yaşlarında, kız gibi sarı bukleli, küçük yavrusu vardı.

Vekilin kansı, önce oğluna sormuştu:

"Söylesene Erol... önden'in mi var, arkadan'ın mı yavrum?"

Küçük Şehzade bunun üzerine, terbiyeli terbiyeli:

"Önden'im var anneciğim" deyince, vekilin karısı onun askısını çıkarmadan sadece pantolon düğmelerini çözmekle yetinmişti.

Yıllar boyu çalıştığı san numaralara on binlerce insan gelip gitmişti ama, adabı erkânı bu kerteye çı-

karana Kevser hanım işte ilk defa rastlıyordu. Ana oğlun bu terbiyeli konuşmalarına hayran olmuştu, bitmişti. Bu işden bu rütbe nazik bahsedebilen insanların, aptes bozuşları da herhalde öbür insanlarınkinden daha bir ince, daha bir hanımefendice olurdu. Yalan da değil... Vekilin hanımı çocuğunun önden'ini yaptırdıktan sonra onu arabaya yollayıp kendi işini de bitirmiş o zaman henüz bozuk olmayan iki numaralı kabinenin sifonunu çekerek pür azamet dışan çıkmıştı. O kabineden çıkınca san numarayı bir lâvanta kokusu kaplasın, bir lâvanta kokusu kaplasın. Kevser hanım deminki konuşma kadar, çıktığı helaya böyle lâvanta serpmek âdetine de ilk defa o gün şahit olmuştu. Tabii hemen koşup, teklifli müşterilere mahsus, alt kenarında "Bursa Yadigân" yazılı turuncu havlulardan birini getirdi. Ellerini kuruladıktan sonra, kalbi kırılmasın diye Kevser hanımın serptiği âdi kolonyayı da geri çevirmeyen alçakgönüllü hanımefendi giderken eline bir de, iki buçuk liralık sıkıştırıvermişti.

Hey gözünü sevdiğim asalet!...

Bir keresinde de, tanınmış bir milletvekili bayan gelmişti.

Ya geçen yıl ki Fransa güzeli... Belediye Gazinosundaki güzeller geçidinde, milleti birbirine katan bu sarışın dilber, dondurmayı fazla kaçırdığından olacak, yol üstünde bulunan Kevser hanımın san numarasına gitmek zorunda kalmıştı. Kevser hanım, Fransa güzelini nerden tanısın... İşi ancak kadın çıkarken kapının önüne iki sıra olup bekleşen hayranlarından öğrenir iş, iyi havlularından birini çıkaramadığına esefler niş Hoş, bu da sabun kullanan soydan değildi ya...

San numarasının tarihinde daha nice şerefli sahifeler vardı. Bir keresinde de bir yerli opera yıldızımız gelmişti. Alı al, moru mor. Tabii Kevser hanımı filan gözü görecek halde değildi. Onu, ancak çıkarken tanımıştı. Nasıl tanımasın? Âdeta onun elinde

büyümüş gibi bir şeydi. Kevser hanım, Devlet Konservatuvarı san numarasında çalışırken, o zaman hiç kimsenin tanımadığı bu kızcağız da bütün öbür talebeler gibi oraya gelir gider, üstelik mülâyim olmayan tabiatı icabı, hepsinden biraz fazlaca kalırdı. Şimdi böyle herkesçe sevilen sayılan ünlü bir yıldız olduktan sonra –velev tesadüfen olsun–, büyük bir alçakgönüllülükle yine onun san numarasına gelişi Kevser hanımı fazlasıyle duygulandırmıştı. İki eski ahbabın bir sarılışmadıkları kaldı. Opera yıldızının, gözleri sevinçten yaşaran Kevser hanımı daha sevindirmek için, handiyse:

"Eski dostluk unutulur mu hiç? Sen merak etme Kevser hanımcığım. İhtiyacım oldukça başka yerde yapmam, sık sık sana uğrarım," diyesi gelmişti.

Kevser hanımın san numaracılık hayatında en tuhafına giden sıkıştıkları zaman inleye uflaya kendilerini oraya atan kadınların, işlerini bitirip ferahladıktan sonra, pudralanıp, rujlanıp, kırıta kırıta, sanki biraz evvelki kendileri değilmiş, sanki hiç yemez içmez, öyle âdi işler yapmaz gökyüzü yaratıkları imişler gibi, nazlı, narin çıkıp gidişleri idi.

Ama memnun da olurdu. Müessesesinden ayrılan her insanın hafiflemiş, ferahlamış olmasından sanki o da bir hafiflik, bir ferahlık duyardı. Sade büyüklere değil, çocuklara da olanca kolaylığı gösteriyordu. Bazı küçüklerin sarkıtılmaktan hoşlanmadıklarını, illede ille oturak istediklerini tecrübesiyle bildiğinden bir de oturak peydahlamış, böylece nice anaların minnettarlığını kazanmıştı. Dediğimiz gibi bütün amacı; büyük küçük herkesi rahatlatmaktı.

Bu fizyolojik kaygular dışında hela –pardon san numara– estetiğine, temizlik ve bakımına da çok önem verirdi.

Gidin, şehrin bütün umumi helalarını bir görün. Harbiye'dekini, Sultanahmet'tekini, Tünelbaşı'ndakini, Kadıköy iskelesindekini... Daha içeri girerken

genzinizi keskin bir asit ürik kokusu yakar... Halbuki Kevser hanımın san numarasına giren, sanki bir çiçekçi dükkânına girer gibi olurdu. İnsanı, önce odasının penceresindeki fesleğenler, sardunyalar, dibi delik bir oturak içinde binbir özenle yetiştirdiği karanfiller karşılardı. Hangi san numarayı devralmışsa, çok değil, iki hafta içinde oraya titiz şahsiyetinin damgasını vurmuş, onu benzerlerinin en temizi, en bakımlısı haline sokuvermişti. Hatta yalnız kendi kısmına değil, erkekler bölümüne bile karışır, temizliğe olduğu kadar ahlâka da önem verdiğinden, üşenmez, elinde lastik ve gaza bulanmış bez, bazı terbiyesizlerin duvarlara çizdiği saçma sapan resimleri birer birer silerdi. Böyle resimleri sade erkeklerin değil bazı uygunsuz kadınlann da yaptığı oluyordu. San numara, demek oluyor ki, bazı insanlann resim dehasını körükleyen bir yerdi. Bazıları da nesir veya şiir yazarlardı. Çalıştığı her çeşit san numarada bu türlü insanlar eksik olmamıştı.

"Çalıştığı her çeşit san numara" dedik. Okul helalarından tutun, en resmilerine kadar her çeşit helada çalışmıştı. Devlet Konservatuvan helası, hem kadınlar hem erkekler kısmına baktığı Yalova kaplıcalan helası, Ankara ve İstanbul'da çalıştığı iki umumi hela, Park Otel helası, ilk yapıldığı yıllar kayrıldığı Atlas sinemasının helası ve nihayet şimdi bu... En temizleri şüphesiz Atlas sinemasındaki idi. Pırıl pırıl beyaz çini döşeli. Biraz havasızdı ama, eğlenceli idi. Filmin sesleri oraya kadar gelirdi. Hele arada bir dublaj filmi oldu mu, Kevser hanım konuşmalardan filmin konusunu da çıkarmaya çalışır, hasılı hoşça vakit geçirirdi. Sinema san numarasının müşterileri de daha bir başka oluyordu. Bir kere bahşişi fazlaca verirlerdi. Sonra ne hikmetse buraya gelen genç kızların, kadınların çoğunun eteği sökülmüş, kopçası kopmuş, bluzu veya kombinezonu yırtılmış oluyordu. Halbuki pahalı

sinema olduğundan öyle girip çıkarken itişilip kakışılacak kadar tıkışıklık da olmazdı. Kevser hanım bu yüzden, sabun, havlu, kolonyadan ibaret aksesuarına her renkten iğne iplik de katmak zorunda kalmıştı. Kadınlar kısmında iğne iplik, erkekler bölümünde ise leke çıkarıcı ilaçlar pek makbule geçiyordu...

Şimdiye kadar yalnız ve yalnız, büyük vapur helalarında bulunmamıştı. Zaman zaman, acaba onlarda çalışmak nasıl olur diye düşündüğü olurdu. Bir iki kere Kadıköy vapurlarında, Haliç vapurlarında oraya girdiği olmuştu. "Delikten bakarsın, altında deniz kayar. Ne güzel, hem edersin, hem gidersin" diye düşünürdü.

Kevser hanımın çok memnun olduğu Yalova kaplıcaları helasından yürütülmesini, Halk Partisi taraftarı oluşuna yoranlar var. Atlas sinemasından ise, Belediye orayı tahliye ettirdiği için ayrılmak zorunda kalmıştı. Ama işte, buradan da pekâlâ memnundu. İş bitip de odacığına çekilince, sigarasını yakıp çiçekleri arasında dışarısını seyrediyor, arada bir de odasında ahbaplarını ağırlıyordu. İş önlüğü ile başörtüsünü çıkardı mı, bambaşka bir insan olurdu. Sanki san numaracı Kevser hanım gider, yerine, ümmiliğine rağmen ağırbaşlı, muide tavırlı ama konuksever bir Kevser hanım gelirdi. Ondan sonra veryansın çene... Küçük gazocağına cezveler sürülür, içeriki sifon gürültülerinin, musluk seslerinin ve erkekler kısmı önündeki, spor maharet atış makinesi heveslilerinin tartışmaları arasında domatesin fiyatından, valinin teftişlerinden, güzellik müsabakasından, Moskofların politikasından, karaborsadan, piyasa şarkıcılarından konuşulur, gününe göre, her işin er geç düzeleceği, yahut da Müslümanlığın elden gittiği, dünyanın ancak iki üç dinibütünün yüzü suyu hürmetine durduğuna dair ahkâm çıkarılırdı.

Geçen gün ziyaretine gelen bir ahbabından, Meclisteki hela hademeliğinin açık bulunduğunu öğ-

renince, rahatı kaçtı. Bir kere Ankara'yı oldum olasıya sever. Sonra böyle yüksek bir yere kapılanmak, bunca yıllık meslek hayatının bir nevi şeref çelengi olacak. İtibarını yeniden yükseltecek. Kaç zamandır rüyalarında bile, kendini oraya tayin olunmuş görmeye başladı. Şimdi kapının önünde hususi bir araba duralar gibi olsa, otomobille geleni vekil hanımı, yahut da öbür ünlü milletvekili bayan sanıp dışarı fırlıyor. Bir ele geçirse onları ayaklarına kapanıp, kendisini kayırsınlar diye yakaracak.

Neylersiniz, böyle gelmiş böyle gider. Yüzünüze güller, büyüklerin pisliğini temizlemek bile, bizde forsla, pistonla oluyor.

14 Temmuz 1953

45 MARKA SEKSAPİL

Frau Keller de, tıpkı Führeri gibi ithalât düşmanı idi. Bu bakımdan pansiyonumuzda III'üncü Reich'in otarşi politikası hüküm sürüyordu. Dışarıdan asla dişi ziyaretçi kabul edilmez, ama içeridekilerle hallühamur olmanıza da pek ses çıkanılmazdı.

Üst kata yeni taşınan tıp talebesi, eli yüzü düzgün bir taze olduğundan biz de seve seve gidişata uyduk.

Bu kızcağızın adı Gerda idi. Gerda Maurer... Sanşın olmasına rağmen saçlarını daha açık sarıya boyuyor ve evin içinde kırmızı ponponlu terliklerle dolaşıyordu. Bugün düşünüyorum da, her şeyi bir kat daha güzelleştiren hatıraların iltiması ile bile, onu pek öyle ahım şahım bulamıyorum. Ne ince belli, ne de uzun bacaklı idi. Hatta çokluk bizim kızlar gibi yürürken hafiften oraklardı da... Hâsılı kolunuza takıp gezdirmekten, çalgılı kahvelerde eşe dosta göstermekten pek hazzetmeyeceğiniz, ama gece yatağınızı ısıtmasını istekle bekleyebileceğiniz bir tip.

Her kadının kendine göre bir özelliği oluyor. Bununki de hoplaya hoplaya merdiven inişi, bir de saçlarını ikide bir şöyle sert bir baş hareketiyle geriye atışı idi. Hem dedim ya; durum, zaruret, mecburiyet, onu bize olduğundan daha da güzel gösteriyordu. Siz bütün bunlara, bir de cömertliğini ekleyin.

İlk defa merdivende rastlaşmıştık. Pansiyona taşındığının ikinci yahut üçüncü günü olacaktı. Yağmurlu bir şubat ikindisi... O iniyordu, Danzigli kimya

talebesi ile ben, çıkıyorduk. Hiç merasime lüzum görmeden:

"Ne hava, ne hava!" dedi. "Scheusslich. Ders çalışmak istedim, çalışamadım. Kuzum sizde satranç takımı bulunur mu?"

Bende satranç takımı bulunurdu. Ama ben budala, şaşkınlıktan kızın söylediğini anlayamamış olacağım ki, ağzımın içinde bir şeyler kemküm ettim.

Danzigli oğlanda ise, satranç takımı yoktu. Ama ne var ki o, cümlenin Almancasını olduğu kadar psikolojik manasını da çok iyi anlamıştı:

"Şimdi getireyim" dedi. "İki takım var bende. Biri fildişi, öbürü tahta. Hangisini istersiniz?"

Kız, beni hiç unutamayacağım alaylı bir küçümseme ile süzerek önümden geçti. Etekliğinin yırtmacını gere gere Danzigli oğlanın odasına doğru yürüdü.

İçeride, satranç takımı bulamadıklan muhakkaktı. Ama açıkgöz oğlan, kızın önüne hemen iskambilleri sürüvermişti. Güle konuşa bezik oynadılar. Sonra gramofon çaldılar. Kızın ikide bir "Wie interessant" deyişinden, mahut taş koleksiyonunu birlikte gözden geçirdiklerini anlıyordum. İki saat sonra kapı önünde vedalaşırlarken senli benli olmuşlardı.

"Yine beklerim" dedi çocuk.

Artık yağmurlu havayı eskisi kadar sıkıcı bulmayan Gerda ise:

"Olur" dedi. "Yine gelirim. Boş vaktim olursa tabii." –Aşiftenin kızı, "boş vaktim" derken âdeta sesi gülümsüyordu.–

Ertesi akşam seminer dönüşü saçlarını hoplata hoplata merdivenleri çıkan Gerda, karşısında beni buldu. Elimde satranç kutusu:

"Takımlan buldum Fraulein Gerda" dedim. "Dün dediğinizi pek anlayamamıştım da."

Şimdi burada bir Türk kızı olsa ne yapar? Bir

tafra, bir surat, değil mi? "İş işden geçti artık" der. "Döndü o, otur da şimdi satranç takımlarınla kendin oyna."

Halbuki Gerda'cık hiçbir şey olmamış gibi, "Sahi mi?" dedi. "Aman ne iyi. Şu elimdekileri bırakayım. Şimdi geliyorum."

Evet, böyle başladı idi. Böyle başladı ve Gerda'nın ateşli naturası icabı, dostluğumuz umduğumdan da çabuk gelişip doruğuna erişiverdi. Artık "Boş vakit"lerinde, gece ziyaretleri yapıyordu. Bir gece bana, bir gece Danzigli talebeye...

Durumu ikimiz de bilir, ama birbirimizi yüzlemezdik. Geldiği geceler, ikiye doğru gelirdi. Saat iki, bütün pansiyonun en derin uykusuna daldığı, Frau Keller'in odasından yükselen horultuların en tiz notalara vardığı saattir. Çıtırdı yapmamak için merdivenleri yalınayak inerdi. Bir de netameli kapım vardı ki, yavaş açınca müthiş gıcırdar, hızla açınca ses vermezdi. Gerda'cık bunu bildiğinden, tokmağı hafifçe çevirip kanadı hızla ardına kadar açar, sonra yine öyle hızla kapar, küçücük adımlarla koşar gelir, kimonosunu atıp, soluk soluğa yorganın altına kayardı.

Heyecandan ateş gibi yanan vücudu, ayakları çivi kesen Türk talebeye değince birden küçük bir çığlık atar. Bu gerçi bir çığlıktır ama, bitişikteki Danzigli talebeyi, öbür bitişikteki takma dişli Patenta avukatını uyandırmayacak dozda atılmış çok ölçülü bir çığlıktır. Hem bu tiz haykırışla duruma biraz korku ve heyecan çeşnisi katacak, hem de bunu yine kimseye duyurmayacak. Hangi ırktan olursa olsun, kadın milletinin bu gibi ince hesaplarda âdeta doğuştan diyebileceğimiz olağanüstü bir kabiliyeti var... Bir erkek ses mühendisi, ya da akustik uzmanının uzun hesaplar sonunda vardığı bir ses tonalitesini o, içgüdüsüyle, hemencecik buluveriyor.

"Neden ayakların böyle soğuk?"

"Bilmem" der Türk talebe. "İhtimal kansızım da ondan."

Tıp talebesi değil mi hasbam, üşenmez, gece lambasını yakar. Sonra iki parmağı ile gözümün altını aşağı çekip muayene eder:

"Ne münasebet. Benden daha kanlısın.

"Öyleyse?"

Uzanıp lambayı kapar. Çıplak kolunu tekrar yorganın içine alır. Bu sefer de uzun parmaklarını karaciğer bölgesinde gezdirmeye başlar.

"Tut es Weh? Acıyor mu?"

Bu muayenelerin, insanda soğuk ayak bırakmayacağını doktor olmayan da kolayca tasavvur edebilir.

Karşıki kilisenin saati dördü vururken, Gerda'cık yine yavaşça yataktan süzülür. "Güzel geceler" dileyip tıpış tıpış odasının yolunu tutar.

Vizite bitmiştir. Soğuk ayaklı hasta şimdi, mışıl mışıl rahat bir uykuya dalmıştır. Doktor da rahattır. Ödevini yapmıştır.

Sevişme faslını, solunum, beslenim, sindirim gibi fizyolojik bir ameliye sayan bu anlayışa bayılırdım.

*

Bu tedavi tarzı üç dört hafta ya sürdü ya sürmedi ki, Hitler bir mart sabahı, selamsız sabahsız, o zamana kadar gayriaskeri bölge sayılan Ren kıyılarını işgal ediverdi.

Nereden nereye demeyin. Siyasi olayların özel hayatımıza ne derece tesir edebileceğine örnek aransa öyle sanıyorum ki, bizimkinden âlâsı bulunamaz.

Ren bölgesinin işgalinden sonra, Gerda'nın gece ziyaretleri hissedilir derecede seyrekleşti. Çünkü, alt kata genç bir teğmen taşınmıştı. Teğmen yirmi, yirmi bir yaşlarında tüysüz bir oğlandı. Kışla dönüşü keman çalıyor ve keyifli olduğu geceler hiç de fena olmayan sesiyle Wagner operalarından aryalar okuyordu. Tombul Walkyrileri ormanda kovalayan mağara adamı aryaları. Bu cihetten bize üstün olduğunu kabul etmek lâzım. Bundan başka Heidelberg şehri,

Versay Antlaşmasından beri yeşil üniformalara hasret kalmıştı. Bu yüzden bütün askerler, indikleri pansiyonlarda müthiş koltuklanıyorlardı. Bunun da şüphesiz tesiri olacak. Sözün kısası; bir gün geldi ki üst kattaki tombul Walkyri bizim ormanlara, hiç mi hiç uğramaz oldu. Buna karşı ne Danziglinin satın aldığı yeni plaklar, ne de benim satranç tekniğine dair getirdiğim kitaplar kâr ediyordu. "Geceleri ayaklarım üşüyor" diye yaptığım imalara, "yatağına sıcak su al da yat" deyip geçiverdi. Danziglinin hali, büsbütün berbattı. Kız tanıdığından beri azalmaya yüz tutan sivilceleri yeniden azmaya başladı. Öyleki, çocuk, stafilokok yaptırmak zorunda kaldı.

Artık gizlimiz, saklımız da kalmamıştı. Eskiden için için birbirimizi kıskanırken, şimdi ortaklaşa düşmana karşı birlik oluvermiştik. Danzigli komşum, ikiye taksim edilen bir nesnenin pekâlâ üçe de taksim edilebileceğini söylüyor, onun bütün *boş vakitlerini* dolduramayacağı besbelli olan bu tüysüz oğlana böyle nikâhlı imişçesine bağlılık göstermesini saçma buluyordu. Ben Alman sözlüklerinin hiçbirinde bulunmayan en sunturlu küfürleri, işte hep onun bu bağnyanık tiradları sırasında öğrenmişimdir. Koyu bir nasyonal sosyalist olmasına rağmen, Führerine bile bu meseleden ötürü içerlediği muhakkaktı.

Bir sabah, soğuk ayakla uyuyup, soğuk ayakla uyandığım hüzünlü bir sabah, ben de ağzıma geleni boşalttım. Ve sözlerime tempo tutan Danzigliye:

"Anlayamıyorum" dedim. "Ne var bu yeni gelende. Bizde olmayan ne üstünlüğü var ki kızı böyle büyüledi?"

Danzigli komşum, burnundan soluyarak:

"Ne mi var?" dedi. "Gel aşağı da göstereyim.

Aşağı indik.

"İşte" diye gösterdi.

Oda kapısının dışında, teğmenin yeni cilalanmış çizmeleri duruyordu.

"İşte" dedi. "Bütün keramet bunlarda. Şu ayak teri karışmış deri kokusu yok mu, bizim kızlar bu kokuya mukavemet edemezler."

Gerçi bazı kokuların "cinsi yakınlaşmayı kolaylaştırdığını" orada burada okumuştum. Ama "ayak teriyle karışık çizme kokusu?"

Danzigli komşum:

"Bilmem, Freud buna ne der?" dedi. "Belki de atavizm. Prusya militarizminin ruhlara sindirdiği, kuşaktan kuşağa geçmiş bir münasebetsiz meclûbiyet kompleksi... Sen teoriye değil, sonuca bak. Kızlar bu kokuyu duyunca hoşafın yağı kesilir. Mukavemetleri –o da şayet varsa– sıfıra iner, bir uykuda gezen gibi, daha doğrusu manyetize edilmiş br medyum gibi kendilerini çizme kokan erkeğin yatağında bulurlar."

Burada ikimiz de, acı acı iç geçirdik.

Çizme kokulu teğmen hâlâ içeride uyuyor olmalı idi. Gönlü her fatih gibi rahat ve ayakları muhakkak ki sıcak, çok sıcaktı.

Almanya'da çizmeden bol ne var, kırk beş marka istediğinden âlâsını alırsın. Altına nalça çivisi de çaktırdın mı, kaldırımdan geçişini gören kızlar gözlerini senden alamaz. Birer çizme de biz edindik. Ne var ki, yaz sömestri sonunda Gerda teğmenle evlenip Münih'e gittiğinden, arkasından bakakaldık.

Ama neme lâzım, ben Almanya'da kaldığım sürece, bu çizmelerin çok faydasını gördüm. Hatta üç yıl sonra İstanbul'a dönerken bavulumda yer olmadığı halde ne yaptım yaptım, onları da beraberimde getirdim.

Fakat yürdumun açıkgöz kızları, çizme kokusuna pabuç bırakmıyorlardı. Onların başını döndüren başka, bir bambaşka koku vardı: Hususi otomobillerin, maroken deri ile karışık, mayhoş benzin kokusu...

1949

ARTIRMA

Sergilerden çıktığım yok gibi... Resim, heykel, seramik, elişleri sergisi, ne olursa gidiyorum. Gidip de bir şey mi alıyorum? Yooo... Sadece bol bol bakıyor ve.. hayıflanıyorum. Evet tam deyimi bu, hayıflanıyorum. Bakıyor bakıyor, satın alınmış eserlere acınıyorum. –Acınıyorum daha yerinde–.

Biri tarafından beğenilmiş, ayırtılmış, kaporası verilmiş, başkası heveslenmesin diye de altına alanın adresi iliştirilmiş, bir resim, bir kilim, bir vazo, bir ne bileyim ben, biblo gördüm mü, içimin yağı eriyor. Alana garez oluyorum. Ossaat gözüm dönüyor. Kim alırsa alsın, o avukatın, mühendisin, müteahhidin, doktorun, tüccarın o kimse kimin, etiketini oraya koymasını bir çeşit lüzumsuz övünme sayıyorum.

"Bu vazo var ya, hani şu kartvizitimin yanındaki" demek istiyorlar, "İşte onu ben aldım ahbap... Ben inşaat müteahhidi Falan Filanım. Adresim kartın sol köşesinde yazılı. Ayaspaşa'da Günnur Apartmanının falanca katı. Telefon numaram, dört yüz, doksan dokuz bin, dokuz yüz doksan altı. İşte bu vazoyu oraya götüreceğim. İstediğim çiçeklerle süsleyeceğim. Benim oldu artık, istesen de alamazsın efendi... Avucunu yala, talihine küs, aptallığına doyma, e mi?"

O vazo şimdi ona gitti ya, al sana delicesine bir özlem bende... Neden önce gelmedim. Onu görmedim. İsteklisi çıkmadan önce davranıp ben istemedim. Bir ara niyetlendim de neden vazgeçtim. Gör-

dün mü şu işi, Allahın hışın alıp götürdü işte... Acın artık acınabildiğin kadar...

Halbuki dün önünden geçmişimdir. Sahipsizdi ya, önemsememişimdir. Güzelliğini, özelliğini yeteri kadar farketmemişimdir. Ettimse bile, orda duruyor ya, istediğim zaman alırım diye üstüne düşmemişimdir. Sergi sahibi üstelik de direnmiştir. "Beni dinle, al sen şunu kardeşim" de demiştir. "Günah olur, kadrini bilmeyene gitmesin" de demiştir. Vazocuk da, içi vık vık ederek, kendisini almamı beklemiştir. Ama üstüme düşüldü ya, bende bir gönül tokluğu, bir nazlanma, bir ağırdan alış... bir ipe un seriş... vazoya türlü kusurlar buluş... Yok, "rengi biraz açıktı" da... Yok, "kenarında sırçağı vardı" da... "Su koyunca boyaları kabarıp silinmez mi dersin?" "Fırınlanmamış birader, iki yıl sonra pul pul olmaz mı bunun vernikleri?..." diye ben şaban, ben avanak atlatagelmişimdir. O, vazosunu övdükçe, vazocuk da "Al beni" diye gözümün içine içine baktıkça yan çizmişimdir. Daha üstüme varılınca, "İstesem de alamam, ay sonu yahu, param yok" diye kirişi kırıvermişimdir. Yaşasın hürriyet!

İyi ya, bırak artık yakasını, dese ya biri... Hayır... Kuruyası huyum işte... Bakalım o alan onun kadrini bilecek mi? Ona iyi bir yer seçebilecek mi? Bu vazo onun eline bile yakışmaz. Bir ümmînin gazete tutuşu gibi iğreti tutar onu aval. Nereye koysa yadırgar kendini vazocuk... Baksana kristal gibi ince... Herif onu ayak altına kor. Hor kullanır. Zaten çatlağı vardı, büsbütün çatlatır. Kırar da belki... Oysa ben alsam onu, nasıl incitmeden tutardım. Götürür, yazı masamın, geceleri de yatağımın başucuna koyardım. Gözüm gibi bakar, onu dört mevsim çiçeksiz bırakmazdım.

Elimi uzatsam benim olacak bir vazoya sırt çevi-

rip başkasına kaptırınca, onu benden çalınmış saymak neden?.. Kendi densizliğimden...

Bu huyda bir insan için artırma yerinden daha üzücü, daha kahır verici bir yer düşünülebilir mi?

Artırma nedir? Almaya çabuk karar veremediğiniz bir matahın başkaları tarafından, artırılıp, gözünüzün önünde götürüldüğünü görmeye katlanmaktan başka?...

"Beni bugüne kadar artırmaya gitmekten alıkoyan da herhalde bu his olmalı..." diyebilirim artık. Ama demeyeceğim. Demek de istemiyorum. Ne demek istediğimi kendim de bilmiyorum. Çünkü beni artırmalardan uzak tutan gerçek sebebin bu olduğuna da henüz emin değilim. Tuhafı, bunda şüphem olduğundan da ayrıca şüphedeyim. Aslında söylediklerime kendim inanmıyorum. Neye inanmak gerektiğini de kestiremiyorum.

Sergiler ve artırımlar dışında hiç kıskanç değilim. Goethe üstadımız, "Başkalarının acısını paylaşmak marifet değildir. Asıl zor olan, başkalarının başarısına sevinebilmek, başkalarının saadetine gönül dolusu katılabilmektir" buyurmuş... Arkadaşlarıma, tanışlarıma sorulsun; başkalarının başarısına, şansına, benim kadar, canı gönülden, benim kadar budalacasına sevinen başka birini kolay kolay gösteremeyeceklerdir. Bu bir övünme değil... Herkesin birbirine çamur attığı, çelme taktığı, birbirinin gözünü oyduğu bir dünyada buna budalalık denebilir, enayilik denebilir, haksız olunması lâzım geldiği halde işin kötüsü, haklı da olunabilir.

Ama sergilerle artırmalarda iş değişiyor... İş hayatımda, mesleğimde, sanat alanında, hiç kullanmadığım kıskançlık stokumu sanki sırf buraya saklamış gibiyim...

Hem bu duygunun adına kıskançlık demek de doğru değil... Bu ayırtıyı belirtecek başka kelimemiz

olmadığı için bunu kullanıp geçiyorum. Kıskançlık çünkü, bencil bir duygudur her şeyden önce... Oysa, benim bu hayıflanışım kendi hesabıma olmaktan çok, kadri bilinmeyen, bilinmeyecek mal hesabına... Bilmem anlatabiliyor muyum? Anlatamadığımın farkındayım. İyisi hikâyemize geçelim.

Apartman hiç küçük değildi ama, ayak atacak yer bulamıyorduk. Hava hiç sıcak değildi ama, buram buram terliyorduk.

Münadi bir iskemlenin üstüne çıkmış, bağırıyordu:

"Numarası yetmiş yedi. Bir oyun takımı. Kapitone. Tekmil plastik dört iskemle bir masası ile yüz on beş lira kıymeti var. Yüzden başlıyorum."

Etrafımda hep varlıklı insanlar... Kolkola yeni evliler, ev kurmak üzere nişanlılar... Pürolu beyler, kürk mantolu hanımlar...

Ben bunların içinde ne aramaya geldim?

Hele yanımda, elli yaşlarında, pipolu, kır saçlı, iyi giyimli, İngiliz lordu gibi bir adam var. Bakışlanmız rastlaştıkça bayağı utanıyorum. Lüks mevki müşterilerinin, güverte yolcularına bakışı gibi sinire batan bir küçümseme ile bakıyor bana...

"Sen kim oluyorsun da buraya geldin? Kaç paran var cebinde? Burada hiçbirimizin seni görmüşlüğü yok. Kimsin? Kimlerdensin?" der gibi bir bakış... "Anlaşılıyor, alıcı değil, bakıcısın. Alıcı suratı yok sende pek... Pazar sabahı gazetede ilanı okudun. Bu 'Artırma' dedikleri de ne mene şeymiş diye kalktın buraya geldin. Hadi geldin, bir tıraş olmalı değil mi idin ele güne karşı? Evropa'da pazar günleri, en adi işçi bile kılığına biraz özenir. Kalabalıktan ayakkabılarını pek göremiyorum ama, Allah bilir, onlar da eski ve boyasız. Anlaşıldı. Fazla bakılınca sıkılıyorsun. Hadi gelmişsin, seyret bakalım... Ne dedin? Ben mi kimim? Benim kim olduğumu şu pipo tütünümden an-

lıyabilirsin. Bu tütünü İngiltere'de hususi surette balla şaraptan süzerek yapıyorlar. Dumanın kokusunu alıyor musun? Ya... Bak, bu pipoyu Liverpol'dan dört sterline aldım. Herkesin bir sanatı var. Biz de işte para kazanmanın, iyi yaşamanın uzmanıyız dostum. Sen filozof geçinen bir ukala herife benzersin. Bak ben böylelerine fena tutulurum. Para kazanamadığın için para kazananlan hor görüp, alaya alarak, kendini avutuyor olmalısın... Zekânı, laf cambazlıklarına harcayacağına müspet, kazançlı işlere harcasan, bu kılıkta, bu suratla gelmezdin pazar sabahı buraya... Sen Wilhelm Kempff'in çaldığı Waldstein-Sonat'la Gieseking'in çaldığını ayırdedebilir misin? Ben ederim. Sen, gümüş çatal bıçakla yenen rostonun başka tadı olduğunu bilir misin? Calvados'la, Brandy'nin ne farkı vardır? Cadillac mı daha rahat arabadır, yoksa, Rolles Royce mu? Görüyorsun, mahsus en kolaylarını soruyorum. Yine bilemezsin... Hayat, işte dostum, bu küçük *nüanslar*'dadır. Bu nüanslan fark edecek *raffinement*'dadır. Bende böyle şeylere karşı bir nevi *Fingerspitzengefühl* var... Korkanm bu söylediklerimden bir şey anlamıyorsun."

Anlamasına anlıyorum. Çoğu insan, zenginin işte, asıl böyle senin gibi bilgicine, zevk sahibi olanına, yaşamanın tadını yudum yudum çıkarmasını bilenine tutulur. Öbür türlüsü için, herif milyoner ama hödük, deyip kendini avutabilir. Ama korkma Evropalı dostum. Ben öylesine de böylesine de içerlemiyorum.

Artırmacı –adı Portakal'mış– bağırıyor:

"Numurosu yetmiş sekiz. Amerikan tekniğinin harikası. Bir adet Montgomery otomatik kanape, istenince döşek oloor. Tekmil somyalan ilan beraber. Sekiz yüz lira kıymeti var, yedi yüz elliden başlooruz... Haydi Münadi efendi."

"Yedi yüz."

"On."

"Yirmi.

"Yedi yüz yirmi."

"Otuz."
"Kırk."
"Onar çıkalım beyler. Çabuk çabuk."
"Elli var."
"Altmış."
"Yedi yüz altmıştayız...
"Doksan."
"Ha bravo...
"Doksan beş."
"Yüz on."
"Sekiz yüz ondayız."
"Sekiz yüz yirmi beş."
"Otuz."
"Otuz beş."
"Sekiz yüz otuz beşte, bir adet Montgomery otomatik kanape... İstenince döşek oloor."
"Sekiz yüz kırk."
"Sekiz yüz elli."
"Altmış oldu."
"Yetmiş. Ha sen misin? Hoş geldin bay Albert."
"Hoş bulduk."
"Yetmiş beş."
"Seksen."
"Doksan."
"Doksan beş."
"Sekiz yüz doksan beş oldu. Nasılsın Hafız?..."
"İyiyim, sen nasılsın?"
"Dokuz yüz."
"Dokuz yüz on!" dedi karşı tarafta alabrus saçlı tıknaz bir adam.
"....."
"Yok mu artıran beyler... Dokuz yüz on..."
"....."
"Dokuz yüz on, dokuz yüz on. Satıyorum... satıyorum. Hikmet bey ister misin?... Sat..."
Hikmet bey benim önümdeki ballı tütün içen İngiliz lordu imiş meğer... Herkes Hikmet beye bakıyor...

"İstiyor musun Hikmet bey?... Sat...

Hikmet bey sadece sol kaşını indirdi:

Manası: "Çık."

"Dokuz yüz yirmi var burda.

Hadi bütün gözler bu sefer, o ilk istekli alabrus saçlı adamda...

Adamın da ayranı kabarmıştı. Kabarmaz mı?

"Dokuz yüz otuz!" diye bağırdı.

Münadi, Hikmet beye bakıyor.

Yine sol kaş indi: "Çık."

Münadi:

"Kırk" dedi.

Sanki kendi artınyormuş gibi övünüyordu.

Alabrus saçlı adam iyiden iyiye coşmuş.

"Elli" dedi.

Ötesi var mı... Yüzü ibik gibi kızarmıştı. Bakalım Hikmet bey ne yapacak, yine sol kaşını indirdi.

Münadi:

"Altmış var burda" dedi.

Alabrus saçlı adam fena sinirlendi. Ama durdu, düşündü, kendini iyi de frenledi:

"Ver gitsin."

Montgomery koltuk Hikmet beyin üstünde kaldı. Belli idi zaten. Hikmet bey yaman adam. Dikkat ettim. Hiç istifini bozmadı. Kılı kıpırdamadı. Alabrus saçlı vatandaş halbuki heyecandan mosmor olmuştu. Hikmet bey bu işin kurdu. Kendini yormuyor. İlk çekişmeye hiç katıldı mı? İstekliler birer birer elenince en heveslisi ile karşı karşıya kaldı. Ondan sonra artırmacılar ona bakar oldular. Adam orda yırtınırken o sol kaşını indiriveriyordu. "Çık." "Çık." "Çık." "Tamam."

Mal üstünde kalınca da herkes gibi sevinmedi, böbürlenmedi... Üç yüz liralık kaporayı usulca bay Portakal'a kaydırıverdi... Halbuki oraya sırf o Montgomery koltuğu almaya gelmişti. Nitekim bay Portakal'a bir şeyler tembihleyip gitti...

Bu Hikmet bey buraya sık sık geliyor olmalı. Baksana ismiyle tanıyorlar, ne ister, ne istemez, biliyorlar.

Ben dikkat ettim. Sonda en yüksek parayı verenler öyle sessiz, şamatasız, kendinden emin, alacağını bilen, vereceğini bilen insanlar oluyor.

O sırada gözüm, karşı duvarın dibinde artırmacıların yanı başında duran tombalacık bir hanıma ilişti. A... kadın gülümsemez mi? Bana olacak. Hikmet bey gitmemiş olsa ona derdim. Ama Hikmet bey gitti. Dönüp arkama baktım. Arkadakiler farkında bile değiller. Kadın bu halime büsbütün gülüyor. Selam da verdi. Ben de verdim. Hay Allah şimdi tanıdım. O olacak, tamam o. Salacak'ta otururken evsahibimizin bir kızı vardı. İnsan ilk sevgililerinin adını da unuturmuş meğer. Fahrünnisa mı, Nurunnisa mı böyle bir şeydi adı. Hey gidi günler... On yıl evvel bir kere raslamıştım. O zamandan beri küpe dönmüş. Halbuki o zamanlar ne ince bir kızdı. Denize uzanan demir iskelenin ucuna gidip içli şiirler okurduk birbirimize... Pek de romantikti a canım. "Kocam hasta olsun, isterim ben," derdi. "Onun baş ucunda oturup ona bakayım isterim," derdi. Bunun kocası hasta olsa, şimdi, bu kadın bir kaşık çorba verir mi acaba? Ama bunun kocası da hasta olmaz kolay kolay... Kendi gibi kırmızı yanaklı, güleç bir adamdır. Fahrünnisa'nın elleri pek iş görüyora benzemez. Aşçıları vardır elbette. Yahut lokantadan yerler...

Tombul sevgilim hep gülümsüyor. Belki bu kadar tıkışıklık olmasa kalkıp yanıma da gelecek. Beni yanındaki genç kıza gösterdi. İster misin kızı olsun. Öyle ya. On yıl önce gördüğümde ilkokul öğencisi bir kız vardı yanında... İnsan ihtiyarladığını ilk flörtlerinin gelinlik kızlarından anlıyor. Eski sevgilim kızına beni gösterdi. O da dikkatle baktı. Terbiyeli terbiyeli gülümsedi. Fahrünnisa manalı manalı bakıyor. Kırkı-

na yaklaştığı halde hâlâ gözlerinde eskiden kalma bir şeyler var.

Gözlerle konuşma:

"Hatırladın değil mi eski günleri?"

"Hiç hatırlamaz olur muyum?"

"Ah seni, seni."

"Sen de az değildin ya Fahrünnisacağım."

Bir yandan da gözü elektrik süpürgesinde. Sırası gelirse kaçırmayalım, diye...

Birden içime bir pişmanlık çöktü. Niye bugün buraya bu kadar kılıksız, üstelik de bir karış sakallı geldim. Bak eski gözağrılarına rastlayacakmışız.

İnsan kılıksız, kalender gezmekten rahat edebilir. Kabul. Tıraş olup olmamakta da bir dereceye kadar serbesttir diyelim. Ama eski sevgililerin bulunabilecekleri yerlere ne yapıp yapıp kendine çekidüzen vererek gitmelidir. Sırf hatıralarının şiirini bozmamak, onları geçmişlerinden arlandırmamak için... Hiç değilse onlann şimdiki kocaları kadar temiz giyinmiş olmalı, yaşlı, kır saçlı, düşük, züğürt görünmemeye bakmalıyız.

Fahrünnisa şimdi bana acımıştır muhakkak... "Ah bu erkekler" demiştir. Bilirim, dedi bunu muhakkak Üsküdarlı sevgilim. "Bak serseri gibi geziyor. Şu surata bak, bir karış sakal... Halbuki ben bunu hale yola sokardım evlenseydik eğer... Hastalansa bakardım -Hasta bakma merakı var ya-. Adam ederdim hâsılı bunu. Onun böyle işi filozofluğa dökülşünde biraz da benim mesuliyetim olmadı değil... Belki de benim başkasıyla evlenip gidişim üzerine hayattan soğudu, kendini koyuverdi..."

Kızına beni gösterip bir şeyler söylüyor. Kızı bana baktı. Gülümsüyor. Eliyle işaretler: "Kızım, yaa... boyuma geldi baksanıza" der gibi...

Yine gözlerle konuşma:

"Allah bağışlasın. Ceylan yavrusu... Kimin kızı a canım!"

"Ah seni. Sen yok musun? Seni çok sözlü seni."

Yine elektrikli süpürgeye döndüler. Kaçırsalar ben de yanarım.

Üsküdarlı sevgilim:

"Bir" diyor.

Münadi:

"Yüz yirmi" dedikçe:

"Bir."

"Yüz yirmi beş."

Bizimki yine:

"Bir."

Bunun artırma taktiği de böyle... Belli ki pek cimri bir şey... Nerde onar onar artıran Hikmet bey?... Hem üstelik kaş işareti de yok; cıyak cıyak bağırıyor Fahrünnisa...

Bir ara:

"Almayacağım ver gitsin" dedi.

Öbürleri arttırıyor:

"Yüz yetmiş beş."

"Seksen."

"Seksen beş."

"Doksan."

Yine atılmaz mı:

"Bir."

Hani vazgeçtiydi? Meğer, vazgeçti gibi yapıp karşı tarafı yıpratıyormuş. Bu da işin inceliği...

İşte bu da Hikmet bey gibi azimli alıcı... Ne var ki teknikleri biraz değişik... Sen sonuca bak... Fahrünnisa'nın çantasını çıkarıp bir kapora verişi, sonra da yan gözle, beni görüyorlar mı, diye etrafa bir bakışı var... Halis bir vali karısı... Bir taşra valisi karısı... Doğu vilayetlerinden birinde, vali kansı... Ne yalancı taşlı yüzüğü, ne kulağındaki iri halkalı küpeleri bu azametli halini bozabiliyor...

Münadi iskemleden inmişti. Artık öbür odaya geçiliyor. Küçük salonun eşyası artırılacak.

İşte tombul sevgilimi bu ara yanımda buldum:

"Ne tuhaf tesadüf değil mi?"

"Çok."

"Ne kadar oldu görüşmeyeli?"

"Görmeyeli on, görüşmeyeli on beş galiba.

"Ne diyorsunuz? Hey gidi günler" dedi Fahrünnisa... "Onlar da bir günmüş..."

"Ya..."

"Yine şiir yazıyor musunuz?"

"Nerde" dedim. "Bir zamanlarmış o.

Gülüyor:

"Yoksa ilham kaynağınız mı kurudu?"

Dudaklarının boyası ön dişlerini pembeleştirmiş.

–İlham kaynağımı sevsinler.–

"Mümkün" dedim. –"Sizi gördüm ya, belki yine yazmaya başlayabilirim, diyeceğim ama evli kadın kızının yanında hoşlanmaz belki...–

Kız çıtıpıtı, bütün öbür genç kızlar gibi bir kızcağız... Orda bir arkadaşına rastladı, onunla konuşuyor.

"Hiç gidiyor musunuz bizim oralara?" diye sordu Fahrünnisa...

"Hiç..." dedim. "Gidemedim o zamandan beri...

Bunu farkında olmadan üstelik de hiç istemeden içli bir tonla söylemiş olacağım.

"Neden?" dedi takma kirpiklerini kırpıştıra kırpıştıra... Yüreği kaldırmıyor diye düşünüyor. Anladım içinden geçeni.

Bir iç geçirip: "Bilmem" diye devam etmek lâzımdı artık. Ben de öyle yaptım, "Belki eski hatıralara dönmekten korkuyorum."

Ama Fahrünnisa bir duygulansın, ne diyorum size, bir duygulansın.

"İtiraf ederim ki, aynı şeyi ben de zaman zaman hissetmişimdir."

Korktum birden... başka şeyler de itiraf edecek diye... Aşın romantikleşen konuşmaya süpürgeyi sokmak lüzumunu duydum:

"Elektrik süpürgesini ucuz düşürdünüz doğrusu."

Birden düşüncelerinden uyanıverdi:

"Geçen hafta göz göre göre daha ucuzunu kaçırdım" dedi. "Bu seferki biraz kazık canım. Amerikalılar adamakıllı öğrendiler piyasayı. Onlar da esnaf olup çıktı. İlk zamanlar bilseniz ne okazyon şeyler düşüyordu."

Fahrünnisa bu işin kurdu olmuş. Belki de ucuz alıp dışarda satıyordur. Bazı açıkgöz hanımlar böyle yapıyorlarmış... Düşündüklerimi anladığından mı nedir:

"Füsun'u evlendiriyoruz da," dedi Üsküdarlı sevgilim... "Öteberi düzüyoruz işte... Kaç haftadır bir buzdolabı peşindeyiz. Buradaki Gibson arızalı imiş de üstelik. Nizamettin 'yeni alalım' diyor. Primler bindi ya, teneke gibi şeyler, ateş pahası... Ben eski olsun daha iyi diyorum. Siz ne almaya geldiniz?"

"Ben mi... dedim. "Bambo ağacından... dedim, "bir takım varmış da" dedim, "bir göreyim diye geldim."

Bambo ağacından takım kim, ben kim. Ama onurumun o dakikada böyle bir yalana ihtiyacı vardı. Daha doğrusu kendi onurumun değil de Fahrünnisa'nın onurunun. –Evet bu daha doğru– Fahrünnisa'nın onurunun...

"Ama beğenmedim" diye arkasını getirdim. O cümleden sonra sözü böyle bitirmek de kaçınılmaz bir sonuçtu.

"Hakkınız var" dedi tombul sevgilim. "Bunlar çok adi. Benim de gözüm tutmadı. Evvelki hafta Mühendis İlhami beyle karısı çok güzel bir Bambo takım kapattılar... Görmeliydiniz. Başka bir şey almıyor musunuz?"

"Bilmem, düşünüyorum."

Ay sonuna on gün var... Cebimde seksen bir lira... Ben ne alabilirim?

Ama o sırada farkına vardım ki, ben bugün kızıyla Fahrünnisa'nın da bulunduğu, bahusus her zamankinden de kılıksız ve suratsız geldiğim şu apartmandan hiçbir şey almaya gelmiş hiçbir şey almadan gitmiş olamam. On beş yıl önce beni sevmiş, sever gibi olmuş, belki de sadece sever görünmüş bir kadına, ben, on beş yıl sonra Amerikan artırmalarına sırf pazar öldürmeye gelmiş bir avare adam olarak görünemem.

Ama ne alsam ne alsam:

Ben iki bin yedi yüz liraya Revere marka radyolu tape recorder alamam.

İki bin beş yüz liraya Gibson marka yedi ayak buzdolabı alamam.

İki bin liraya medeni yazı masası, bin beş yüz liraya üç adet berjer, bin liraya bir adet otomatik döşek kanape alamam...

Gümüş çatal bıçak, kristal bardak çanak, Sevr sofra takımı da alamam.

Zenith marka radyo, dişbudak etajer, kırk beş milimetre plak pikabı bile alamam.

Ben buradan alsam alsam tanesi yirmi liraya bir iki long play klasik plak alabilirim. Belki de birkaç kitap... Bu adam Amerikalı ve işadamı olduğuna göre, kütüphanesinde Dayle Carnegie'nin kitapları da vardır. Plakları çalar, Wilhelm Kempff'le Gieseking'i ayırt etmeyi öğrenirim. Kitapları da açar ukalâlıktan kurtulmaya, Hikmet bey gibi kafamı müspet işler peşinde işletip zengin olmayı öğrenirim. Bir dahaki yıl da, buraya dalga geçmeye değil, sol kaşımı indirip Montgomery kanape, bambodan teras takımı, Matisse taklidi duvar tabloları almaya gelirim.

Evet bir şeyler yapmalı, bir çekişmeye katılmalı, iyi kötü paramın ereceği bir şey almalı.

Ama, o sırada, yanımda konuşan iki kişiden öğrendim ki, plaklan toptan vereceklermiş... O ümit kapısı da kapandı.

Ötede kitaplar satışa çıkmış. Portakal bağırıyordu.

"En son model bir Littré lügati. Beş cilt Süplemanı ilan beraber. Altmış lira kıymeti var, elliden başlooruz."

Ne vakittir bir Littré sözlüğü arar dururum. Bir taşla iki kuş diye buna derler işte.

"Elli beş" diye seslendim.

Sesim her zamanki ölçüsünden biraz daha gür çıkmıştı. Bütün gözler birden bana çevrildi... Boru mu bu? Deminden beri sus pus olmuş, fakat bekleyen kurt müşterinin ilk defa sesi duyuluyor. Bu herif kılıksız bir şey ama, belli olmaz. Bazen böyle en olmadık adamlar durup durup da tumayı gözünden vuruverirler... Bu adam kim ola... Pek zengine benzemez... Parası olsa o deminki maun yemek odası takımını üç bin dokuz yüze kapatıverirdi. Bu bir kitap üstünde duruyor. Ciltler de pıynm pıynm bir şey. Antika mıdır nedir. Bu adam sahaf olacak.

"Elli beş verildi. Altmış kıymeti var. Beş ciltlik lügat."

"Altmış" dedi köşeden biri.

"Altmış beş"i yapıştırıverdim.

Hani filmlerde olur bazen, çok kazanan önüne fişleri yığmış, beş milyon franka banko diyen bir adama bütün gözler çevrilir. Erkekler hasetle, kadınlar hayranlıkla, özlemle bakmaya başlarlar. Bana da öyle bir kurumtu geldi o an. Bakamıyorum ama bana bakıldığını hissediyorum. Bir ara tombul sevgilimin okşayıcı –evet gururumu okşayıcı– bakışları ile karşılaştım. Yine bakış diliyle konuşma:

"Şiir merakın kalmamış ama, baksana lügat merakın yine eskisi gibi..."

"Ne yaparsın Fahrünnisacığım. Sen gittin, ben de kendimi böyle kitaplara verdim."

"Yetmiş" dedi bu sefer başka biri. Küçük çapta bir Hikmet bey de ben oluverdim galiba... Münadi ismimi bilmiyor ama, her artırıştan sonra ona baktığı gibi, bana bakıyor. Beni Hikmet beyleştiriyor. Bu itibar boş çıkarmamak lâzım:

"Yetmiş bir."

"İki."

"Üç."

"Beş."

"Seksen" diye bağırdım...

"Seksen" dedi Münadi bana bakarak, bana saygıyla, takdirle bakarak... "Seksen" dedi. Hikmet beyin artırışıyla sevinip övündüğü gibi benimki ile de sevinip övünerek:

"Seksen! Satıyorum, satıyorum sat..."

Tam "dım" derken arkalardan hödük bir ses:

"Doksan" demez mi?

Herkes arkaya döndü. Bu elindeki gazeteyi bile sökemeyen Hacı ağa gibi bir adamdı. Baktı artırıyoruz. Herhalde bu antika bir şey, alıp bir yana atarım, diye düşünmüş olacak.

Bu hep böyle olmuştur zaten benim hayatımda...

"Satıyorum, satıyorum, sat..." tam..."dım" derken, elim de artık benim olan mala uzanmışken, "Doksan!" diyen bir hödük çıkmıştır her zaman... Elim boşta kalmıştır. Gözler artırana dönmüştür. Bir okuma yazma bilmeyen, yıllar boyu özlemini çektiğim, zevkini en çok benim çıkarabileceğim bir kitabı göz göre göre parmaklarımın arasından kapıp götürmüştür. Okumak için mi? Ne gezer. Kapının kanadına dayamak, üst üste koyup, basamak yaparak rafa uzanmak için.

Tombul sevgilimle kızı deminden beri beni des-

tekleyip durmuşlardı. Şimdi mahzun mahzun bakınıyorlar.

Özür dilerim Fahrünnisa... Yanımda bir elli lira daha olsa inan olsun artırırdım. Altmış liralık lügati iki yüz altmışa bile alırdım. Tek sen memnun olasın diye. Aksilik işte... Ay sonuna rastladı.

Littré lügatinin beş cildi elden ele kaydı. Hacı ağanın nasırlı ellerine aktarıldı. Adam beş cildi de yüklendi götürüyordu...

Ömrüm boyunca artırdım artırdım. Hiçbir şey üstüme kalmadı. Şimdi Littré lügati mi kalacak...

Birden içim ısınıverdi. Belki böylesi daha iyi... Artır artır... üstünde kalmasın... İşte şimdi şu kitabı alamadığım için bir kere daha gözünden düştüğüm şu tombalacık kadın, benim bir vakitler artırıp artırıp başkasına kaptırdığım bir matah değil mi idi?

Pişman mıyım şimdi? Ne gezer. Tam tersine. O zaman kızdığım alıcısına şimdi acıyorum bile...

Şimdiye kadar üstümde hiçbir şey kalmamış olmanın şansını küçümsememeli.

Züğürt avuntusu mu? Değil. Hiç değil. Katiyen değil. Aslında en akıllı hareket tarzı da belki bu... Artır artır, üstünde kalmasın. Üstünde kalan bak ne oluyor...

İstedikleri kadar arkamdan acısınlar. "Artırdı artırdı alamadı" diye.

Geçelim Littré'yi, şimdi zengin olup da şu maun ağacından yemek odası takımını alsaydım ne olacaktı. Kaporasını verecektim. Artırmanın sonunu bekleyecektim.

Başkasına gittiği için, gider gibi olduğu için bana dayanılmaz derecede çekici görünen şu masa, şu iskemleler, şu büfe... şimdi üzerime kaldı ya, benim oldu ya... kaporasını verdim, faturasını imzaladım

ya, mal gibi kurulacaktı, matah gibi yatacaktı... İnsanın üzerinde kalan her şeyin bütün ağırlığı ve yavanlığı ile... Birinin üzerinde kalmış, istikbalini sağlamış olmanın o sinire batan manasız güveni, budalaca övüntüsü ile...

Evet, alsaydım artırmanın sonunu bekleyecek, parasını ödeyip kendini mal sanan malımı teslim alacaktım. Hadi artık işin yoksa, hamal ara, araba, kamyon ara. Durumu anlayınca onlar ağırdan alacaklardı. Babalarının nikâhını isteyeceklerdi. Hadi uyuştuk diyelim. Araba vapuruna binilip karşı yakaya geçilecek. Eşyalara, evdeki eşyalar içinde yer bulunamayacak. Eskilerden bir kısmını yok bahasına elden çıkarmak gerekecek... Yeni gelen eşyayı uzun zaman yadırgayacağım ister istemez. Alışıncaya kadar zaman geçecek... İlk günkü çekişmenin içinde iyi göremediğim –hatta belki de bana güzel gelmiş– taraflarını bir bir görüp öğreneceğim. Belki de bir gün "Ne ettim de bu takımı aldım" diye yerineceğim.

Oysa şimdi kuş gibi hafifim. İstediğim anda buradan çeker giderim. Ellerim cebimde, param kesemde, ıslık çala çala öğleden sonramı istediğim yerde geçirebilirim. Ne hamallarla savaş ne şoförlerle dalaş... Eski masam da bana yeter pekâlâ... Zaten çizik çizikti o büfenin üstü... Zaten sırçağı vardı o tabaklann. İyi ama hantalcana değil mi idi o yatak? Littré'nin ciltleri dökülüyordu kardeşim. Larousse ne güne yetmez. Pek orta malı idi o yazıhane a canım.

Giden mala hayıflanmamayı öğrendiğimiz, böyle avuntular bulup çıkardığımız, bulamayınca da icat ettiğimiz gün, mutluluk basamağına ilk adımı atmış sayılabiliriz...

Hiçbir şey almadığıma, hiçbir şey üzerimde kalmadığına göre her şeyi alabilirim, her şey üzerimde kalabilir demektir. Seçmekte serbesttim. Seçmediğim müddetçe bütün seçmişlerden şanslı sayılabilirim. Seçen bağlandı bir kere... Güle güle kullansın malını.

İşte düşüncemin burasında beyler, evet tam burasında anladım ki ben bugüne bugün, ömrüm boyunca hiçbir artırmaya büyük bir hırsla katılmamışım. İlle bir şey alacağım kararı ile çekişmeye girmemişim. Beni artırmalardan uzak tutan ne o, ne bu, sadece bu kararsızlık olmuş. O gün ilk defa orada anladım –anlar gibi olmak değil, iki kere iki dört eder gibi anladım ki– istesem, karar versem, er geç bir şey alırdım. Artırır, martırır, olmazsa apartır kaçar, ama alırdım.

Ben artırıp, alan değil, sadece artırma oyunu oynayan serserinin biriyim... Sonra da oturur, züğürtlük geveleyişleri, talihsizlik yaveleri ile hikâyeci numaralarına başvururum.

Şuurumun bodrum katına sanki projektör tutmuşum gibi, şimdi bunu çok iyi görebiliyorum.

Artırıp artırıp malını elinden kaçırdığına yakınır görünen, yakınır görünmeye yeltenen ben, neyi ciddiye aldım, neye sıkı tutundum bugüne kadar...

Bir artırımda bütün artırmacılar ve müşteriler birlik olup da, beğenir gibi, artırır gibi olduğum bir malı, birden üstüme bıraksalar ne halt ederdim. Alır m idim? Sevinir mi idim? Yoksa mızıkçılık eder:

"Olmaz, sayım suyum yok. Siz birlik olup bana oyun ettiniz" mi derdim. Hikâye bir itiraf demekse, eğer ben samimi bir insansam, buna "evet"den başka cevap veremem.

Ben tıpkı hikâyenin ilk satırlarında sözünü ettiğim vazoyu ve sergiciyi nasıl atlattımsa... Bütün vazoları ve sergicileri, bütün malları ve artırmacıları da hep öyle atlattım hayatımda.

İşte bugün hayatımın ortasında –hangi ortası, belki de sonuna çok yakın bir yerinde– varabildiğim tek hakikat:

Ben artırmacılık oynayan bir adamım. Şimdiye kadar neyi tuttumsa hep iğreti, parmaklarımın ucuyla, hemen, kolayca bırakabilmek için tuttum.

Hürlüğümü korumak için bağlanmaktan korkup hep kopmaya kopabilmeye baktım.

"Yirmi beş."

Ötede bir şey artırılıyordu...

Üsküdarlı sevgilim yine peşinde:

"Bir."

"Otuz."

"Bir."

"Kırk. Kırk var burda.

"Bir."

"Kırk beş. İster misin Hafız bey?"

Hafız bey:

"Sekiz." dedi.

"Kırk sekiz var."

"Almam" dedi Fahrünnisa. "Değmez, ver gitsin."

"Veriyorum Hafız beye... Kırk sekiz, satıyorum satıyorum satt..."

"Elli" dedim.

Ne olduğunu bilmeden.

Tekrar gözler bana çevrildi. Fahrünnisa hayretle bakıyor. Hafız bey de afallamış:

"Elli beş" diye kekeledi.

Münadi bana bakıyor:

"Altmış."

"Altmış beş."

"Yetmiş var."

"Seksen."

Münadi yine benimle övünüyor.

Hafız bey duraladı. Tabii duralar.

Çıkacağım, Hafız bey, çıkacağım.

Yutkundu, yutkundu:

"Ver gitsin" dedi.

Smelling, Joe Louis'i nakavt ettiği zaman bu kadar sevinmemiştir.

"Seksenden, beyefendiye satıyorum satıyorum satıyorum sat... sat... tım."

Sat ya Münadi efendi. Biz de âdet yerini bulsun diye şu dünyada bir şeyi artırıp almış olalım.

Parayı uzattım. Malımı verdiler. Meğer demir ayaklı bir masa küllükmüş.

Küllüğü aldım. Fahrünnisa'ya usulca:

"Bunu, cici kızımıza ev hediyesi olarak kabul eder misiniz?" dedim.

Fahrünnisa'nın gözleri parladı:

"Nasıl olur?" dedi.

"Çok rica ederim. Reddetmeyin" dedim.

"Çok naziksiniz," dedi. "Siz de onun bir amcası sayılırsınız."

"Dayısı..." diye düzelttim.

Sonra vedalaştım.

Sırtımda, yeni tersyüz ettirdiğim pardösüm, içimde yine hiçbir şey almayacağım yeni bir artırmaya katılma hevesi, dudağımda hüzünden mi, sevinçten mi ileri geldiği belli olmayan çarpık bir gülümseme, kabara kabara, oradan, artırma yerinden uzaklaştım.

Cevizlik, 1954

SANCHO'NUN SABAH YÜRÜYÜŞÜ

Birinci Basım 1969
İkinci Basım 1983
Üçüncü Basım 1988

Dördüncü Basım
Ocak 1994

SANCHO'NUN SABAH YÜRÜYÜŞÜ

tiki tiki praf
tiki tiki praf

Bir uyuşuma varmarlın tadını çıkara çıkara güneşli kaldırımda yürüyor, arada bir etrafa bakınıyordu. Mutluluğunun tam olması için bunu yabancı bakışlarda okuması gerekli idi.

Yanlarından güle oynaya üç kız geçti. Onları kokulanndan tanıyordu. Devlet Konservatuvarının bale öğrencileri idiler. Hülya burs alıp Londra'ya gitmeden önce sık sık eve gelir, birlikte çalışırlardı. Uzaklaşan kızların ayak bileklerine baktı. Geceleri bu ayaklar da Hülya'nınkiler gibi bale figürü şeklinde mi uyur acaba?

tiki tiki praf
tiki tiki praf

Alman Büyükelçiliğinin kapısında Graf'la selamlaştılar. Graf, son kaniş modasına göre gür kıvırcık tüylerini belden aşağı tıraş ettirip belden yukarısını aslan yelesi gibi kabartmış, feldmareşal Von Mackenzen'i hatırlatan beyaz bıyıkları ile sanki hiç de fena olmamış. Kaldırımın yanında Büyükelçiliğin Mercedes'i duruyordu. Şoförle bahçıvan arabanın ön sol lastiğini pompalıyorlar. Şişire şişire lastiğin moralini yerine getirdiler. Graf'la konsolos arkaya kuruldular. Dört lastik özel arabalara has şatafatlı bir hışırtı ile asfaltta uzaklaştı.

tiki tiki praf
tiki tiki praf

Yağışsız bir havada yürümekten güzel şey var mı dünyada. Gel gör ki, kaldırımlar kaldırım değil. İnsanlar gibi köpeklerin de kültürü, görgüsü, düşünüş tarzı, hayat üslûbu, sıkı sıkıya kaldırımlarla orantılı.

Bir müteahhit malzemeden çalarsa.

tiki tiki praf

Önce yollar bozulur,

tiki tiki praf

Sonra topuklar çarpılır,

tiki tiki praf

Sonra kafalar yamulur.

Düzenler eciş bücüş olur.

Sonra müteahhitler malzemeden çalmaya başlar.

tiki tiki praf

Büyük Millet Meclisi'ne giden yolun önündeki açıklıkta Hedi ile gözgöze geldiler. Bu mahzun gözlü beyaz pekinuva her zaman olduğu gibi yine başına mavi bir rüban sarmıştı. Hedi'nin hanımı kışı Saint Moritz'de, yazı Biarritz'de geçirmesine rağmen kibrit çöpü gibi ince bacaklı, isterik bir kadındı. Zürich'li bir psikiyatr kadına "Canınız sıkılınca, bir şeye üzülünce bağırın, çağırın içinizi köpeğinize boşaltın" diye salık vermiş, kadın bu tedavi ile iyileşmiş ama şimdi de zavallı Hedi sinir hastası olmuştu. Hedi'nin bu talihsiz serüvenini bilmeyen sokak köpekleri onun olur olmaz göz kırpmak, poposunu hoplatmak gibi tiklerini yanlış yorumlayıp peşine takılıyorlardı.

tiki tiki praf
tiki tiki praf
tiki tiki
tiki tiki???

Tiki tiki'lerini prafsız bırakan bu aksamanın farkına –dalmış düşündüğü için– Sancho hayli geç vardı. Olduğu yerde iki kere dönendikten sonra başı yerde hızlı hızlı geri döndü. Hülya'nın babası durmuş biriyle konuşuyordu!.. Bu da kim ola? İyi bir terziden çıktığı halde çakşır gibi inen bu pantolonu, Avrupa malı olduğu halde mest hissi veren bu ayakkabıları ilk defa görüyordu. Başını kaldırıp baktı. Devetüyü palto ile siyah rölöve şapkayı görünce anladı. Bu adam kasaba avukatı yeni mebuslardan biri olmalı. Böyle tükrük saçtığına bakılırsa ya politikadan konuşuyor ya birini batırıyordu. Hülya'nın babasının bir şey söylediği yoktu. Adamın sözleri arasında bir delik bulup Hülya'nın döviz işini açmak için pusuda bekler bir hâli vardı. Sancho kaldırımın kenarı ile iki adamın dört bacağı arasında çişi gelmiş gibi mekik dokumaya başladı. Hülya'nın babasının görüş alanı içinde bir sabırsızlık havası yaratmaya çalışıyordu. Gitti, adamın ayakları dibinde hırladı. Kasaba avukatı mebus o kadar dalmıştı ki, korkmak aklına gelmiyordu. Ne çene, ne çene. Bu dünyada telepati diye bir şey var galiba. Altes'i tam aklından geçiriyordu ki onunla karşılaştı. Ama bu telapati değil de, daha çok Hikmet Beyin bir kilometre öteden duyulan pipo kokusundan gelen bir çağrışım da olabilirdi. Hikmet Beyin bu saf kan Pakistan tazısı, elektrik prizini yalayıp cereyana kapıldığı günden beri, kuyruk sokumu ile uyluklar arasında sürekli bir sızıdan yakınıyordu. Ne kadar da zayıflamış zavallı. Feri kaçmış gözleri, büsbütün sarkmış uzun tüyleri ile babasının bol ceketini giymiş istiska bir oğlana benziyor. Yine hastaneden geliyor olmalı. Sen, Londra'da özel bir klinikte sezaryenle dünyaya gel, sonra Hacettepe Baytar Okulu polikliniğinde sokak köpeklerinin peşinde saatlerce sıra bekle. Altes'i hastalıktan çok bu durum üzmüş gibi idi. Akla bak akla. İyi ol da nerde olursan ol baba.

tiki tiki praf
tiki tiki praf
tak

Dövizi uzatma işi görüşülmüş olmalı ki, Hülya'nın babasının bir keyfi gelmişti. Islık çalıyor ve evden çıktığından beri oklava tahtası gibi orta yerinden tuttuğu şemsiyesini şimdi iki adımda bir havada sallayıp yere dayıyordu. Tiki tiki praf'lara, dört mezürde bir şemsiyenin tak sesi katıldığından yürüyüş uyuşumu böylece senkope bir ritm kazanıvermişti.

tiki tiki praf
tiki tiki praf
tak
tiki tiki praf
tiki tiki praf
tak

Güvenparkı'nın önünde Belçika Büyükelçiliğinin Greyhound'ları ile karşılaştı. Her zaman olduğu gibi arkalarında üniformalı kavas. İsabella ile Mirella, bu iki kız kardeş sade kordiplomatiğin değil, Ankara köpek sosyetesinin en rüzgârlı güzelleri idiler. İkisinin de karşı konmaz bir kok-benisi vardı. Ankara kalesini, Gençlik Parkının köprüsünü, Ulus alanındaki anıt, yahut Operayı arka fon olarak alan birçok portreleri, uluslararası köpek dergilerine dört renkli kapak resmi olmuştu. Sancho'nun yanından geçerken belli belirsiz selam verdiler. Süzgün gözleri, çekik kannları ve upuzun bacakları ile sanki yürümüyor, vücutlarına allegro moderato bir şarkı söyletiyorlardı. Sancho onları uzaktan görür görmez heyecanlanmıştı. Ama dalmış başka yere bakıyor da şimdi birden yanından geçerken fark etmiş gibi, ısrarsız, doygun bir selamla karşılık verdi. İki kız kardeş, köpek losyonu ile karışık dişi rüzgârlarını arkada bırakıp uzaklaşınca Sancho

bir ağacın dibine yürümek ihtiyacını duydu. Ne var ki, bu hareketi deminki güngörmüş selamının üslûbu ile bağdaştıramadı. Daha doğrusu bir tanıdık görse beni, ağaç diplerini koklaya koklaya giden şehvet düşkünü köpeklerden sanabilir düşüncesi onu alıkoydu.

tiki tiki praf
tak

Başka şeyler düşünmeli. Başka şeyler düşünmeli.

tiki tiki praf
tak

Sancho bu tak sesini vurgulamak için şemsiye yere değince ıslak burnunu sert bir baş hareketi ile havaya kaldırmaya başladı. Daha sonra bu vurgulamaya düğüm şeklindeki muzip kuyruğu da katıldı. İlk tak'da kuyruğunu sağa, ikincide sola büküp tempo tutuyordu. Sonra sonra başka varyantlar keşfetti. İki defa üstüste sol. İki defa üstüste sağ.

Gelip geçen ona bakmaya başlamıştı. Sancho onlan şaşırtmak için bu acayip vurgulamaya aşın bir ciddilikle devam ediyor ama kendini deli sanan bu bakışlardaki şaşkınlık ifadesini çok iyi kestirebildiğinden gülmesini zor tutuyordu. Bir ara gözü Semiramis'e ilişti. Müsteşar beyin bu kahverengi buldoğu dilini çıkarıp kendi burnunun ucunu yakaladı. Aklı sıra onunla alay ediyordu. Oysa kendi tüyleri ile hiç asorti olmayan ekose bir yelek giymiş, hava yağmurlu olmadığı halde ayaklanna gri şosonlar geçirmişti. Sen kendinle alay et rüküş.

tiki tiki praf
tak

Gündoğusuna benzer acaip bir rüzgâr çıkmıştı. Güneş şimdi bir kapıyor, bir açıyordu.

Kızılay'ın önünde Kastor'u fark etti. Kastor ona önce hayretle, sonra ayıplayarak baktı. Başını iki yana salladı. Gözlerini yumdu yine açtı. Bunun bir rüya olmasını tercih ediyor gibi bir hali vardı. Kastor protokol kurallarını çocuk yaştan sindire sindire değil de, belirli bir çağdan sonra kitaptan ezberleyen yeni vekiller, senatörler ya da taşralı hariciyeciler gibi sivri derecede nazik bir Chow Chow'du. Ama buna rağmen, yine de, daldığı, ya da heyecanlı olduğu zamanlar, anasının çoban köpeği diyalektini gizleyemediği anlar oluyordu. Sancho, Kastor'un önünden geçerken onu daha çok şoke etmek için vurgulamasına bir de hırlama kattı.

tiki tiki praf
tiki tiki praf
hırrrrr tak
tiki tiki praf
tiki tiki praf
hırrrrr tak

Sabah taliminden dönen Polis Koleji'nin stajyer köpekleri tam bu sırada karşıdan göründüler. Hepsi de kanlı canlı, iyi besili idiler. Sancho onları fark etmesine etmişti ama bu oyuna birden son vermeyi kendine yediremedi. Taburun önünde giden iki polis köpeği birden durdular. Bu işte bir iş var diye şüpheli şüpheli bakındılar. Son günlerde her şeyden daha kolay işkillenir olmuşlardı. Onlar durunca bütün tabur durdu. Hepsi başlarında giden iriyan, siyah bıyıklı polise bakıyor, ondan emir bekliyorlardı.

Sancho bütün köpekleri severdi. Bekçi köpeklerinin mitolojik atası Cerberos'tan, misyoner Saint Bernard'lara, örnek sadakati ile klasik okuma kitaplarının unutulmaz köpeği Yorkshire'li Lassie'den, Ana-

fartalar Caddesindeki aşçı dükkânlarının dilenci köpeklerine kadar her köpeğin bir sevilecek yanını bulurdu. Ancak ve ancak illet olduğu iki cins köpek vardı. Av köpekleri bir, polis köpekleri iki. Kurbanlarını efendilerinin ayağına atıp, susta duran; ihsan bekleyen bu çanak yalayıcı, bu jumâlcı, bu siftinik yaratıklar onca köpeklik tarihinin yüzkarası idiler. Bu küçümsemeyi bakışlarından gizleyemediği, daha doğrusu bilerek gizlemediği için, av ve polis köpekleri ile arası her zaman hınltılı olmuştu.

tiki tiki praf
tiki tiki praf
hırrrrr tak
tiki tiki praf
tiki tiki praf
hırrrrr tak

Polis köpekleri ön ayaklarını germiş duruyorladı. Sekizi bir tek koro halinde hırlamaya başladılar.

Sancho gittikçe yanlarına yaklaşıyordu. Önsezisi "kes artık bu oyunu" dediği halde erkeklik gururu "devam et aldırma" diyordu. Gözlerini kapadı. Ne olursa olsun. Değil mi ki, bir kere başlamış, ölürdü de tiki tiki praf hırrrr tak'ı kesmezdi.

Nitekim kesmedi. Köpeklerin öğretmeni iriyan, siyah bıyıklı polis birden tabura marş emri verdi. Polis köpekleri kurulu kaldılar. Homurdana homurdana yollarına devam ettiler. Yalnız taburun en arkasındaki abraş yüzlü, kanlı gözlü bir kurt köpeği dönüp dönüp Sancho'ya bakıyor, sanki tenhada görünce öcünü almak için yüzünü mimlemeye çalışıyordu.

Onlar uzaklaşınca Sancho rahat bir nefes aldı. Atatürk Bulvarının en kalabalık yerinde sosyete köpeklerinin piyasaya çıktığı bu saatte, polis köpekleri ile bir hırlaşma ve sonunda hırpalanma ayrıca prestijini de çok sarsabilir. Kalbi biraz önceki heyecandan

boynunda atıyor, bu yüzden Hülya'nın babasının praf'larına ayak uydurabilmek için tıknefes oluyordu. Bereket Hülya'nın babası gazetecinin önünde durdu.

Sabah yürüyüşünün ilk aşaması Göreme Sokaktan Sıhhiye'nin köşesindeki bu gazetecinin önüne kadar uzanırdı.

Hülya'nın babası bir dergi, iki de gazete aldı. Sonra ayakkabılarını çingene bir boyacının önüne uzattı. Fırçalar gidip gelmeye başladı. Hülya'nın babası gazetesini açmış okuyordu. O sırada karşı sokaktaki kebapçı dükkânlarını sıyırıp gelen piyaz kokulu bir rüzgâr gazeteyi uçurdu. Sancho koşup gazetenin üzerine bastı. Tam ayağını bastığı yerde Maliye Vekilinin resmi vardı. Adam yüzünü sanki Amerikan yardımının yetersizliğinden değil de Sancho'nun yüzüne basıp canını acıttığından ötürü ekşitmişti.

Çingene oğlan, Hülya'nın babasının ayakkabılarını kadife ile gıcırdata gıcırdata parlatıyordu. Bu iş bitince karşı kaldırıma geçip Kavaklıdere'ye doğru yürüyüşe koyuldular.

Barikan Otelinin sokağının önünde tesadüfen -Sancho'nun sezisi bu tesadüfü pek yutmamıştı ya- Selmin Hanımla onun kahverengi danuvası Diojen kaldırımda belirdiler. Selmin Hanım yürüyüş için, pantolonunun üzerine kalın bir dağ süveteri giymiş, ayaklarına ökçesiz spor iskarpinler geçirmişti. Birlikte yürümeye başladılar. Diojen, bütün danuvalar gibi sâkin, uysal ve aşırı derecede sabırlı bir köpekti. Sancho onunla ilk defa Selmin Hanımlann verdiği bir ziyafette masanın altında tanışmıştı. Selmin Hanım masasının altında sol iskarpinini çıkarmış, zarif ayağına biraz nefes aldırıyordu. Hülya'nın babası birden ayağını usulca onunkinin yanına kaydırdı. Kadın çoraplı ayağını kaçırdı. Ama adam öbür ayağını yakaladı. İki ayağının arasına âdeta hapsetti. Kadının dizi ürperdi. Diojen'le Sancho birbirlerine bakmışlardı. Hülya'nın babası iki diziyle kadının dizini kıstırmış, onu âdeta yatıştırmıştı. Masanın üzerinde konu-

şuluyordu. Sancho, Selmin Hanımın çıkardığı iskarpini yakalamıştı, tokası ile oynamaya başlamıştı. Ama gözü kadının hapsedilmiş bacağında idi. Diojen bacaklara sırtını çevirip ön ayaklarını uzattı, başını onlara dayayıp gözlerini kapadı. Uşak kuşkonmaz servisini bitirdiği sırada Hülya'nın babası, peşkirini düşürdü, eğilip alırken Selmin Hanımın ince ayak bileğini yumuşak bir el hareketiyle okşadı... İşte o anda Sancho ömründe yapmadığı bir şey yaptı. Hülya'nın babasının elini ısırdı. Adam canı yanmaktan çok, olmayacak bir şeyle, mesela yağmurun aşağıdan yukarıya yağması ile karşılaşmış gibi bir çığlık attı.

Eğildi, masanın altına baktı. Ama Sancho ordan –hem de kadının iskarpinini de alıp– çoktan sıvışmıştı. Selmin Hanım bunlar olurken ayak yordamı ile iskarpinini arıyor ama masanın altına eğilip bakmayı nedense uygun bulmuyordu. Sancho saklandığı kanapenin altında bunu seyrederken ensesinde ılık bir nefes duydu. Diojen bir ayağı ile onun sırtını okşuyor, ağzı ile iskarpini çekiyordu. Sancho direnmek istedi. Sonra onun ıslak ve yalvaran bakışlarına dayanamadı. İskarpini bıraktı. Ve iri danuva dört ayaklı bir hoşgörü sembolü gibi götürdü, tam krem şantiyeli çilek yenilip de kalkılacakken hanımının ayağının ucuna bırakıverdi. Sancho kadının heyecandan ne kadar terlediğini gidip değişmesinden çok önce, yine kokusundan anladı, gülümsedi. İşte Şimdi Diojen'le yan yana yürürlerken bunları hatırlamıştı. Diojen'in bu hareketi, onun filozofluğuna olduğu gibi, kim bilir belki de buna benzer durumlara çok düşmüş olmanın alışkanlığına da verilebilirdi. Bu mesele kafasını çok kurcalamıştı. Arkalannda yine o dört bacağın yan yana yürüdüğü bu ortamda Diojen'e bunu soracaktı ki –ama sorsa da Diojen'in açık bir cevap vereceği çok su götürür bir şeydi– evet tam bunu soracaktı ki Hülya'nın babası ile Diojen'in hanımı el sıkışıp ayrıldılar.

tiki tiki praf
tiki tiki praf

hani tak?

Selmin Hanımla beş yüz metre beraber yürümüş olmak Hülya'ya iki yıl daha döviz sağlamaktan daha mı az sevindirici?

hani tak?
hani tak?

Diojen kadar alçakgönüllülük gösterebilen, onun kadar alçakgönüllülük gösterebildiği halde bu kadar yapmacıksız kalabilen bir başka köpek tanımıyordu.

tak'dan umudu kesince tiki tiki praf'la yetindi.

Gerekirse praf'sız bile olabilirdi ama Hülya'nın babası tiki tiki'siz kalabilir mi acaba? Hiç sanmam. Dünyanın en nankör yaratığı insanla en sadık yaratığı köpek arasındaki, dünya tarihi kadar eski bu çözülmez sıkıfıkılık, aslında köpeğin insana değil, insanın köpeğe muhtaç oluşundan geliyor.

tiki tiki praf
Bütün mesele bu.
tiki tiki praf
Bütün mesele bu.

Peki insan bu sadakate değer mi? O bambaşka bir konu. Diojen'in Selmin Hanıma bağlılığı sanır mısınız ki, sadakatin vaazlarda, okullarda bunca övülmesinden ötürüdür. Hahay. Güleyim bari.

tiki tiki praf

Güleyim bari.

Sadakat, biz köpeklere moral bir tümlük sağladı-

ğı için, kendi içimizde bizi çelişmelerden koruyan bir tutamak olduğu için, dengesi hiç bozulmayan bir ruh huzuru yarattığı için.

İnsan sadece bir araç.

tiki tiki praf

İnsan sadece bir araç.

İşte hepsi bu kadar.

Oysa insanlar çoğu zaman yaptıkları gibi, işi nasıl ters yorumlarlar. Köpeklerine kendi kişiliklerinin damgasını vurduklarını sanacak kadar. Oysa bir hariciyecinin köpeği hiç de snop olmayabilir. Bir askerinki pekâlâ filozof olabildiği gibi. Bir profesörün köpeği kütüphanenin yolunu bilmediği için ne kadar utandığını bizzat itiraf etmişti. Köpeklerin efendilerinden ayrı, hatta bazen onlann tam zıddı bir kişiliği olamayacağını savunmak köpekleri insan derecesine indirmek değil de ne?

Gökte siyah bulutlar kümeleniyordu. Çankaya tarafı gece gibi kararmıştı.

Rüzgâr birden çoğaldı.

Şimşek çaktı. Büyük bir gümbürtü ile gök gürledi.

Hülya'nın babası adımlarını sıklaştırmıştı.

tiki tiki tiki praf
tiki tiki tiki praf

Hızlı yürümek Sancho'nun zihnine küşayiş vermişti. Bir şimşek daha çaktı. Bu havada bir ormanda olacaksın, sarı, kahverengi, kızıl, bakır rengi, açık yeşil nefti, kuru, kupkuru yaprakları çıtırdata çıtırdata yürüyüşe çıkacaksın. Tek başına. İhtişamlı yalnızlığın içinde her adımda daha yücelerek.

tiki tiki tiki praf

Hülya'nın babası yağmura tutulmamak için kaçıyor. Nerde biraz önceki kendine güvenli, güleryüzlü, yere sağlam basan hali.

Yağmur yağmayacak halbuki, öyle olsa kokusu Sancho'nun burnuna gelirdi. Sonra bu rüzgâr bulutları dağıtır, bu da besbelli. Ne var ki arka ayakları üzerinde ayağa kalktığından beri içgüdüsünü kaybedip akla özenen insan, bunu bile fark etmez olmuş işte. Akla tam varamamış, sezisinin köprülerini de yıkmış. Lök gibi ortada kalmış.

Tehlike yokken kasıla kasıla yürür. İki şimşek çakıp bir gök gürlemeye görsün, o zaman selâmeti kaçışta bulur.

Sıkıştı mı kaçar insan.

kaç babam kaç

kaç babam kaç

Pancurları sımsıkı kapayış. Hayallere, anılara sığınış. Ya da hayatını iki ucundan yakan bir orji içinde tüketiş.

koş babam koş.

kaç babam kaç.

Bahçe kapısına ilk varan Hülya'nın babası oldu. Bahçeyi aşıp merdivenleri çıktılar. Adam anahtarla kapıyı açtı.

İçerde radyo çalıyordu. Sıcağı iyice içine sindirmiş hereke halısının üzerinde ilerlediler. Hülya'nın annesi geldiklerini duymamıştı. Telefonda biriyle gevrek gevrek konuşuyordu. Onları birden fark edince nedense çok korktu. Yine nedense telefonu hemen kapadı. Geldi kocasını öptü.

Adam her sokaktan gelişte bunu âdet edinmişlerdi. Sevgileri güya böylece perçinleşmiş oluyordu.

Sancho yere çömeldi. Sol arka bacağı ile boynunu kaşımaya başladı. Sonra Hülya'nın annesi ile

babasına uzun uzun baktı. Dilinin ucuna bir şey geldi ama... Havlamadı. Sıçradı, köşedeki kanapenin üzerine çıktı. Pencereden dışarı bir göz attı. Vakit öğle olduğu halde, her yer hüzünlü bir akşam loşluğu içinde. Çankaya tarafında şimşeklerin bini bir para...

Sanki bir dev, bu tepelerin ardında durmadan çakmağını çakıyor ama bir türlü sigarasını yakamıyordu...

1964

PİLİÇ MAKİNESİ

Hasta mısın diye soruyorlar, yo hayır diyor. Öyleyse paraca dardasın. O da değil. Bir şeye sıkılıyorsun belki, ne münasebet. Bir oyuna geldin, onuruna yediremiyorsun, yok efendim o da değil. Peki nen var öyleyse be Allahın kulu?

Hasta ve yorgunmuş, bir lafa alınmış, borç içinde bunalmış olmayacak bir tutku ile şaşırayazmış da bunu yiğitçe gizlermiş gibi susuyor. Bakışı boşlukta, dudaklarında acı bir kıvrım. Düşmeyin üstüme, kol kırılır yen içinde, der gibi. Ve Stoa bahçesinde uzaklaşıyor, bilgece, vakur. Meraklı bakışlardan kaçarak, ama onları ense kökünde duymaktan biraz da hoşlanarak.

Evet hoşuna gidiyor öyle sanılmak. Neden, bilmiyor. Kurcalasa bulacak belki bu zırva övüncün nedenini. Üşeniyor. Bazen de gerçekten bir şeye alınmış olabileceğini düşünüyor. Belleğini geriye doğru tarayıp, bu uyurgezerliğin, bu sönmüş fenerliğin gerekçe avına çıkıyor. Bir ayrıntı, bir jest, bir diyalog parçası yakalasa belki tırmanıp çıkacak sislerin üstüne.

Serap'ın yalanını ele veren kaypak bir bakışı, esneyişi –yalan söylerken esner çünkü hep– işe yarar gibi görünüyor. "Yalan, iyi söylenirse gerçeğin bir başka yanı olabilir. Ama seninki çok beceriksizi, gerçeğin başaşağı gelmişi, tuzla buz olmuşu," diyor. Tepkisini bekleyerek, dikkatli. Serap oralı değil bile. Rimelini tazeliyor. Bir çeyrek önce tazelenmiş olmasına rağmen. Aynayı yan tutarak ve esneyerek. Su-

sarken bile yalancı olduğu için. İki işaretparmağını iki avurduna takıp cart diye yırtabilir şu anda bu esnemeyi. "Niye çarpıldın yine." Rimeli masaya bırakıp pomponu alıyor. Burnunun kenarlarını pudralıyor. Şimdi sıra rujunda. Sıkılıyor birden. Rol de olsa, onun bu umursamazlığını bozmak gerek. Sırf onu aksesuarsız bırakmak için diyaloğu yatak odasından alıp yalının rıhtımına, zamanı da akşam yemeğinden bir saat sonraya almalı. Boş elleri ve hiçbir şey yapmadığı zamanki yavan bakışlan ile ne güdük bir görünüşü var. Oysa kendi, sakin ve dengeli olmak için, spor ceketini giymiş, piposunu temizliyor. Şu anda dünyanın en önemli işi o imiş gibi. Topuğuna vuruyor. Tütün kutusunu açıyor, bir tutam alıp piponun ağzına yerleştiriyor. Kibrit. Puf puf. Ateş almadı. Bir kibrit daha. Şimdi yandı. Esas olan, piposu, alışkanlıklan, hobbyleri, bu küçük sanılan ayrıntıları, yani hayat üslûbu ile kendisi. Serap bir çerez bütün bunların içinde. Nedir ki o? Ancak, o, değer verdiği için bir şey sanılan, onun ilgisi ile biraz ışıklanan bir obje. Tabii ya obje. Karısının uzak bir yeğeni. Beş yıl öncesine kadar kara kuru, sümsük bir kızken şimdi gelişivermiş bir dişi. O kadar. Sevgilisi bile değil. Sadece zaman zaman etine kokusuna dayanılmaz bir özlem duyduğu bir dişi. O kadar. "Sen adam olsan kannın kadrini bilirdin" diyor. Lafa bak lafa. "Kanımın adını alma sen bir kere ağzına. Hele eşitlikler kıyaslamalar kurmaya hiç niyetlenme. Nesrin bir hanımefendi idi Nesrin." Kahkahalarla gülüyor Serap. O, çok içmiş, çok yaşamış kadınların, bronşitli, kalın ve çatlak sesi ile gülüyor. Daha yirmi üçünde olduğu halde. Düşünüyor bir an. Beş yıl önce Akçay'da boğulmamış olsa Nesrin, bu "oysa Nesrin"li tiradlara başlayabilir mi idi? Elini eteğini dünyadan çekmek hemen pembe tüller içinde bir şefkat perisi olmaya yetmeli mi? Nesrin elbette melek değildi, ama şimdi objektif olmanın âlemi yok. Nesrin'i zırh gibi kullanacaksak, o zırhın sağlam gösterilmesi gerek. Biz ne rezil seyler yapıp

"Niye daldın yine," diyor, "Herhalde seni düşünmüyorum. Kuruntuya kapılma. Nesrin sağolup da benim bu kadar zevksizleşebileceğimi görse ne üzülürdü." Piposundan iki nefes çekiyor. Puf, puf. İyi oturttu doğrusu. Tıss. İyi oturttuğu tısss'ın uzunluğundan belli. Piponun dumanını Mercan'ın burnuna üflüyor. Kedi hapşırınca kaldırıp ıslak burnunu öpüyor. Biz vurduklarımıza vurur sevdiklerimizi de severiz, yok mu ya. Serap'in iki kaşının arasında derin bir çizgi belirmiş. Bu, onun düşündüğüne, karşı taarruz hazırladığına alâmet. Düşünmek ne zor geliyor zavallıya. "Bu hikâye Nesrin ablamın zamanında başlamıştı yanılmıyorsam" diyor. "Zannedersem"le de bitirebilirdi pekâlâ bu cümleyi. Ciddi bir tartışmada, cümlenin sonuna, "zannedersem yanılmıyorsam" kattı mı seviyeli bir resmiyet kazandırdığını sanıyor yavan fikirlerine. Aval, i'lerin noktasını koyalım yerli yerine lütfen. Ama mazursun tabii, yaş dönemine çok yaklaştın. Bu gibi hafıza bozuklukları olağandır. Ne demeli." Tısss. Vay canına tısss ki ne tıss. Bu sefer de, o fena oturttu. Tımak cilalarını hohluyor, parlatıyor. Bu tartışma sürerse, bakıyor ki sonunda kendi onuru daha yaralı çıkacak, ar damarı patlamış, iki evlilik ve sayısız serüvenden arta kalmış bu yırtık kızı küçültmek yerine. İki nefes çekiyor piposundan. Kendini toplamak için. Önceden hiç enine boyuna düşünmediği, o anda dudağının ucunda beliriveren cezayı tefhim ediyor. "Yavrucuğum sana ne zamandır bir şey söylemek istiyordum." Puf. Bu işi artık burada bitirsek. Daha "yavrucuğum"dan işin sonunu sezip yüzü gözü alabora olan bu minyon esmer, fındık kurdu ve güzel, evet kabul etmeli ki güzel kadın, öyle bronşitli, çatlak olmayan, Çamlıca Kız Lisesinde manzume okuduğu zamanki pürüzsüz genç kızlık sesiyle yırtıyor geceyi. "Sen bunu bana" diyor. Bayıldığından mı? Hayır. İlk "Hoşça kal" diyen kendisi olamadığından. Piyasasını düşürmek istemediğinden. Ama oldu işte. Tongaya geldi. By by. Hoşça kal ve mersi. "Olamaz"

diye çırpınıyor. Bar bar bağırıyor. "Sus" "Susmuyorum." "Komşular" "Umurumda değil."

Burada muhayyilesi üşeniyor. Belki de komşulardan çekindiğinden tartışmayı kesmek gereğini duyuyor. Aklı normal rayda işlemeyen insan ikna edilemez. Ayrıca, aklı normal rayda işleyen insan da ikna edilemez, onur denen burnu büyük budala içimizde bağdaş kurup oturdukça. Tartışma boşuna. Hayır, pek de boşuna değil. Bir sonuca varmasa da kızıştırır ya insanı, silker çıkarır ya onu bu yere batası durgunluktan. Olaylar ve insanlara başka açılardan da bakmak diye bir şey olduğunu yalan malan, hayal meyal hatırlatıp, beynin kasılıp kapanmış inatçı hücrelerine yeni bir oksijen getirir ya. Atışa devam. Sinirlerinin bozulması, onurunun yaralanması pahasına.

Serap bu arada, nerden bulmuşsa bulmuş, bir yün geçirmiş eline. Yakışsa bari. Ha onun elinde yün, ha ümmi adamın elinde gazete. O kadar iğreti. Birden yerdeki yumağa bir tekme atıyor. Yumak döne döne gidiyor, rıhtımın merdivenlerinden tıkır tıkır inip karanlık denize dalıyor.

Serap yanında yüzükoyun uyuyordu. Yorganı sabaha doğru, her zaman yaptığı gibi altına almış, esmer poposunun yarısı ile sol bacağı dışarda kalmıştı. Minyon ayağı kirli idi. Yıkanmadan yatmış bir çocuk gibi. Karıştırıldığı hikâyeden ve tartışmadan habersiz uyuyordu, hafif hafif horlayarak.

Onu uyandırmadan usulca banyoya gitti. Aynaya baktı. Göz kapakları şiş şiş. Gözleri uyluklarında büyümüş ve ağrılı. Sol gözünün içinden içinden, sinsi bir sızı.

Bir değil, iki, üç, dört, beş değil, tam altı gündür durmuş gibiydi zaman. Her geçen saat ve gün uç uca eklenmiyor da, sanki hep aynı yere üst üste yığılıyordu. Yaşamanın nabzı durmuştu. Özünü bir yerde bırakıp sadece kalıbını gezdirmişti şu altı gündür evde, sokakta, şurda burda. Muşambanın güneşli kısmı-

na yalınayak basınca bir iyi gelsin. Ayağının çivi kestiğini ancak o zaman fark etti. Elleri de soğuk. Kan çekilmiş vücut uçlarından.

Geceleri terliyor musunuz? Ense kökünüzdeki ağrı amudufukariye doğru uzanıyor mu akşamları? Karaciğer yorgunluğu olabilir. Başka bir şey de olabilir. Radyografinizi aldırsak. Son kolestrol tahlilini ne zaman yapmıştık?

Beyaz önlüklü, pembe yanaklı, erken yatıp erken kalkan, hijiyenik yaşayan, ziyafetlerden sonra kompensan alan, yüz yıl yaşamaya niyetli, makul, ölçülü, gözlüklerinin altından kâh iyi, kâh ciddi bakan bir ukalânın, haritada yolu seçer gibi, radyografisindeki lekeleri rahatlıkla okumasına oldum bittim çok tutulur. Sözümona karşısındakine bir üstünlük duygusu vermeme kaygusu. Huylarımızın kaçta kaçı saçma yaftasından kurtulabilir? Bir keresinde, sırf kendi bakmak için, röntgen hademesi ile laborantı kandırıp bir radyografisini çektirmişti. Çıplak resmini başkasından gizler gibi.

Bir sebep bulsa, bir sebep bulsa. Fena bir önsezi var içinde. Kötü, çok kötü şeylerin başlangıcı olabilir bu.

Tıraş olmaya başladı. Avrupa'dan gelirken getirdiği, ancak davetlere giderken kullandığı bayramlık Yardley sabunu ve süper çelik bir jiletle. Fırça yumuşak, su sıcak. İnce ve bol köpüğün üstünden yağ gibi kayan bir jilet bile, ağız uçlarınızı, gülümseme adı verdiğimiz, o iç açıcı çizgiye benzetmek için biraz yukarı kaldıramazsa, durum umutsuz, çok umutsuz demektir. Altı gündür bütün tıraşlara hep bu umutla girmiş, bütün tıraşlardan hep bu hüsranla çıkmıştı. Bugün yüzünü de kesti. Bilinçaltında böyle bir istek başlangıçta vardı belki de. Kanla birlikte onu zehirleyen birini dışarı atmak. O da değilse, tıkanmış bir iç trafiği yoluna koymak sezisi. Kanı açık kırmızı değildi. Kan rengi de değildi. Koyu idi. Siyaha çalıyordu. Ka-

ramsar bir kandı. Kan rengi ile ruhi durum arasında bir ilişki yakalamış gibi ukalâlaştı bakışı. Sonra yine gevşedi. Hey gidi kanımın kan rengi olduğu günler, diye iç geçirdi.

Duşa girdi. En sıcağı açtı. Dayanabileceği kadar. Önce sağ kolunu, omzunu, sol dizini ve bacağını, sonra sol kolunu, omzunu ve sağ dizini, bacağını suyun altına uzattı. Bu bitince en soğuğu açtı. Aynı şeyi yaptı. Bunu bir yerden okuduğunu hatırlıyordu ama, nerde okuduğunu hatırlamıyordu. Su ense köküne vurdukça biraz rahatlar gibi oldu. Sert bir havlu ile vücudunu kızartıncaya kadar ovaladı. Aynaya baktı. Çıplak bedenini aynada ne zaman görse, okuldan, spor hayatından kalma, şimdi artık modası iyice geçmiş, bir iki cimnastik egzersizi yapardı. Savrulma hareketini pek ciddi tutmuş olacaktı ki beli kütürdedi ve acıdı. Her zaman kütürder, ama acımazdı. İster misin kireçlenme başlamış olsun. Su sesi Serap'ı uyandırmıştı. Bir şeyler mırıldandı. Sonra yine dönüp uyudu.

Sokağın serinliği hoşuna gitmişti. Derin bir nefes aldı. Hapşırdı. Rus Konsolosluğunun bitişiğindeki duvarda Sebah Juvalier diye bir yazı vardı. O yazı hep orada mı dururdu da görmemişti bugüne kadar, yoksa bir yapı yıkıldı da altından yeni mi çıktı?

Aile albümlerinin soluk resimlerinde hep Sebah Juvalier markası vardı. Tiring Galata. Turing Klub, diye söylendi. Makabi Futbol Takımı. Türkiye İdman Mecmuası. Yakup Cemil'in Babıâli baskınında Nâzım Paşayı öldürdüğü tabanca hangi müzededir acaba? Nizamı Cedid. Nizam Caddesi. Seferoğlu bahçesindeki böğürtlen ağaçları. Caz şarkıcısı Al Johnson. Beyaz eldivenli zenci. Hallacı Mansur. Hallaç pamuğu.

Evet hallaç pamuğuna dönmüştü kafası. Çağrışımlar ilinti filan tanımadan, almış başını gidiyorlardı. Bunlardan bir yere varılabilir mi dersin? Neden olmasın? Marş motoru bozulan bir araba bazen meyil aşağı bırakılınca marş almaya başlamaz mı?

Tarlabaşı'na yürüdü. Piliç çıkaran makinenin bulunduğu dükkâna doğru. Vitrine baktı. Vitrin boştu. İçeri girip sordu.

"Bozuk," dediler.

"Neden bozuk," diye kafa da tuttu.

Tuhaf tuhaf baktılar yüzüne. Oysa o makine işlese her şeyin düzeleceğine dair bir önsezi vardı içinde.

Yürüdü. Parmakkapı'da Nurettin'e rastladı. Nurettin acı acı ona baktı.

"Biliyorsun değil mi? Sevim kaçtı," dedi.

Sabahın bu saatinde ağzı şarap kokuyordu.

"Ben ki onu el bebek gül bebek tutuyordum."

Çıkardı mendilini, burnunu zurna gibi öttürüp sildi. Burnunu. Biraz da yaşlarını.

"Bilirsin sevgimin, şefkatimin derecesini," dedi. "O kadar saygım vardı ki ona, kendinin kendisi için bir saygısız laf söylemesine razı olamazdım."

Sevim'den, ölmüş gibi geçmiş edatı ile konuşmak, belli bir şey ki, Nurettin'i her cümlede biraz daha ağlamaklı yapıyordu.

"Ayıp ayıp" dedi. "Yakışmıyor sana.

"İsterse yakışmasın, elimde değil kardeşim. Her kaprisine he demişiz. Üstüne titremişiz bu kadar. Sonunda, bu kadar nankörlük, insanı dünyadan soğutuyor vallahi," dedi. Burnunu çekti.

"Sevim sensiz edemez," dedi. "Hem senle edemiyor, hem sensiz edemiyor."

Nurettin, pes tonda, tane tane, büyük bir otoriteyle söylenmiş bu kehanetten hemen canlandı. Gözleri parladı.

Bu basmakalıp lafı neden söylemişti, kendi de bilmiyordu. Tiring Galata. Makabi takımı gibi gelivermişti dilinin ucuna. Kaldı ki Sevim denen kadını da topu topu iki kere görmüşlüğü vardı.

"İnsan sarrafısın be, insan sarrafı vallahi," diye

sırtına vurdu Nurettin. "Ne kadar iyi tanıyorsun onu. Benden iyi. Sahi döner mi dersin?"

"Muhakkak... da..."

"Da'sı ne oluyor?"

"Da" her şeyi birden kolaylaştırmanın, ciddiyeti, inandırıcılığı bulandırmaması için başvurulmuş bir engeldi. Şimdi buna gerekçe bulmalı.

"Yine bozuşmanız işten değil de," dedi.

"Her seferinde dikkat kesiliyorum kardeşim. Ama yine aynı şey. Susulacaktı, konuştun. Konuşulacaktı, sustun. Evet demen gerekiyordu, hayır dedin. Hayır denecekti, evet dedin. Önümde şarabım bitti, görmedin. Tiyatroda mantomu tutmadın. İlaç için bir keresinde, tesadüfen, onun istediği gibi hareket etmeyi tutturamadım, gitti. Zorla güzellik olmaz ya."

"Yanlışın var," dedi bilmiş bilmiş.

Nurettin zaten hep yanıldığı vurgulansın diye konuşmuştu.

"Neymiş yanlışım?" dedi.

"Kadın taktiğidir o."

Nurettin ciddi ciddi düşündü.

"Anlıyorum," dedi.

"Sen de başka türlü davran ona bundan sonra. Yumuşak, sabırlı, şefkatli bir insan bellenmişsin. Matah mı yani böyle olmak. Seninki pısırık, zayıf, gürültüden kaçan mizacına, asil, insani bir elbise giydirip kendini aldatmak."

"Yahu bugüne kadar kimse benimle bu kadar içli konuşmadı. Doğrusun be," dedi Nurettin. "Yerden göğe doğrusun. İçimi tabak gibi okuyorsun. Yani şimdi sert mi olayım?"

"Sadece zayıf olma o kadar. Sertlik de bir başka zayıflık demektir. (Yarabbim nerden geliyordu aklına bu kalıp laflar.) Kadınlar zayıf erkeği sevmez. Gideceksin şimdi anasının evine. İçinden ne geliyorsa söyleyeceksin. Mırın kırın ederse tutup bileğinden getireceksin."

"Peki ağabey."

Nurettin birden on yaş küçülmüş gibiydi. Bir koruyucu buldu ya, şimdi olduğundan da saf görünmek için kendini zorladığı, bundan da zevk aldığı belliydi.

"İkiniz de bebek değilsiniz artık. Hayat geçiyor. Yarın hepsi yalan olacak. Sevgi, dostluk şu dünyada o kadar az bulunan şeyler ki."

"Vallahi içim açılıverdi birden ağabey. Gel seni öpeyim. Yok vallahi olmaz. Elini olsun öpeceğim."

İtişip kakışma yolcuların dikkatini çekti. Bu arada Nurettin buzdolabı götüren iki hamala çarptı. Sonra uça uça uzaklaştı.

Bu kılıbık adamla, o isterik kadını sanki beylik bir laf kalabalığı ile uzlaştırıp ebedi mutluluğa eriştirmiş gibi memnun, yürüdü. Hep başkalarını uzlaştıran, onlann derdiyle dertlenen, başkalarını mutlu kılıp kendi mutsuz kalan bir kahraman pozuna, bir an için girmek bile, içini bir an ısıtır gibi olmuştu. Ne var ki bu küçük ışık Taksim'e varmadan eridi.

Sıraselviler'e varınca aklına Ali Rıza Bey geldi. Alman Hastanesine doğru yürüdü. Koridorların sessizliği başını döndürmüştü. Belki de eritilmiş hafif lizol kokusu. Tam merdiven başında elini ağzına götürmüş, "sus" işareti yapan bir çocuk resmi. İnsanlan, radyosu, dolmuşu, kahvesi, meclisi hep laf yapan bir dünyada susma diye de bir şey olduğunu hatırlatan bu çocuğa birden içi kaynadı. Yanından iki şvester geçti. Pembe yüzleri güleç ve sakindi. Susa susa böyle durulmuş, annmış olacaklardı.

Ali Rıza Bey köşede yatıyor, gazetenin çapraz kelime bulmacasını çözmeye çalışıyordu. Tam konuşurlarken asistan geldi. Sporcu bir gençti. Tentürdiyot rengi yanmıştı. Onun arkası sıra genç bir hastabakıcı içeri pansuman arabası sürdü. Asistan, Ali Rıza Beyin yarasını temizledi, pensle yeni gazlı bez aldı, ters yüz edip yaranın üstüne koydu, yarayı sardı. Ali Rıza Beyin yanağını okşayıp:

"Cumartesiye, olmazsa pazartesiye taburcu edeceğiz," dedi. Çıktı gitti.

Ali Rıza Bey genç hastabakıcıya gülümsedi. Burda kaldığı on gün içinde kızla pek bir övür olmuş hissi vermek istiyor gibiydi. Konuşma sırasında son çaprazın boşluklarını da dolduruverdi bir yandan. Hastalığına ve geçirdiği ameliyata rağmen ondan çok daha sıhhatli ve mutlu görünüyordu.

Birden kendinden iğrendi. Buraya vefadan, dostluktan çok, hastane atmosferinde, kendine bir avuntu aramak, haline görecelikle şükretmek için gelmiş olabileceğini düşündü.

Firuzağa'dan Tavukuçmaz'a indi. Doğduğu evi görmek geliverdi içinden. Sonra irkildi. "İster misin son günüm olsun bu." Sokağa girdi. Ne kadar da değişmiş her şey. İki kere gidip geldikten sonra gözleri parladı. Evi bulmuştu. İki yeni blok apartmanın arasında sıkışmış kalmıştı. Bu haliyle sonradan görme iki züppenin ortasına düşmüş, tedirgin bir ihtiyara benziyordu.

Kazancı Yokuşu'ndan ağır ağır yukarı çıktı. Köşedeki seyyar çiçekçiden bir karanfil alıp ilk rasgeldiği çocuğa verdi. Çocuk karanfili aldı, sonra nedense attı.

"Büroya hiç uğramayacağım bugün" diye karar verdi. O sırada güneş de çıkar gibi olmuştu. Büyükada'ya gitmeli şimdi. Sokaklar boştur, ne güzel. Yalnız adımlarının sesi asfaltta. Ve biri geçerken hemen kalkıp süpüren sonra yine ağaç diplerinde esneyen çöpçüler. Her günkü rutinden çıkan bu başıboş kararla sanki birden Gauguin oluvermişti. Köprü'ye inmek için dolmuş beklerken biri girdi koluna. Baktı, Naci. Ladumeg Naci. Başına bir şişe kolonya dökmüş sanki. Öyle kokuyor. Maça gider gibi aşırı bir gençlik, taşkınlık içindeydi. Belki de bu, ağzındaki çikletten ileri geliyordu.

"Kulübe değil mi," dedi Naci. "Ben de oraya.

Gel karşıya geçelim. Atla şu dolmuşa. Aldın tabii davetiyeyi."

"Ne davetiyesi," diye sorduğunda arabaya binmişlerdi bile.

"Atletizm Şûrası."

Atletizmi bırakalı otuz şu kadar yıl olmuş, kulübe aidat ödemeyeli daha da çok.

"Eski atletlerden bir şûra kurduk kulüpte," dedi Naci. "İlk toplantıda yoktun. Bazı kararlar aldık."

"İşin mi yok senin" diyecekti tam. Naci yine çelik pençesi ile kolundan tutmuş, onu içeri sürüklüyordu.

"Toplantıyı kaytarmakta olan bir arkadaş ba posta teslim beyler," dedi.

İçerisi kalabalıktı. İlk koşup kucaklayan Adil oldu.

"Allah Semih'ten razı olsun, yoksa birbirimizi hiç görmeden ölüp gideceğiz," dedi.

Semih o sırada toplantıyı idare eden Raif'e dosyaları izah ediyordu. Başını kaldırdı, "seni seni" gibi başını sallayıp gülümsedi. Sonra yine dosyalara döndü.

Hepsi oradaydılar. Aşağı yukarı hepsi. Seyfi, Niyazi, Sadık, İlhami. Daha büyüklerden Raif, Cudi, İrfan, Nedim, Arap Nuri, Ragıp, İngiliz Enis... Hepsinin de başına kar yağmış, ama hepsi de halis sporculara özgü sevimli bir çocukluk ve candanlık içinde kocamışlardı.

Sırıkla atlayıcı Münir:

"Kaytarıyordu demek namussuz," dedi. "O kamptan da kaçardı zaten hep."

Başkan Raif de hani yerini dolduruyordu. Ne iyi etmiş de onu seçmişler. Sululuğa, konu dışı taşmalara hiç yer vermeden, konuşmayı kaldığı yerden raya koydu:

"Mali durum zaten kötü. Şampiyonluk da şimdi

bunun üstüne tüy dikti. Şampiyon olunca takım şımardı, ille dış seyahat diye tutturuyor. Hadi sana yeni masraf kapısı."

Üç adımcı Sedat:

"Seksen bin liralık bütçe çok azdır," dedi. "Otuz altı bin donatım desek. Altı bin de masaj, tedavi. Üç bin de en azdan transfer, on dört bin antrenör ücreti. Bu bütçeyle müspet bir şey yapılamayacağı aşikâr."

"Onu da bize bıraksalar bari," diye giriş yaptı Seyfi. "Futbol koluna kaydırıyorlar. Atletizm bölümü kaptanına imza mukabili teslim edilsin, dedik, dinletemedik. İşlerine gelmiyor tabii."

Rüzgârın oğlu Cevat:

"Kulüp idare heyetinde tek atlet yok ki," dedi. "İdare heyetine sızmak lâzım. İcabında kongrede kulis yapalım."

Bu Cevat'ın harika deparları vardı. Antrenör Abrahams en çok onu beğenirdi. Semih'ten sonra. Bak sen şu işe, oğlan şimdi yürümesini bile unutmuş.

"Renklerimizi sevmeyen rekortmen olmuş, ne ifade eder. As yok takımda as. Ben bunu bilir bunu söylerim. Şampiyon olduk, olduk ama, puanla. Ne haber? Balkan Olimpiyatı'na birinciler gidecek dendi mi, bizim ekip hava aldı demektir. Bilmem izah edebiliyor muyum?"

Kokakolalar geldi. Necip gitti, kantinin radyosunu kıstı.

Ladumeg Naci:

"Centilmenlik esastır," dedi. "Şampiyonluk ölçü olamaz. İdare heyetine gelince bence aynı kalmalıdır. Değil mi öyle, sen de bir şey söylesene."

Onu o getirdiği için, istiyordu ki, şimdi kendini desteklesin.

Bir süreden beri bu elektrikli atmosferde söylenenleri yanm kulak dinleyen ama çocukluğunu bildiği

bu koca adamları şimdi yine o çocukça, amatörce heyecan içinde görerek şaşırakalan yeni konuk bunun üzerine konuşmak zorunda kaldı. Değil mi ki, herkes de şimdi ümitle ona bakıyor.

"Bence liseyi kazanmak şart," diye bir şeyler söylendi.

"İşte asıl can alacak nokta," diye Sudi ayağa kalktı. Sudi ki, en ağırbaşlıları idi. Sudi ki, şimdiye kadar hiç konuşmamıştı.

"İyi ama," dedi Münir, "okul müdürü Allahlık, hiç müzahir olmuyor."

Raif:

"Devam," dedi. "Sözünü kesmeyelim lütfen. Aldırma sen, devam."

O da aldırmadı zaten.

"Okulla anlaşıp genç atletizm takımını planlı şekilde hazırlamaya bakmalı. Arada iki yıl şampiyonluk elden gitse, ne çıkar."

Konunun bu kadar dışından birden bu kadar içine nasıl düştüğüne, kendi de şaşıyordu.

"Sonra bir değil, dört antrenör ister bize. Her spesyalite için ayrı. Dömi fon antrenörü çekiç atmadan ne anlar?"

"Doğru. Çok doğru."

"Sonra bir aidat kampanyasına geçmemiz lâzım. Mesela ben şahsen yıllardır aidatımı vermedim."

Eline cebine attı. Üç yüz lirayı çıkarıp muhasebe işlerini üzerine alan bankacı Emin'e uzattı. Onu üç kişi takip etti. Biri elli, öbür ikisi yüzer lira ile.

"Ankara'dakilerin aidatını toplamak benden," diye Maratoncu Haşmet atıldı.

Gülleci İrfan da şimdi profesörlüğünü filan unutmuş, maliyeci kesilmişti.

"Eski diskçilerden İhsan Karatekin Sümerbank'ta umum müdür vekili. Beş on bin lira bir teberru da ordan koparılabilir gibime gelir."

Herkes yine aidat, genç takım, antrenör işi, aidat kampanyası teklifini getirene dönmüştü.

Bir şeyler daha söylemek gereğini duydu. Kaldı ki coşmuştu da ayrıca.

"Antrenör için temasa geçmek benden," dedi. "İtalya'ya gittiğimde meşgul olacığım.

Naci:

"Bir de gelmiyordu," dedi.

"Boşuna adam çağırmadık biz," dedi Semih. "Müsaade edin de şimdi şunların hepsi uçup gitmeden zapta geçirelim. Ragıp'tan rica etsek. Kırmaz herhalde."

Ragıp, uysal, kâğıdı kalemi aldı. Eskiden de atletizm bölümünün en angarya işlerini o yüklenirdi.

Seyfi koptu geldi:

"Çok müspet konuştun," dedi. "Kongrede kulüp idare heyetine seni teklif edecek arkadaşlar."

"Sağolsunlar. İmkânsız. Ben şurada karınca kaderince daha faydalı olmaya çalışırım."

"Rica etsek."

"Yapmayın abi. İmkânsız."

Sonra gitti. Su döktü. Uzun uzun. Döndü geldi. Rahatlamış.

Ladumeg Naci, etrafındakilere:

"Kongreye daha iki ay var. O zamana kadar yola getiririm ben onu, merak etmeyin," diyordu.

İngiliz Enis gitti pencereleri açtı. Bir iki derin nefes aldı. Geldi yerine oturdu. Semih, Ragıp'ın başına dikilmiş kararları zapta geçiriyor, işi sağlama bağlıyordu.

Bu da bitince kalkıldı. Öpüşüldü. Sarılışıldı. Gelecek toplantı günü kararlaştırıldı. Çıkıldı.

Saat sekiz olmuştu. Onlardan ayrılıp tek başına Taksim Gezisi'ne kadar yürüdü. Yüzü belki yine asıktı. Ama elleri sıcaktı, sıpsıcak. Nabzı dolu dolu atıyordu. Ses olarak, gülme ile, boşalamadığı için sevinci damarlarında kanında daha bir yoğun oturmuştu.

Mutluluğuna bir makul sebep aradı. Bulabilse, sanki bu mutluluk daha da bir dört başı mamur olacaktı. Bulamadı. Bütçe dökümü yapıldığı sırada bir şeyin içinde trik yapar gibi oluşundan başka. Üstelemedi. Eşelese, bulsa bile buna somut bir sebep denemezdi elbette. Zaman akmaya başlamıştı. Hava ılıktı. Önünde giden iki kızın da bacakları uzun ve güzeldi. Gerisi fasa fiso idi. İşkembecinin önünden aşağı saptı.

Piliç çıkaran makinenin durduğu dükkâna doğru yürüdü. Dükkânın kepenkleri kapanmıştı. Ama o şimdi kapalı kepenkler arkasında makinenin işlediğine emindi.

RAHATLIKLA

Sedat Germiyanoğlu Fulbriht bursundan dönerken getirdiği 63 model Şevrolesini kömür yığınlarının yanına park etti. Güderi eldivenlerini çıkardı, kapıyı kilitledi. Hızlı hızlı –çünkü yağmur yağıyordu– avluya geçip fakülteye girdi.

Pazartesi günleri üst üste iki dersi olduğundan salılan turşuya dönüyordu. Bugün üstelik Rotary Kulübünün yemeğinde biraz fazlaca da kaçırmıştı. Öğleden sonra şöyle bir şekerleme yapıp bir de ılık duş aldıktan sonra Park Otel'in barında Mr. Prichett ile buluşmayı kuruyordu ki, o Allahın belâsı telefon çalmıştı:

Aday kim olursa olsun, şimdi bu yüzden rahatlıkla menfi oy kullanabilirdi.

Üçüncü katta asansörden çıkınca Ragıp Avşar koptu geldi. Allah bilir, kulağı asansör gürültüsünde, onu bekliyordu.

"Hele şükür geldiniz hocam," dedi. "Bulamayacağız diye öyle korkmuştuk ki. Bütün ümitler sizde."

"Senin profesörlüğün geçen kurulda görüşülmedi mi?"

"Nisab dolmadı hocam.

"Nisab dolmadı ise Necati'nin profesörlüğü nasıl reddedilmiş."

"Onun adaylığı konuşulurken kıdemli doçent olarak ben de oturuma katılmıştım. Ama benimki görüşülürken dışarı çıktım. Nisab bir kişi eksildi."

"O zaman da Necati girse idi."

"Necati kıdemli doçent kontenjanından değil ki, oturuma katılamaz."

Ragıp Avşar'ın ses tonunda, gizlemesine rağmen, sinsi bir sevinç vardı. Belli bir şey ki, geçen haftaki oturumda, kadro kendine kalsın diye Necati'nin aleyhine oy kullanmış. Sedat Germiyanoğlu karşısındaki profesör adayına baktı. Her zaman üç düğmeli, arkası yırtmaçlı ceket giyen, bir de sinir papyon takan bu irikıyım oğlan, bugün, profesörlüğü konuşulan her doçent gibi, inadına babayani giyinmişti. Konuşurken iki tombul elini önünde kavuşturup boynunu sağa sola büküyor, ama kendi ne kadar mazlum olmaya çalışsa da cüssesi bunu beceremiyordu.

Sedat Germiyanoğlu, geçen hafta şansını kaybeden Necati'nin de üye kontenjanından olup kurula katılamadığına, bugün, bunun profesörlüğü konuşulurken aleyhte oy kullanamadığına bayağı üzüldü. Hayır, sade nisab dolmadı da kedisini rahatsız ettikleri için değil, -Allah var- sade bundan değil, biraz da yine her şeye rağmen içinde bir köşede kıvrılmış uyuyan bir hakkaniyet duygusundan ötürü bu ödeşmeyi arzuladığından...

Tam bu sırada kurul odasından Sakıp Özbaşar çıktı. Acele acele Sabahat Hanımın odasına yürüdü.

"Görüyorsunuz ya," dedi Ragıp Avşar, "onlar da boş durmuyorlar. İhsan demin Sebati'nin arabasına atlayıp kapı kapı adam toplamaya gitti. Ayetullah Beyi bile hasta yatağından getirecekler."

"Nesi varmış Ayetullah Beyin?"

"Fıtık ameliyatı oldu ya."

Konunun kendi adaylık mücadelesinden Ayetullah Beyin fıtık ameliyatına kayması Ragıp'ın hoşuna gitmemişti.

"Hasılı beni baltalamaya kararlılar," dedi.

Sedat düşündü. Kararlı olanlar kimler? Niye adam topluyorlar? Madem bunun adaylığını baltala-

yacaklar, neden nisabı doldurmaya çalışıyorlar da, kuruldan çekilip oturumu düşürmüyorlar? Sonra bu Ragıp nemene çocuktur. Ne yapmış da Etnografya profesörü olmayı hak etmiş. Kendini nerden bu kadar tanır da, ümit sizde hocam, diye güvenir. Nisab dolmuyor gibi olunca çat diye evine telefon açmak laubaliliğini bulur. Çık işin içinden çıkabilirsen.

Sabahat Hanımın açık kapısından Sakıp Özbaşar'ın sesi geliyordu.

"Allo. Ben Sakıp. Affedersiniz hocam. Cevat size söylemiş galiba. Bugünkü oturum için bir vaadiniz varmış da... Haaayır hocam. Cevat obstrüksiyonu doğru bulmuyor. 'Gelecek oturum yine getirirler, bu iş bugün bitmeli' diyor. Eeevet hocam. Ta kendisi. Bütün ümit sizde hocam. Bekliyoruz."

Ragıp'ta bet beniz atmıştı. Obstrüksiyona baş vuracakları umudu, belli bir şey ki, oğlanın son kozu idi. O da şimdi elden gidince büsbütün eblehleşmiş, o iddialı akademisyen hali uçup, çiftlikten kovulmuş Kastamonulu bir sığırtmaç şaşkınlığına düşüvermişti.

Sedat, Sabahat Hanımın odasına doğru baktı. Pekâlâ kapalı kapı arkasında ve alçak sesle yapılması mümkün olan bu telefon konuşmasının buradan işitilecek şekilde düzenlenmesinde de hınzırca bir taktik sezer gibi oldu. Bunlar son zamanlarda parlamento trüklerinde siyaset kurtlarını bile geçtiler yahu. Mebus olsalar ya. Ama mebus olsalar da buradaki kadar avanta sağlayamayacaklarını hemen kabul etti. Ragıp Avşar'a acıdı.

Bu dalaverelerle profesörlüğü kündeye getirilen zavallı kurbana şimdi rahatlıkla müspet oy verebilirdi.

Yüznumaradan çıkan İslâm Tarihi profesörü İmadettin Bey, çarşaf kadar mendilini açmış, ellerini kuruluyordu. Onu bu haliyle gören, Yeni Cami şadırvanında aptes almış, Cuma namazına hazırlanan bir tapu memuru sanabilirdi.

Ragıp Avşar'ın yüzünde belli belirsiz bir ümit parlamıştı:

"Bereket versin o bizden," dedi.

Sesinde bir minnetin sıcaklığı vardı. Gözlerinde de, sizler beni tutuyorsunuz ya, kazanmasam da galip sayılır bu yolda mağlup. Bunun şerefi bana yeter, övünçü.

İmadettin Beyle aynı safta bulunmak Sedat Germiyanoğlu'nun pek hoşuna gitmemişti. Fakültenin en batılı –ve düşmanlarınca en snop– profesörü sayılan kendisi ile, inadına en alaturka, en Osmanlı hocası İmadettin Beyi bir bayrak altında birleştiren dava, belki Erzincan depremi olabilirdi, Kıbrıs meselesi olabilirdi ama, bir kılkuyruk doçentin çok sugötürür profesörlüğü? Hayır. Belki de ona, hep unutmaya ve unutturmaya çalıştığı kayyum dedesini hatırlattığı için olacak, bu çiçek bozuğu İslâm Tarihi profesörü ile yıldızı ilk günden beri barışamamıştı. Ondan her bahsetmek zorunda kaldıkça müderris kelimesini kullanması, aralarındaki yetişme üslûp ve zihniyet farkını her fırsatta, İmadettin Beyin pek anlayamayacağı, kuruldakilerden de ancak anglo saxon kültürü ile yetişmiş olanların tadına varabildiği, kendisinin (Esprit a second degres) dediği imalarla harcaması, İmadettin Beyin de buna yalnız yanındaki Fars Edebiyatı ve Divan Edebiyatı profesörlerine duyuracak kadar alçak sesle mırıldandığı bazı galiz divan mısraları ya da Neyzen'in sunturlu dörtlükleri ile karşılık verişi, herhalde bu gerginliği azaltacak unsurlar sayılamazdı.

Hayır, İmadettin Beyle bir safta olmak her şeyden önce onun bu esprilerinin prestijini bundan sonrası için hayli sarsabilirdi.

Arada kendini hayli toparlayan ve bir çaresiz sığırtmaç zavallılığından emekli bir jandarma yüzbaşısı somurtkanlığına kavuşan bu oğlana baktı:

Şimdi sırf bu yüzden ona rahatlıkla menfi oy kullanabilirdi.

Sakıp Özbaşar, Sabahat Hanımı da kandırmış olmalı ki, onunla birlikte ellerini oğuştura oğuştura kurul odasına girdi.

Sabahat Hanımın her zaman için birine kızgın bir hali vardı. Hani kinsiz yapamayan, ille birine dargın olmadan edemeyen, böyle olmayınca hayatlan boşalan insanlar vardır ya, onlardandı.

Sedat Germiyanoğlu kapıya yaklaşınca kurul hademesi iskemlesinden ayağa kalktı. Kapı, yolgeçen hanı gibi durmadan işlediğinden zavallıya tam oturmak nasip olmuyordu. Sedat Germiyanoğlu içeri girerken Ragıp:

"Dayanın hocam. Bütün ümit sizde," diye fısıldadı.

Sedat Germiyanoğlu'nun yüzünü ılık bir sigara bulutu yaladı. Sigara dumanlarına bozuk kaloriferin buhan da karıştığından, odada göz gözü görmüyordu. Germiyanoğlu tankların suni sisinde mevzi alan bir piyade eri gibi geldi, Siyasi Tarih profesörü Müştak Ulaş'ın yanındaki boş koltuğa ilişiverdi.

Ziya Boztepe jüri raporunu okuyor, bir zabıt kâtibi tonunu hatırlatan sesinin biteviyeliği sanki okunan rapora bir ağır ceza mahkemesi yargısı ağırbaşlılığı katıyordu. Müştak Ulaş:

"Antropoloji kürsüsü meselesi konuşuluyor, jüri raporu dörde bir'le verilmiş. Rüknettin Atamer'in aleyhte raporu ayn sunulacak," diye arkadaşını aydınlattı.

Sedat Germiyanoğlu gündemi aldı. Nedense hep Etnografya doçenti diye bellediği Ragıp Avşar'ın Antropoloji doçenti olduğunu, işte ilk defa o zaman anladı. Sonra esnedi. Önünde duran çok sivri yontulmuş kurşun kalemini aldı. Yine önünde duran bembeyaz kâğıda önemli bir şeyler çiziktirmeye başladı. Dışardan bakan biri, onun jüri kararının üçüncü maddesinde bir gedik yakaladığını sanabilirdi. Oysa o, bir zırhlı resmi yapıyordu. Sedat Germiyanoğlu'nun küçük yaştan beri ihtisası hep denizi köpürdete köpürdete giden zırhlı resimleri yapmaktı. Deniz inşa tekniği hele İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ne kadar

gelişirse gelişsin, Yavuz'a benzeyen bu dretnotların biçimi hiç değişmiyordu.

Resim karalarken kafası daha iyi işlediği için şimdi bir durum muhakemesi yapmaya başlamıştı. Sakıp Özbaşar'ın, Cevat'ın takımı namına telefonlar edişi ile Rüknettin Atamer'in aleyhteki oyunu ayrı raporla kurula sunmak isteyişi arasında hemen bir köprü kurmuştu: "Cuntacı doçentler aleyhte verecekse, 147'ler adayı tutacaklar demektir. 147'ler tutarsa Nihat'ın bağımsızlar grubu da onları destekler. Hadi bu gruptan Hilmi ile İlhami, Cevat'çılan tuttular diyelim. Ama İdris taş çatlasa öbür yana kayacaktır. Alman hocalar da onun ağzına baktığı için, yedi oy da ordan, etti mi sana yirmi sekiz. İşi bu kadar sağlamış olduğu halde dışarda entrikaya kurban gidiyormuşçasına ağlamaklı olan Ragıp'ın bu hali budalalığından mı, yoksa çarıklı erkân-ı harpliliğinden mi? Madem işi garanti, şimdi konuşmaların sonuna doğru söz alıp, adayın Etnografi –pardon Önasya dilleri– kürsüsüne lâyık olmadığına dair bir diskur geçer, son zamanlarda şuna buna bol keseden profesörlükler ihsan edilirken pek sugötürür gerçeklere dayanıldığını, bu keyfiyetin esasen ayağa düşmüş fakülte prestijini pek de yükseltici bir faktör teşkil etmediğini de araya sıkıştırır, yerime otururum. Bu hem genel oylamada Ragıp Avşar'ın profesörlüğünün onaylanmasını engellemez, hem de benim her zaman ve her yerde, kaliteyi, yalnız ve yalnız kaliteyi savunan, fakültenin Avrupai seviyesini her şeyin üstünde tutan titiz görüşümü bir kere daha belirtir."

Tam bu sırada burnuna bir Avrupa purosu kokusu geldi. Sadi Tümay dirseklerini masaya dayayıp bir deve gibi yayılmış, o anda her şeyi unutmuş, yalnız ve yalnız puro içiyor, puro içtiğinin bilincine vara vara, tadını çıkara çıkara dumanları seyrediyordu.

Sedat Germiyanoğlu, King Edward'dır diye avundu. Sadi Tümay onun aklından geçeni sezmiş gibi cebinden puronun teneke kılıfını çıkarıp yeşil çu-

hanın üzerine yuvarladı. Vay canına: Walter Upmann.

"Hangi dağda kurt öldü Sadi?"

Sadi sesini çıkarmadı. Sadece –o da lütfen– gülümsedi.

Bu Sadi ne yapar yapar, İstanbul'daki bütün yabancı konsoloslukların kokteyline, yemeğine kendini davet ettirmenin bir kolayını bulur, orada da büfenin önünden ayrılmaz, yediğini yer, yemediğine gözü ile işaret kor. Bir keresinde Sedat, onun üst üste üç puro içtikten sonra dört tanesini de, cephane yerleştirir gibi, pişkinlikle mendil cebine yerleştirdiğine bizzat şahit olmuştu. Herif her resmi davette ortalama üç puro alsa, aylık stokunu tamamladı demektir. Sonra işte kantinde 250 kuruşa yediği tas kebabı, fasulye pilâkisi ve ayva hoşafından kalkıp, bunlardan birini cebinden yahut kılıfından çıkarır, iki yanını hohladıktan sonra yakar ve onun dumanında yarım saat için Avrupalı olurdu. Sedat Germiyanoğlu, Sadi'nin Le Monde'unu da hep bu puro saatlerinde okumayı denk getirişine bilhassa dikkat etmişti.

Ziya Sungur sinirli sinirli söz almış, sinirli sinirli konuşuyordu:

"Biz, adayın özel hayatını karıştırmıyoruz. Sadece bir tutumuna işaretle yetiniyoruz. Katıksız bir ilim adamının, parti ve seçim dalaverelerı ile uğraşmayı, kendi kürsüsünün araştırmalarına tercih etmesini olağan sayanlar varsa aranızda, benim kendilerinden yana olmadığımı bilmelerini rica edeceğim."

Sedat Germiyanoğlu, zırhlının direğini yanda bıraktı. Başını kaldırdı. Gözü Niyazi Turanlı'ya ilişti. Cuntacı gruptan Niyazi Turanlı konuşulana kulak kesilmişti. Bu adam Avşar'ı mı vuruyor, yoksa benim Turizm Bankası'ndaki idare meclisi üyeliğimi mi imâ ediyor diye sözün sonunu beklediği belli oluyordu.

Sakıp Özbaşar:

"Yuvarlak konuşmayı bırak da, söyleyeceğini açıkça söyle," diye hatibe müdahale etti.

Dekan yumuk eli ile masaya küt küt vurdu:

"Diyalog yapmayalım arkadaşlar," dedi. Mevcut olmayan otoritesini bu kadarcık bir gürültü ile geri alabileceğine kendi de pek inanmıyor gibi idi.

Ziya Sungur:

"Kısaca şunu söylemek istiyorum," dedi. "Şimdi önünüze profesör adayı olarak gelen bu doçent, geçen seçimde parti listelerinden birinde, mebus adayı olarak görünüyordu. Nasıl bir arrivist olduğuna bundan güzel bühtan olur mu?"

Müştak Ulaş:

"Ne demek yani, her vatandaşa verilen bir haktan, efendime söyleyim bir şereften –daha da güçlü bir kelime aradı, bulamadı– evet bir şereften, bir ilim adamı niye imtina etmek zorundaymış? İzah etmek lütfunda bulunursa çok minnettar olurum," dedi. Oturdu.

Ziya Sungur bu lütufta bulunmadığı için sözü Dündar Sülünoğlu aldı:

"Arkadaşlar, burada kendi aramızda konuşuyoruz" dedi. "Size şu kadar söylemekle yetineceğim. Adayı arrivist olarak gören arkadaşım Ziya Sungur'a bu konuda tamamen katılıyorum. Bunlar Mardin'de dört kardeştiler. Babaları Alevi şeyhidir. Sekiz köyleri, sayısız çiftlikleri var. Geçen seçim bu dört kardeşin dördü de, ayrı partiden aday oldular. Seçimi hangi parti kazanırsa kazansın Meclis'te ortak aile çıkarlarını koruyacak bir sözcü bulunsun diye."

"Güzel taktik," dedi Sebati Yurdaer.

Dündar Sülünoğlu:

"Fazla bir şey ilave etmeyi zait buluyorum. Teşekkür ederim," dedi. Oturdu.

Sedat Germiyanoğlu, dretnotunun direğine savaş bayrağını çekti. Taretlerden birine endaht bile yaptırdı. Sonra büyük bir özenle ateşin dumanını karalamaya başladı.

Ziya Sungur kalkmış, bağırıyordu:

"Adaylığını hangi partiden koymuş? Hangi partiden koymuş?"

"Orası önemli mi?"

"Müsaadenizle, evet. Ya TİP'den koydu ise..."

"Ne olurmuş, TİP'ten koyarsa?"

"Rica ederim arkadaşlar. Burada ideoloji tartışması yapacak değiliz."

"Buyurun öyleyse, Kürtçülük propagandası yapalım."

Gülüşmeler oldu. Ragıp Avşar'ın da Müştak Ulaş gibi Kürt olduğunu hepsi biliyorlardı. Bunu içlerinde tek bilmeyen dekan, espriyi anlayamadığı için şimdi bu gülüşmeleri bir çeşit cıvıma sanmıştı. Bundan ötürü, Müştak Ulaş'ın:

"Şahsıma sataşıldı. Söz istiyorum," diye ayağa fırlamasına karşılık:

"Sataşılmadı. Konuşamazsınız," dedi.

"Sataşıldı."

"Sataşılmadı."

Sadi Tümay, purosundan iki cümle boyu ayrılmaya karar vermişti:

"Ben söyleyim de içiniz rahat etsin," dedi. "TİP'den değildi."

Ragıp Avşar'ı tutanlar rahat bir nefes aldılar.

Sadi Tümay devam etti:

"YTP'den de değildi."

Sedat Germiyanoğlu:

"Ne o, demonstration par elimination mı yapıyorsun?" dedi.

Bu esprisi pek o kadar second degre'lik olmadığı için çoğu kimseyi güldürdü.

Sadi Tümay, bir münadi gibi sesine bir çıkış vererek:

"AP'den de değildi," dedi.

Sakıp Özbaşar:

"Ne kaldı geriye, CHP," dedi.

Sadi Tümay ona dönüp:

"Evet arkadaşlar, CHP'den koymuştu," dedi.

Sanki öbürlerinden aday olmak büyük vatan hainliği imiş de müvekkilini bir bir bu şaibelerden kurtarmış kurt bir avukat gibi, en kuvvetli kozunu sona bırakmıştı:

"Evet arkadaşlar," diye tekrar etti. "Mardin'den CHP aday yoklamasını kazanmak sizlerce sakınca teşkil ediyorsa, adaylığını reddedin bakalım," dedi. Sözlerinin sonuna bir de "Sıkıysa" ekleyecekti. Kendini tuttu. Purosuna döndü.

Sedat Germiyanoğlu da 1964 seçimlerinde –dostların ısrarına dayanamayıp– CHP'den Çanakkale senatör adayı gösterilmiş ama yoklamada bir hamallar kâhyasına yenilmişti. Mardin'de yoklama barajını aşan Ragıp Avşar'a birden içerledi. "Herifin hangi tarakta bezi yok ki. Baksana, Kürtçülerden bile yardakçısı var. Sağcısı, solcusu, Sünnisi, Alevisi, athesi, ırkçısı, batılısı, alaturkası ile iyi geçinmesini biliyor. Malın gözü bu herif," dedi. Sanki fırıldak gibi dönmek, yalnız İstanbulluların tekelinde imiş gibi:

"Herif çanklı kurmay," diye de ekledi.

Şimdi şu sırada oylamaya geçilse Ragıp Avşar'a rahatlıkla menfi oy verilebilirdi.

O bunları düşünürken Rüknettin Atamer söz almış, jüri raporundan ayrı olarak belirteceğini bildirdiği özel raporunu okuyordu:

"Bir kere jüri raporunun başlıca eksiği gerekçesiz oluşudur. Aday Ragıp Avşar'ın nizami doçentlik süresini doldurmuş olduğunu belirtmek, profesörlüğe layık olduğunun delili olarak ileri sürülemez. İç tüzük bu şart dışında bir de bilimsel yeteneğinin belirtilmesini âmirdir."

Sadi Tümay:

"Hoppala, şimdi de formalite eksikleri ile mi çelme takılacak," diye mırıldandı.

"Bari, istidasında pul yok, diye itiraz buyursa idiniz."

Cuntacılardan Niyazi Turanlı:

"Lütfen Atamer'in raporunu dinleyelim, dedi.

Cevat'ın takımı da koro halinde devam etti.

"Susalım efendim."

Hakkaniyet damarı kabaran Pertev Candan:

"Bundan önce konuşulan adaya niye itiraz etmediniz öyleyse. Onun raporunda da gerekçe yoktu," diye isyan edecek oldu.

Cuntacılar:

"Makabline şumulü olamaz," diye, yine koro halinde cevap verdiler.

Cuntacılardan moral takviye aldı ya, Rüknettin Atamer, dışardan okunan gazellere hiç kulak asmadan raporunu burnunun ucunda tutmuş, okumaya devam ediyor, takma dişlerine henüz alışamadığı içinde arada bir fıf fıf diye sesler çıkarıyordu.

"Ayrıca, eserlerinin listesinde saydığı 41 eserden 37'sini, birer ikişer formayı aşamayan ayrı basımlar teşkil ediyor. Adayın Cumhuriyet gazetesinde çıkan makalelerini toplayan kitabını da bilimsel eser sayamayacağımıza göre, geriye üç eser kalyor demektir. 'Antropolojiye Girmeden Önce,' 'Antropoloji ve Tabiî İlimler, 'Antropolojinin Sınırları' adlarını taşıyan bu eserlerin adları dahi, adayın henüz antropolojinin dışında dönenip durduğunu, içine bir türlü girmek cesaretini gösteremediğini gösteriyor. Binaenaleyh, teklifin reddini talep ederim."

Cuntacı grubun gülmeleri, "Çok güzel" sesleri ile vurgulanan ve çok daha heyecanlı bravolarla noktalanan bu konuşma bitince, Sedat Germiyanoğlu kalkıp lehte bir şeyler söylemek ihtiyacını duydu. Ama kalkmadı. Söyleyemedi.

Susmanın, beklemenin hiçbir zaman zararını görmemişti.

Şefkati Oğuztürk:

"Bir formalık ayrı basımlar, eser diye gösterilmezse, korkarım pek çoğumuzun eser listeleri hayli fakir kalırdı. Dürüst olalım arkadaşlar," dedi. "Bu ka-

dar ince eleyip sık dokumak, bana fazla gayretkeşlik gibi geliyor. Ya hep, ya hiç..."

"Çok doğru."

Şefkati Oğuztürk:

"Biz burada doktorasız doçentleri bile icabında profesör yapmışız. Hadi, beni kötü kötü söyletmeyin," dedi.

Cevatçı gruptan Nedim:

"Nasıl, nasıl?" dedi.

Duymadığından mı, hayır. Hınzırlığından. Duymayan varsa ikinci söyleyişte duysun diye. Şefkati Oğuztürk taktiği anlamadı. Tersine, söylediği sanki bir matahmış, gibi, son cümlesini tane tane tekrar etti.

Bu, Cevat için bulunmaz fırsattı. Şefkati'ye pişman olma mühleti tanımadan hemen fırladı:

"Doktorasız profesörleri küçümseyen bu acayip görüşü nefretle sahibine iade ederiz," dedi. "Benim şahsen iki doktoram var. Bu konuda objektif olarak konuşuyorum. Ama şunu belirtmeme müsaadenizi rica edeceğim. Doktoralı-doktarasız ayırımı çok küçük hesapların bir sonucudur. Biz doktorasız profesörlerin bu çatıya en az doktoralılar kadar şeref verdikleri kanısındayız."

Şefkati Oğuztürk, devirdiği çamı, işte o zaman anlayabildi. Yüzü pancar gibi oldu. Kendi grubundan on bir doktorasız profesörü, durduğu yerde kırıp karşı tarafa kaydırabilecek, üstelik karşı gruptaki doktorasızları kendine büsbütün düşman edecek bu potunu geri almak için cümle düşünüyor, ama aklına hiçbir şey gelmiyordu.

Ziya Sungur önündeki maden suyu şişesinden bardağına su koyarken:

"Kendi kalesine gol atmak derler buna beyler," diye mırıldandı.

Bir sessizlik oldu. Ağır, ezici...

Ali Rıza Beyin söz aldığı görüldü:

"Benim Cevat Sakaoğlu gibi iki değil, bir doktoram bile yok," dedi. "Binâberin Şefkati Bey arkadaşımızın itabından gocunduğumu ben, inkâr etsem de buna sizler inanmazsınız."

Sedat Germiyanoğlu içinden "eyvah" dedi. Çünkü Ali Rıza Beyin âdeti idi. Durur durur bir şeye alınmış numarası yapar, böylece yedi sekiz oturumu kaytarır, kurulda nisab tutturmak bir hayli zorlaşırdı.

Ali Rıza Bey sözlerine Nefi'den, Karacaoğlan'dan, Muallim Naci'den, Eşref'ten mısralar sıralayarak devam ediyordu. Konuşmasını nihayet şöyle bitirdi:

"Doktorası olmak marifet değildir beyler. '19'uncu yüzyıl İrlanda Edebiyatında, İskoçya Edebiyatının tesirlerinin, İngiliz açısından incelenişi' konulu bir doktora yazıp kendimi rezil etmektense, hiç doktora yapmamak ehvenişerdir," dedi.

Gerçekten de güzel oturtmuştu. Dostu, düşmanı şimdi hepsi gülüyorlardı.

Dekan:

"Lütfen konuya avdet edelim arkadaşlar," dedi. "Gündemin üçüncü maddesindesiniz, yani Ragıp Avşar'ın doçentlik konusunu münakaşa etmekte olduğunuzu hatırlatmak mecburiyetindeyim," dedi.

Hademe çaylarla gelmişti. Sedat Germiyanoğlu kâğıda son zırhlıyı çizdi. Skajerak deniz savaşını hatırlatan tablo bitmiş sayılabilirdi. Çayların dağılışı, gerilime bir çeşit ara verir gibi oldu. Cevat'ın ekibi time-cat'da koçlarının çevresinde taktik kararlaştıran basketbolcular gibi kafa kafaya vermiş, bir şeyler kararlaştırırken, Şefkati de, deminki sözlerinden alınan doktorasız profesörlerin bir bir yanına gidip söylediklerini yumuşatmaya çalışıyor, ama, her seferinde yeni çelişmelere düşüyordu.

Sedat Germiyanoğlu fena halde sıkılmıştı. Şu anda bir oylama yapılsa da, bu iş burada bitse, diye düşünüyordu. Artık önemli olan Ragıp Avşar'ın profesörlüğü değildi.

Şimdi menfi, müspet, çekimser her çeşit oyu aynı rahatlıkla verebilirdi.

Gündemi önüne çekip baktı:

1- Paleontoloji kürsüsündeki münhal profesörlük için İsmet Giray, Ragıp Avşar, Mazlum İnal'ın adaylıklarının görüşülmesi.

2- Kütüphane tahsisatının azaltılması.

3- İslâm İlimleri Enstitüsü tahsisatının arttırılması.

4- Amerika'da bulunan Prof. Memduh Gezgin'in mezuniyetinin bir yıl daha uzatılması.

5- Üçüncü kat erkekler helâsının klozet tahtalarının değiştirilmesi için verilen önergenin müzakeresi.

6- Şubat ayında Lizbon'da toplanacak Uluslararası Üniversiteler Kongresi için Fakültemiz delegesinin seçimi (Çok silik yazılmış).

Sedat, dekan niye kendi gitmiyor acaba, diye düşündü. Belki de Faşingi ayarlayıp Münih'teki Arkeoloji Kongresine katılmayı tercih etmiştir.

Şubat tatilinde bir Portekiz gezisi hiç de fena olmaz hani. Sınıf arkadaşı Cahit de hazır Lizbon'da sefir. Gidince vapurla gitmeli. Gittiğinin tadına vararak. Birden güvertenin bol güneşi gözlerini kamaştırmış gibi oldu. Nerdeyse cebinden güneş gözlüğünü çıkaracaktı. Portekiz şaraplarının da üstüne yoktur hani. Sefaret arabasının forsunu uçura uçura palmiyelerin altında Cahit'le geçişlerini gözönüne getirdi.

O kadar hayale dalmıştı ki, Skajerak muharebesine katılan dretnotlardan birine Devlet Deniz Yollarının armasını çizmekte olduğunu neden sonra fark etti.

Sedat Germiyanoğlu Portekiz delegeliği maddesinin sonuna, koca bir soru işareti çekip, Sadi Tümay'a uzattı. Sadi Tümay soruyu bir ad yazıp cevaplandırdı.

"İdris."

Vay namussuz.

Sedat Germiyanoğlu, kâğıdı aldı:

"Kim vaat etmiş?" diye yazdı.

Cevap yine yazılı geldi:

"Kim olacak, Cuntacılar."

Tevekkeli İdris, kimseyi darıltmamak için bugün hiç ağzını açmıyor. İdris demek, yedi Alman hoca ile birlikte sekiz oy demektir. İdris'e de, Alman hocalara da, Cuntacı kliğe de fena içerlemişti. Denizyollan armasını simsiyah bir korsan forsası haline getirdi. Beyaz yerine iki çapraz kemik, onun üstüne de bir iskelet kafası çizdi.

Şimdi Cuntacılara inat, unutup gittiği Ragıp Avşar'ı iki saat boyu rahatlıkla savunabilirdi.

"Bunu düşünmeliydim," diye söylendi. "Düşünmeliydim bunu. Herif sosyolog değil bursolog."

Bu sırada kapı açıldı. Oya katılsın diye yatağından alınıp getirilen Ayetullah Bey İhsan'ın kolunda içeri girdi. Ayetullah Bey güç yürüyordu. Fıtık mıtık ama, bu ameliyat belli ki adamcağızı hayli sarsmıştı. Avurtları çökmüş, boynu yakasının ortasında sap gibi kalmıştı. Batan gemiyi kurtarmak için uykudan uyandırılan ihtiyar ve hamiyetli bir kaptana benziyordu. Cevat koluna girdi. Hastaneye gidemeyenler aşırı bir hararetle ona sarılıp öperek bu kusurlarını affettirmeye çalışıyorlardı. Ayetullah Beyin gözleri yaşarıverdi. Oturttular, bir de çay ısmarladılar.

Sedat Germiyanoğlu, Sebati'nin arabasına atlayıp yatak hastalarını oylamaya getiren İhsan'a baktı. Ragıp Avşar'ın seçilmemesi için bu kadar gayretkeşlik göstermesinin elle tutulur hiçbir sebebi olamazdı. Olacağını olmuş İhsan için, entrikacılık gençlikten kalma bir alışkanlıktı. Ya da bir hobby. Zevk aldığı bir çeşit sosyete oyunu. Bunu çıkar için değil, artık tiryakisi olduğu için yapıyordu.

Nedim Gürozan kalkmış, konuşuyordu:

"Size başımdan geçen kısa bir hikâyeyi nakledeceğim," dedi. "Hani şu bizim Şehir Orkestramız var ya, çoğu dişçi, baytar, eczacı, bankacı olup da geceleri orkestracı kesilen derme çatma filarmoni orkestramız. Bir ahbabın oğlu bu orkestraya girmek istiyordu. Açılan imtihana girdi. Geçirmemişler. Konzertmaister sınıf arkadaşım olur. Gittim.

'Sizin orkestrada bu oğlan ayannda bir sürü kemancı var,' dedim.

'Doğru,' dedi. 'Hepsi şunun bunun forsu ile girmiş. İşte bundan ötürü de orkestra Allahlık olmuş. Bırak da bari bundan sonra boş yerlere kaliteli eleman alıp durumu biraz düzeltelim.'"

Gülüşmeler oldu. Nedim Gürozan:

"Ne demek istediğimi anladınız. Başınızı fazla ağrıtmayacağım," dedi.

Ayetullah Beye, oyunu hemen kullanıp gideceğini, yumuşak yatağına yine alâyı vâlâ ile hususi otomobille kavuşacağını vaat etmişlerdi. Şimdi konuşmaların uzamasından canının sıkıldığı anlaşılıyordu. Kaçıp gitmesin diye, Necmi'yi yanına gestapo gibi dikmişlerdi. Necmi'nin elinden gelse ihtiyarı ihtilâftan bile menedecekti. Ayetullah Beyin kımıldanmasından işkillenen İhsan hemen onun yanına seğirtti.

"Yataklı vagonda gece soyunan bir adam, yandaki kompartımandan bir kadın sesi duyar..." diye açık saçık hikâyelerinden birini anlatmaya başladı. Ayetullah Bey kulak kesildi. Sızlayan ameliyat yerini, ağrıyan belini bir an için unutmuş gibi idi.

Nedim'in esprisinin gülmeleri kesilmeden, sözü Niyazi aldı:

"Ben adayın muhakkak profesör yapılmasını teklif ediyorum," dedi.

Cuntacı Niyazi'nin bu paradoksal teklifi uyuyanları bile uyandırmıştı.

"Fakültemizin prestiji söz konusu arkadaşlar," diye Niyazi devam etti. "Ragıp Avşar arkadaşımız daha

seçilmeden 'Prof.'lu bir kartvizit bastırmış bulunuyor. Yeni ev sahibi ile kontratını da profesör diye yaptırmış. –Alt katlarında bacanak oturuyor, ondan biliyorum– Ayrıca yabancı üniversitelerdeki kolleglerine ve bu arada burs için müracaat ettiği Ford Fondation'a da keza kendini profesör olarak tanıtmış. Şimdi kendisini seçmezsek müşkül ve yalancı durumda bırakmış olacağız. Takdiri yüksek meclise aittir."

Bu meclisin son ciddiyet kalıntısı da, gülmeler arasında eridi gitti.

Sedat Germiyanoğlu, Ragıp Avşar denilen bu hışırın, bir çuval inciri berbart eden aceleciliğine fena halde kızmıştı. Oysa deminden beri öyle parlak cümleler hazırlamıştı ki, bunlan birer şamar gibi karşı tarafın onuruna şaklatmak için söz sırasını kolluyordu. Ama kendi kendini bu kadar ridicule hale getiren oğlanı savunmaya kalkmak, bu canım sözleri boşuna harcamak olurdu. Yine susmayı, bu kalıpları başka bir vesilede, rötuş edip sunmayı tercih etti.

Dekan oylamaya geçti. Ragıp Avşar 28'e karşı 17 oyla kaybetti.

Ayetullah Bey kalktı. Kendini götürecek İhsan'ı arıyordu.

Herkes kalkmış, sigara içmek için dışarı çıkmaya hazırlanıyordu ki, birinin hatırına geldi.

"Yahu, maddede bir üçüncü aday daha vardı," dedi.

"Sahi sahi," dediler.

"Kimmiş o?"

"Mazlum İnal diye biri."

"Tanımıyorum."

"Tanıyan var mı?"

Cuntacılar da tanımıyorlardı. Kimse tanımıyordu.

Şakir Baran:

"Erzurum Üniversitesi'nde doçent," dedi.

Dekan:

"Bir dakika arkadaşalar," dedi. "Öbür maddeye geçmeden son aday hakkında da müzakere açıyorum."

Ara verilmesini isteyenlerden biri:

"Olmaz," dedi.

Bir başkası:

"Kabul," dedi.

"Kabul, kabul."

"Kabul edilen nedir? Müzakere açılması mı, adayın profesörlüğü mü?"

"İkisi de, ikisi de."

Dekan:

"Müzakereyi açıyorum," dedi. "Aday hakkında konuşmak isteyenler. Önce aleyhte konuşacaklara söz vereceğim."

Kimse çıkmayınca:

"Lehte konuşacaklar," dedi.

Onda da kimse çıkmayınca, Şakir Baran, adayı tek tanıyan olarak söz almayı vicdan borcu saydı:

"Mazlum İnal, adı gibi çok mazlum, mütevazı bir arkadaştır," dedi. "Kendisini askerlikten tanırım. İkimiz de askerliğimizi Polatlı'da yapmıştık. Kendi kendine İngilizce öğrenmiştir. Sessiz sedasız, gürültüsüz bir ilim adamıdır. Büyük bir neşriyatı olduğunu sanmıyorum. Bu da tembelliğinden değil, aşın tevazuundan gelir. Açıldığı günden beri de Erzurum Üniversitesi'nde doçent. Gönüllü olarak gitti oraya."

"Çok güzel."

"Daha ne olsun."

"Muvafıktır."

"Kabul."

Dekan teklifi oya koydu.

"Kabul edenler. Etmeyenler. 7 menfi 9 çekimser, cem'an yekûn 14 menfi oya karşı, 31 oyla Mazlum İnal, paleontoloji kürsüsüne seçilmiştir. Toplantıya on beş dakika ara veriyorum."

Ayetullah Bey hâlâ İhsan'ı anyordu. Umudu kesince tek başına topallaya topallaya asansöre gitti, fakat parasını cebinden vermek zorunluluğu ihtiyan yaptığı fizik çabadan da fazla yormuşa benziyordu.

Sedat Germiyanoğlu komedinin ikinci perdesine kalmak istemediğinden pardösüsünü aldı. Merdivenleri indi.

Fakülte postanesinin önünde Cuntacı grubun manevi şefi Cevat'ı, Sakıp Özbaşar'la konuşurken gördü. Cevat, Sakıp'a:

"Neymiş o avalın adı," diye soruyordu.

Sakıp Özbaşar:

"Mazlum İnal'mış galiba," dedi. "Erzurum Üniversitesi'nde doçentmiş."

"Hemen şuna bir telgraf çekelim," dedi. "Yaz:

Seçilmenizi çok güç şartlar altında sağladık. Biz de sizin kadar mutluyuz. Bizim grup adına gözlerinizden öper, başarınızı kutlarım.

İmza: Cevat Sakaoğlu."

1965

ASES

Hani bazı kadınlar vardır, hödük koca ile düşe kalka eblehleşir, içleri kararır, ispinoz gibi susar otururlar, ama iyi bir kavalye bulunca açılır, dans eder, bülbül gibi şakımaya başlarlar, işte Fenerbahçe de biraz böyledir. Bakarsınız, bir hafta Yeşildirek'le berabere kalır, öbür hafta gider, Londra'da Manchester City'ye İngiliz futbolu öğretebilir.

Fener'in mahalle takımlaştığı bir Hacettepe maçı idi. Mithatpaşa alanı balçık deryası. Hacettepe ağır sahada sıfır sıfırın üstüne yatıp bir puan koparmak için müdafaa oynuyor hep. Tam bu sırada Fener kalesi önünde bir karambol oldu. Üç Hacettepeli kale çizgisi önünde bitiverdiler. Top Fener kalesinin filelerini dalgalandırdı. Hakem santrayı gösterdi. Yan hakemlerden biri, bir ara bayrak kaldıracak olmuş, ama sonra vazgeçmişti. Fenerliler orta hakemin üzerine yürüdüler. İdareciler koştu geldi. Hacettepeliler golü atana saldırmış, şapur şupur öpüyorlardı. Kalecileri bile çamurlu ellerini yüzüne kapamış, sevincinden ağlıyor, sonra da yaşlarını fanilasının yeni ile siliyordu. Altın golün kahramını, kendini onların elinden kurtardı. Hakeme koştu, bir şey söyledi. Adam irkildi, yan hakemlerden, önce birini, sonra o demin bayrak kaldıracakken vazgeçeni yanına çağırdı. Kısa bir danışmadan sonra düdüğünü çaldı. Fener kalesinden endbol attırarak oyuna başlattı. Bu sefer de attığı golün nizami olmadığını itiraf eden bu centilmen spor-

cuyu tebrik için Fenerliler üşüştüler. Ama çocuk onları da itti, yerine geçti, stadı kaplayan yaşa ve yuhaların arasında hiçbir şey olmamış gibi oyuna devam etti.

İşte ben Ases'i o gün tanıdım.

*

Orospunun çocuğu, itin dölü, hıyar aleyhisselâm. Vükelâlığın sırası mı, şalgam tarlası. Levazımcı Mustafa araya girmese gözünü patlatacaktım veledizinanın. Ulan dürzü, sana mı kaldı centilmenlik dalgası. Lig düşerken doğruculuğun âlemi var mı? İki yüz ellişer lira beraberlik priminden de etti hepimizi üstelik. Allah bilir Fener'den para da almıştır. Belkim gelecek sezon transfer ederler beni diye yağcılık etti. Bak arkadaş, ben bir daha bu ineğin olduğu takımda yokum. O takıma alınırsa antrenmana bilem çıkmam. Hani geçen kongrede disiplin kurulu kuruluyordu? Nerdesiniz ulan garajcı İhsan, Amigo Sabri, Pehlivan Kadir? Buna şimdi para cezası kesilmeyecek mi?

*

Nerden geldik bu maça. Bak kavga da çıktı üstelik Benden başka pek kadın yok zati. Sağ olsun Vedat'ın ısrarı. Yalnız arkamızda iki meşin ceketli kız var. Avaz avaz bağırıyorlar. Durmadan da çiklet çiğniyorlar. Anlayıp da mı gelmiş bunlar, yoksa dostlar alışverişte görsün diye mi? Vedat'ın Unilever'den arkadaşı Kenan, Tekin ve Erdoğan da oradaydılar. Maça gelen, huyunu suyunu da değiştiriyor herhalde. Evde, ben içeri girince ayağa kalkan, çakmak çakıp sigaramı yakan, bu gün görmüş çocuklar, burada şöyle laubali bir el selamı ile yetinip yine oyuna daldılar. Vedat pazarları maç kaçırmaz. Ersin'i de götürüyor her hafta. Sekiz yaşında çocuk ne anlar diyecek oldum. Toto sonuçlarını Vedat'tan daha iyi biliyormuş. Tam dört defa on iki tutturmuş. Fenerbahçe ile Hacettepaşa imiş maç oynayanlar. Fenerliler sarı lâcivert

reyye fanila giymişler. Hacetpaşalılar beyaz üstüne mor verev yaka. Oyuna başlarken top ortaya konuyor. Hakemin düdük çalması ile, sen alacağın ben alacağım diye, bir itişmedir başlıyor. Yakalanacağını anlayan topu ileri atıyor. Maç uzadıkça çamura düşmeyen kalmadı. Kim kimdir, hangi takımdandır, ayırt edemezsin. Hepsi balçık rengi olmuşlar. Yalnız üç hakem siyah gömlek, siyah şort, beyaz dantel yaka ile, onlardan ayrılıyorlar. Bir ara biri, topu Fener'in filelerine vurdu. Arkadaşları koşup onu öptüler. Öbürküler de ne olsa, kızdı tabii. Gidip hakemi iteleldiler. Kavga çıktı velhasıl. Tribonlarda da ağız dalaşlarının itiş kakışların bini bir para. Topu atan bu sırada hakeme gitmiş, demiş ki, "Gol değildir, elime değdi, bu sayılmaz" demiş. Demin hakemin üstüne yürüyenler bu sefer o çocuğa sarılıp tebrik ettiler. Demin öpenler de dövmek için üstüne yürüdüler. Bir şey anladımsa arap olayım. Ersin'le Vedat da, münakaşa ediyorlar. Vedat goldü diyor. Ersin endboldü diyor. Arkadan bir yaşlı adam da lafa karıştı. Zaten maçta âdet, herkes birbiriyle kırk yıllık ahbapmış gibi konuşuyor.

"Endbol olmasına endboldü ama, şimdi centilmenliğin sırası değildi. Bizim totoyu yatırdı, dedi."

Ben de, anlamıyor sanmasınlar diye, lâfa karıştım:

"Daha çocuk. İlerde öğrenir, dedim."

•

Fener sol kanattan bir akın geliştiriyor. Top Can'da. Karşısındakini geçti geçti. Yürüyor orta çizgiye. Sağ açığa kaymış Abdullah'a yuvarladı. Fırtına geliyor fırtına, Abdullah sağ beki atlattı. Hasan'ı da atlattı. Avut çizgisinden nefis bir orta. Nedim uçuyor. Kafayı yapıştırdı. Kaleci kontrpiyede. Go.. hayır. Sağ köşeyi tutan Ases topu kornere çeliyor.

Ases'e boylu boslu denemez. Çelimsize daha yakın. Ama hiçbir çarpışmada düştüğü görülmemiş. Hep ona çarpan düşer. O da tutup kaldırır. Ben bu çocuğu siftah Samsunspor maçında görmüştüm. O zaman bek oynuyordu. Baba Hakkı'nın kulağını büktüm o kadar. Beşiktaş'ta böyle iki haf olsa, bak gör o zaman. Ama dinletemedik. Bir kere sinirine bu kadar hâkim oyuncu görmedim. Sağ sol, kafa hâkimiyeti. Körük gibi de ciğeri var ha. İkinci yarıda herkesin dili bir karış dışarı çıktığı, maraza aradığı, çamurlaştığı zaman, seninki, oyuna yeni girmiş gibi terü taze koşar durur. Önümüzdeki sezon Millîye çağrılmazsa bana da Tarık demesinler.

Gazhane'nin dumanı tembel tembel göğe yükseliyor. Teknik Üniversite'nin köşesinde bir hevenk bedavacı. Yağmur bulutları yine kümelenmeye başladı. Yolunu şaşırmış bir martı sürüsü saat kulesi ile açık tribün arasında birkaç defa gitti geldi. Sonra Maçka'ya doğru uzaklaştı. Demedim mi? Yağmur çiselemeye başladı işte...

Ases, hem var hem yok sahada. İnsan ıkınsa sıkınsa ondan belirsiz olamaz. Topla fazla kalmak, ilgiyi üstüne fazla çekmek istemez gibi, ayağında hiç top tutmuyor. Ases tiyatrocu olsa en gösterişsiz, ama o kadar da çetin kompozisyon rolleri ile yetinirdi. Operacı olsa, solistlikten bucak bucak kaçar, koroda söylemeyi tercih ederdi. Koroda da sesinin kimseyi bastırmasına, tüm içinde eriyip gitmesine çok dikkat ederek.

Ases ekip için oynuyor, tribün için değil.

Ases, futbolu kendinden çok seviyor.

Tribün için oynamaya başladı mı bir oyuncu, çek kuyruğunu. Kemal Faruki tribün için oynardı, ne anı kaldı ne şanı. Ama Bekir yine Bekir. Futbol tarihinde, lüks tribünde numaralı koltuğu var Topu top için oynamak gerek. Fiyaka dediğin kadınlara söker. Fiyaka yapacaksan git tenis oyna. Maça gelen şu karılara da bir tutuluyorum ki. Bari erkekler saunasına gitseler. Kışlanın önünden hangi kadın geçer de dikkati çekmez. Bu manyaklar da buraya binlerce aç gözlü erkek bakışını bacaklarında hissetmek için gelmiyorlarsa kalıbımı basarım.. Şu önde oturan sarı saçlı kız Namık'ın nişanlısı. Aklınca moral versin diye getirdi Salim ağabey ta Ankara'dan. Akıl akıl da gel paçama takıl. Bir kere eksik etek milleti güzel bir orta ile gole malolan bir ıskayı ayırt edemez, Hatta ikincisini tango figürüne benzetip alkışlayabilir de üstelik.

Maça kadın getirmeyin vesselâm.

Kadınlar futbolcuların oyununa değil olsa olsa resimlerine âşık olabilir. Eski bir sağaçık, ortalarından, gollerinden çok alnına dökülen perçemi için sevilirdi. Adam ellisine vardı. Futbolu çoktan bıraktı. Hâlâ o perçemi gezdirir durur Kadıköy vapurlarında.

Bir bekin ya da hafın hiç şansı yoktur kadınlar katında. Bekle haf, genel olarak gol atmaz, alkışlanmaz, göklere çıkarılmaz. Onlar akın keserler, ileriyi bıkmadan beslerler. Başkalarının gafını düzeltmek onlara düşer. Gözü kızmış gole gideni engeller, çoğu zaman da kramponu karınlarına onlar yerler. Bakın, kaleciler öyle değil. Yirmi iki futbolcu içinde kadınların dikkatini en çok çeken onlar. Neden mi? Bir kere kılıklarının başkalığın-

dan. Her şeyi, önce, dış görünüşle değerlendiren kadın, dik yakalı fanila giyen, başına afili bir de kasket geçiren, çoğu zaman da uzun boylu olan bu adamı hemen öbür yirmi kişiden ayırıverir. Sonra kaleci kalesinde tek başına durur. Durmadan yer değiştiren koşuşan çoluk çocuğa göre celikle daha ağırbaşlı, oturaklı ve bireysel bir makamı vardır. Ekip içinde kaybolmaz. Sonra topu en yükseğe kaleciler vurur çıkarırlar. Plonjon yapar, gol kurtarır, bu arada yaralanır, baygınlık geçirir, dikkati birkaç dakika üzerlerinde toplar, yürekleri hoplatır sonra topallaya topallaya kalkar, kahramanca kalelerine geçer, başını yahut belini tuta tuta vazifesine fedakârca devam ederler.

İstatistikler de gösteriyor ki, sahada en çok alkış alan oyuncu kalecilerdir. Öte yandan şunu da biliyoruz ki, alkış haklı veya haksız olsun, sebebini anlasın anlamasın, kadın milletinin başını döndüren şeylerin başında geliyor.

Biraz daha derin düşünülse, kaleci nedir? Kalenin bekçisi. Aktif olmaktan çok pasif bir eleman. Zaman zaman fethedilen, sonra da vicdan azabı krizleri geçiren. Ağlara yaslanıp başını direklere vurup ağlayan. Bu haliyle iffetini koruyamayan beceriksiz bir bakireyi hatırlatmaz mı? Oysa, vurucu bir santrfor, ya da acar bir açık, bir gol kralı, futbolcuların en erkek elemanı sayılsa yeri. O, kalenin ebedi avcısıdır. Kaleciyi bir gafil anında avlamak için tetiktedir hep. Doksan dakika...

Kaleye yapılan akınlar bir kadını yumuşatmak için yapılan çabalara benzetilebilir. Kalenin sıkışması, korner ve frikikler, tahrikin daniskası, bir çeşit aşk oyunudur. Bir kale ile öbür kale arasında atak ve kontr ataklar ise aşk elektriğini dolduran gidiş gelişler. Ve nihayet, oldu olacak diye beklenen büyük deşarj, gol ve onu takip eden

çığ'ıklar, kayan gözler, tutulamayan salyalar. Ve golden sonraki o sıcak rahatlık...

Hiç şüphe yok, gol futbolun orgazmıdır.

Halk, bizde maça neden gider bilir misiniz? Kendi başına kalınca kafacığını işletemediğinden. Maçta gözünün önünde bir şeyler oluyor ya, kendini bir heyecana kaptırıyor ya. Bunu arar işte. Kendi içinden hiçbir şeyi ateşleyemediğinden. Niye gazetelerde bu kadar fıkracı var. Halka çiğnenmiş hazır lokma görüşler hazırlayabilmek için. Maç da öyle. Sokaktaki adam bir hafta öncesinden ona hazırlanır. Gelir görür. Bir hafta kadar da lafını eder. Tamtakır konuşma dağarcığını on beş gün boyu hiç değilse bununla doldurur. Açın ortalama bir İstanbullunun beynini, göreceğiniz şundan ibaret olacaktır: Spor toto, at yarışları, siyaset, biraz da Yeşilçam dedikodusu...

Hacettepe sağaçığı daldı gidiyor. Sol hafı atlattı. Fena dalıyor, Ases'i gördü. Ases topun üstünden atlayıp demarke duran sol açığa bıraktı. Solaçığın önü bomboş. Fakat aut. Fener büyük bir tehlike atlattı. Solaçık kafasını yumrukluyor. Ases gitti, yanağını okşadı, "Boş ver" diyor. Ne efendi çocuk.

Hele efendiliği, hususi hayatında da böyle. Askerliğini ağabeyimle yapmışlar. Kırıkkale'de. Mütevazı bir ailenin çocuğu imiş. Babası Muslukçu ustası. Anası çamaşıra gidermiş. Bir de kızkardeşi var, verem. Hepsine şimdi Ases bakıyor. Ases'in eli her işe yatkındır. Elektrikten anlar, motor tamir eder, marangozluğu var, tabela ressamlığı da yapıyor. Hacettepe'den aldığı ne ki: bin iki yüz kâğıt. Geçen yıl Vefa transfere kalktı. Bin beş yüz net veriyorlardı, vergi sigorta çıktıktan sonra. Forma değiştirmek zor geldi oğlana. Vefa

demek, üç büyüklere tramplen demektir. Kısmette ise Millîliğe kadar yolu da var. Ases istemedi. Mahallesi, kulübü, babacan idarecileri ağır bastı. Teklif gizli yapılmıştı O da kimseye açmadı. Gitti, o sabah sütçüde oturdu. Kararını kendi verdi. Sütün son kalanını bitirirken. Vefa idarecisinin İtfaiye meydanındaki oteline gitti. Adamı uyandırdı. "Düşündüm, taşındım kararım kesin. Olamayacak abi." dedi, çıktı.

Top yine Yaşar'da. Can'a geçirdi. Can önündeki Hacettepeliyi aştı. Nefis bir vole, Hacettepe kalecisinin ellerinde sönüyor.

Hatırlar mısın, Can'ın İtalya'dan yeni geldiği yıllardı. En şımarık devri. Yine böyle bir Hacettepe maçı. Ases, Can'ın her akınım kesiyordu. Can ifrit oldu. Bir keresinde kendi hatasından düştü. Kalkıp buna bir tokat atmaz mı? A... A... Hem de on bin kişinin önünde... Ases de elini kaldırdı. Vuracak sandık. Hayır. Büyük bir sükûnetle Can'ın bileğini yakaladı. Bir daha vurmasın diye. O kadar. Hakem koştu. Yanlarına geldi. Sıkı ise atsın Can'ı. Atamadı tabii. Hakem gelince Ases tuttuğu bileği bıraktı. Ama Can oyunun sonuna kadar onun tuttuğu bileği ovaladı durdu idi.

Futbolcular nasıl insanlardır. Görünüşte genç, sıhhatli, neşeli. Ama şakalaşmadıkları, itişip kakışmadıkları, kendilerine bakılmadığını sandıkları dalgınlık anlarında hüzünlü bir görünüşleri vardır. Tek olunca, beceriksiz, sakar olurlar. Futbolcuların özel bir hayatları yoktur. Kamp, stad, antrenman, maç, kulüp; kulüp, maç, antrenman, stad kamp. Bu halleriyle bir bakıma geneleu ka-

dınlarına benzetilebilirler. Bu loncalardaki insanlar gibi hapsedilmiş, tecrit edilmiş bir yanları vardır. Deplasman maçlarında indikleri otelde hiç izlediniz mi onları? Başlarında menecerleri, maç saatine kadar sıkıntıdan patlarlar. Ne hikmetse, durmadan da ayakkabılarını boyatırlar. Dışardan falcı çağırıp fal baktırırlar. Poker, bezik oynarlar. Otomobil modellerine, yarış atlarına meraklıdırlar. Ayrıca kaprisli de olurlar. Lüzumsuz alınganlıklar, olmadık dargınlıklar çıkarırlar. Bir bakarsın burunları kaf dağındadır. Bir bakarsın çöküntü ve üzüntü içinde. Sebepsiz kederleri ve taşkın neşeleri olabilir, incir çekirdeği doldurmayan. Mama, genelevde biteviyeliği bozmak için nasıl arada hatıralarını anlatırsa, idareciler de bazen, oyuncuları toplar, eski millî maçları, seyahatleri yahut hovardalıklarını anlatır. Mama nasıl sermayelerin moralini arttırmak için "Sizde göz var kızlar" diyip ciddi ciddi hepsini tütsüden geçirirse, idareci de bunları alır moral versin, şanssızlık gitsin diye toplu olarak Eyüp Sultan'a götürür, dua ettirir. Orada nasıl evin randımanı artıyorsa burda da kulübün hasılâtı artacak.

Profesyonel futbolcu bir çeşit sermayedir.

Ases yukardan gelen topu iki elini yana açıp kafası ile aldı. Vücudu bir parantezin sağ yanı olmuş sanki. Kafasından göğsüne ordan karnına kaydırdı. Dizinde zıplatıp ayağına indirdi. Sürüyor. Başını kaldırıp baktı. Hemen santrahafa geçirdi. Ases üslûp sahibi oyuncu. Üslûp sade fikirde değil, vücutta da olur. Bir topa çıkış, bir kafaya yükseliş, bir adam kovalayış, bir top sürüş, bir degejman, bir tac atış yetiyor bunu belli etmeye. Bir, doymak için hapır hupur atıştırmak var, bir de tadını çıkararak yemek yemek. Üslûp sahibi oyuncu ile zora dayanan oyuncunun farkını yapan da bu, sahada. Denge ve ölçü. Üslûba

şiirini veren de bu. Sinirlenmeden, telâşlanmadan, yel yepelek yelken kürek büyük bir ıkınma göstermeden, hiç yorulmuyormuş gibi oynamak. Yere hem tüy gibi hafif, hem de beton gibi sağlam basabilmek. Hem yumuşak, hem sert, hem acelesiz hem süratli olabilmek. Vücudunun bütün hareketlerine bir müzik enstrümanı gibi hükmetmek, saha üzerindeki kayışlarını bir koreografi gibi yönetebilmek, antrenörün, eğitimin insana öğreteceği şeyler olmasa gerek. Bunlar insanın hamurunda ya vardır ya yoktur. Var iseler geliştirilebilirler. Ases başlı başına bir üslûp. Üslûp sahibi insan güzelliğin, kozmik kuralların sırrına, bilmeden de olsa varmış demektir. Üslûp sahibi insan, istese de kötü kişi olamaz.

Ases kötü kişi olamaz.

Hakem çamurdan ağırlaşan topu aldı. Kenara itti. Yan hakem seslendi. Levazımcı Osman, yeni, siyah benekleri pırıl pırıl, beyazı göz alan, tıntın bir top getiriyor hakeme. Vur banası olan bir top. Osman eski topu sevgi ile aldı. Çıkardı çok dövülen topunu okşar, avuturcasına. Osman topların babası. Toplar onun iri ve yumuk elleri ile hazırlanır bu er meydanına. Domuz yağı ile beslenir. Özel pompa ile şişirilir. Gece maçı ise eğer fosforlanır. Osman'ı en yaralayan şey, topunun, bugün olduğu gibi, oyun dışı edilmesi, yerine yedeğinin alınması. Bir kere Türkiye-Macaristan maçında topu patlamıştı. Meslek hayatının yüzkarası sayar bunu.

Aslan Osman...

Herkes karıştırıyor. Seyirciler, futbolcular, hakemler. Çamur oyuncu ile dürüst oyuncuyu herkes karıştırıyor. O telâşta kim kimi ayırt edecek. Bir keresinde, Ases, yere düşen rakip kaleciye elini uzatıp kaldırmak istemişti. Kaleci kendisiyle alay ediyor sa-

nıp küfür etti. Az daha ikisi birden oyundan atılacaklardı. Arada dürüstlüğünün faydasını da görmüyor değil ama. Tacı atan, çoğu zaman, atacağı yeri belli etmemek, rakibi şaşırtmak için başka tarafa bakıp başka yere atar. Ases o kadar dürüst ki kime atacaksa ona bakıyor. Karşı oyuncular onun bakmadığı yönleri tutuyorlar. O da rahatça adamına atıyor. Rahatça ve erkekçe.

Haftayım. Oyuncular ağır ağır soyunma odasının yolunu tuttular. Saha bomboş şimdi. Yoğrulmuş tepilmiş bir balçık deryası. Oysa kırk beş dakika önce nasıldı?

Oyunun en güzel anı, başlamadan önceki dakikalardır. Yeşil çim güneşte parlar. Kovadan dökülen kireç, çizgileri tazeler. Bilardo masası gibi bir alan. Takımları veren hoparlör. Çıkış deliğine dönmüştür bütün gözler. Polisler yayılır tribünlerin önüne. Biraz sonra kimsenin alıp satmayacağı, kale arkasında isimsiz birer gölge olacak fotoğrafçıların en değerli, en önemli tribünlere karşı en üstün göründükleri an. Delikten menecer çıkar. Arkasında iki yaveri ve masör. Gelir tribün dibindeki çukurunda yer alır. Onun yürüyüşünden, yanındakiler ile konuşmasından, sigara içişinden oyunun mukadderatı üzerine ahkâm çıkarmaya kalkarsınız. Polisler, fotoğrafçılar çıkış tüneline doğru birikirler. İlk olarak bir kaleci kasketi görünür. Arkasından pırıl pırıl, ütüden yeni çıkmış formalan ve bembeyaz şortlan ile sahaya boşalan ipini koparmış on delikanlı. Eyyyy... Uzun dinlenmenin, bol gıdanın, vitamin iğnelerinin, masajın, belki de doppingin elektriklendirdiği on bir genç. Kurulup kurulup da bırakılmış bir zemberek gibi yerinde duramayan, zıp zıp zıplayan on bir kişinin kabına sığamayıp taşması. Neşedir bu, gençliktir, hareket özlemi, eylem sarhoşluğudur bu, yaşama sevincinin şarkısıdır bu.

*

İkinci yarı başlıyor. Osman'ın yeni topuna bakıyorum, santrada duruyor. Hareketsiz. Kimse onun farkında bile değil, henüz. Oysa ilk düdükle en önemli nesne o olacaktır birdenbire. Top olmasa, yirmi iki kişi ne ifade eder? Daha ileri giderek diyelim, yirmi iki bin seyirci ne ifade eder? Hepsinin ekseni şu yuvarlak top. Top, oyunun ruhudur. Yirmi iki çift ayak, yirmi iki bin çift gözün doksan dakika kovaladığı bir kahraman. Oyunda bazen seyircilerin tıss olduğu, hakemin de düdük çalmayı bir an bıraktığı anlar olur. Yalnız topa vuruşların tok sesi kaplar alanı. Stad o anlarda nasıl şiirleşir. Top nasıl bir tragedya kahramanı gibi büyür, yücelir.

Ustaca oynanan, yelpaze gibi açılan bir akının, dantelâ gibi örülen bir kombinezonun, beş pas ötesini hesaplayan satranççı bir taktiğin estetiğine varamayanlara futbolu övmeye kalkmayın. Seyircinin muhayyile kısırlığı, bize, futbolun bir güzel sanat olduğunu unutturmamalı. Oyun biter, yenen, yenilen bir yana, yapılan ortak bir âyindir. Top üzerine ortak bir senfoni. Takımlann orkestra gibi icra ettiği. Oyun biter, bu senfoni kalır geride. Eğer o maç iyi bir maç idiyse.

Olur mu bu? Faulü yapan Yavuz'du. Fener lehine faul attırıyor hakem. Haklı olarak itiraz ediyor Hacettepe kaptanı. Ases gitti yanına, koluna girdi.

Futbol demek, haksızlığa da efendice boyun eğmektir. Üzülerek kabul etmek, ama erkekçe ve susarak. Bir kuralı var bu oyunun. Buna boyun eğiyoruz. Baştan daha. Yazı turaya boyun eğiyoruz. Rüzgâr altında oynamaya boyun eğiyoruz. Bizden hızlı koşanın bizi takmasına, bizden iyi vuranın golü atmasına boyun eğiyoruz. Niye bir insan olan, bizim gibi yorulan bir hakemin yanlış bir kararına boyun eğmiyelim. Hep dikine olmak, hep isyan etmek, iyi düşünülünce

bir hışırlığın, hamlığın, kaba gücü konuşturmanın ürünü değil mi?

Top sola aktarıldı. Nefis bir orta. Kaleci topa çıkıyor. Üç Hacettepeli arasından yumrukladı ama düştü. Kale boş, kale boş. Rıfkı vurdu. Şükrü'ye kayıyor. Geri geldi, bir daha vurdu. Evet bir daha vurdu. Top Ercan'da. Fener kontratağa geçiyor. Ases var geride. Koştu. Geldi. Aldı topu. Arkadaşlarına ileri gidin, diye işaret ediyor. Birden durdu. Topu bıraktı. Hakeme bir şey söylüyor. Fener kalecisini gösterdi. Kaleci yerde yatıyor. Hakem oyunu kesti. Kaleci fena bir tekme yemiş ki, kendini yerden yere atıyor. Otları koparıyor. Biri geldi, ağzını tıkadı. Sıhhiyeciler, ellerinde çanta koşuyorlar.

Oyunun son on beş dakikası. Sinirlilik, telâş, şaşkınlık. Kavgaların hep bu son anlarda çıkışı bir tesadüf olmasa gerek. Güç ve sinir stokunun tüketildiği dönemdir bu. Birinci yarıda dinlenmiş, güvenli ve yay gibi gergindiniz. Önünüzde bol vaktiniz vardı. Belki bundan ötürü yayıldınız, işi gevşek tuttunuz, yapmak istediklerinizi ikinci yanya ertelediniz. İşte şimdi iki ayağınız bir pabuca girmiş, koşuşup duruyorsunuz ortada. Üstelik yorgunluk da binmiştir bedene. Gençliğini boşuna tüketip yaşlılığında bunu telâfiye kalkan erkeğin acınacak gayretkeşliliği gibi.

Ne yapacaksanız, birinci yanda yapın çocuklar.

Okul takımında centilmenlik hastası bir arkadaşımız vardı. İkinci yarının sonunda artık maçtan ümit kalmayınca kendini yenilgiye alıştırır, yenilgiden centilmence çıkmanın yollarını tasarlardı. Herkes son dakikada kıncılığa başlayınca, o inadına dürüst oynardı. Kavga edenleri ayırır, son düdük çalınca da

öbür takım kaptanını ilk kutlayan o olurdu. "Nihayet bir oyundur bu. Birinin kazanması gerekli idi. Daha iyi oynayan kazandı. Ama ben de başka bir oyunu kazandım. Centilmenliği kimseye kaptırmadım. Ne haber?" der gibi.

Bir de tarziye hastası tanıdım. Kolayca tarziye verebilmenin bir suples ve olgunluk belgesi olduğunu savunurdu. Sade bana, hayatım boyunca beş tarziye vermiştir. Başkalanna verdiklerini toplayacak olsak her gününe rahatça bir tarziye düşebilir. Bilmezdi ki asıl centilmenlik tarziye vermek değil, tarziyeyi gerektirecek gaf yapmama dikkatidir. Sen gole gideni biç yere, sonra kibarca koşup kaldır yerden. Buna kargalar bile güler.

Nerde bu desinlerci, vitrinci, mostralık centilmenlik; nerde Ases'in köklü, alçakgönüllü gösterişsiz efendiliği.

Gerçek centilmenlik, kimseye fark ettirmeden yapılan...

Gol, gol, gol...

Stad yıkılıyor. Fenerbahçe son dakikada frikikten galibiyet golünü kazandı. Tam çizgi üstündeki bu çift vuruşa Hacettepeliler baraj kurmuşlardı. Şükrü koştu geldi, topa hafifçe dokundu. Demarke duran Fuat'ın şimşek gibi şutu ağları havalandırdı.

Soyunma odası ana baba günü. Son golün kahramanı, yüzü öpülmekten tükürük içinde kalmış. Gol atınca havalara sıçrayan, birbirine sarılışıp ağlaşan, gol yiyince saçını başını yolan, kendini yerlere atıp tepinen bu isterik çocuklara sporcu dendiğini görse, eski maratoncular halimize gülerlerdi.

Gol ortak bir çabanın ürünü. O kadar. Görmemişin oğlu olmuş gibi bu bayram taşkınlığı niye? Sevinçten ağlıyorlar, gol yiyince ağlıyorlar. Nedir bu

laçkalık. Er meydanı mı yoksa, kız lisesi yatakhanesi mi bu?

Ases'ten başka herkes sevinçli ve kederli. O, her maçtan önce ve sonra olduğu gibi. Aynı. Bakışlan alçakgönüllü ve vakur. Yüz çizgileri durgun. Yanakları ile gözleri arasında dengeli ve rahat, bilgece bir gülümseyişin ışığı var sanki. Onu da ancak iyi bakan görebilir. Epiktetos da dünyaya böyle bakardı herhalde. Çıkık elmacık kemikleri ile. Yiğit ve yumuşak.

Stad boşalıyor. Tribünlerde tutuşturulan gazeteler yavaş yavaş sönmekte. Puslu bir şubat gecesi başlıyor şehirde.

Ases'e niye taktım. Niye gözlüyorum onun her hareketini.

Niye onun hikâyesini yazmaya kalktım.

Bu bir futbol hikâyesi değildir. Bir hüsranın hikâyesidir belki. Belki de bir itirafın. Ases benim bir tarafımdır. Mademki Ases'i seviyorum, o halde henüz kurtulabilirim. Ases benim doğmamış oğlum. Ases benim içimdeki ukde. Belki sizin de.

Ben de Ases olmak istedim. Olur gibi oldum. Olamadım.

Yazarlık nedir? Bir hüsranın avuntusu. Bütün hüsranların avuntusu. Yazarlık bir narsis kompleksi: "Bak ben ne yazdım. Ne marifetlerim var benim. Okuyun beni. Beğenin zekâmı, buluşlarımı" demek. Sade yazarlık mı? Aktörlük, askerlik, politikacılık, işadamlığı; hırs olmadan, beğenilmek hevesi olmadan yapılır mı?

Oysa Ases beğenilmeye boş vermiştir. Ases bir oyunu oyun olarak almış, mutluluğunu bunda bulmuştur, gerisine aldırmadan. Ases'i seviş, bu bakıma benim için, belki sizin için de, hâlâ bir imkândır. Bir kusurunu biliştir hiç değilse. Dürüstlüğümüzün bir kırıntısı.

Ases'in bir gün farkına varılır, Ases bir gün beğenilir, transfer edilir. Millî olur, göklere çıkarılır, şımartılır. Özel hayatı dedikodu konusu yapılır. Ases millî kadroda. Ases bu hafta oynamıyor. Ases "İrlanda'ya iki fark yaparız" dedi. Ases'in küçük parmağı şiş. Ases minisküs oldu. Ases biricik umudumuz. Ases millî onurumuz...

O gün de böyle kalır mı, hiç sanmam. Kalırsa güneşin batıdan doğması gibi olağanüstü bir fenomen sayılmalıdır bu.

Beni o günkü değil, bugünkü Ases ilgilendirir. Şu kısa kesit içindeki Ases. Bunun dışında Ases'in asesliği tehlikeye girer zaten.

Hem ben size bir şey söyleyim mi, şu satırların yazıldığı sırada Ases diye biri yok artık.

O, yalnız iki sezon oynadı. Her iyiyi aşağı aşağı çeken böyle bir ortamda daha fazla yaşatmazlardı onu da, ondan. Ya değişecek, ya futbolu bırakacaktı.

Ases, şimdi bir muslukçu ustasıdır.

GÜLEREK ÖLMEK

Birinci Basım 1971
İkinci Basım 1983
Üçüncü Basım 1988

Dördüncü Basım
Ocak 1994

GÜLEREK ÖLMEK

–Yürekli dost Muvaffak Şeref'e–

"Karadeniz'in dalgaları başka olur Sekban Bey" demişti. "N'olur fazla açılmayın denizde."

Evet, böyle demişti İncilâ hanım, onun Akçakoca'ya gideceğini duyduğu an. Nazlı siluetine bir kat daha dişilik katan yün örgüsü elinde ve altmış ilmik atıp başladığı kol ağzının üstüne, iki ters iki düz lastiğe başlarken, iki boğulma olayı anlatıvermişti. Biri, kendinin tanık olduğu, öbürü apartman komşularından duyduğu. İşin tuhafı, komşulardan duyduğunu daha da bir canlı ve ayrıntılı anlatmıştı.

Elli yaşını aşmış hangi yalnız erkek, evhamlı bir dulun ağzından bile çıksa, böylesine şefkatli bir benimsenişten bir an için olsun hoşlanmaz. Sekban gibi hiç aldırmaz görünmesine rağmen.

O Sekban ki, –bakmayın beş yıldır Ankara'da bir şirkette Baş Mühendislik ettiğine– evet o Sekban ki, doğma büyüme İstinyeli, halis muhlis bir Boğaz çocuğudur. Ve yine o Sekban ki, Galatasaray Denizcilik şubesinin bir zamanki namağlup dört çiftesinin eski hamlacı başıdır. Böyle bir Sekban ne yapar? İncilâ hanımın kuşkusundan içi bir an ısınsa da, bu öğüdü, çarpık bir gülümseme ile sol kulağının arkasına şöyle bir atıp, daha o gün unutur.

O da böyle yaptı. Ertesi sabah da, gün ağarırken, Amsterdam'dan aldığı domuz derisi bavuluna, gümüş tokalı gri kemerli vişne çürüğü bermuda şor-

tunu, sarı havlu gömleğini, siyah güneşlikli golf kepisini, Sonnenbraun güneş yağını, hasınnı, sandallarını, Agatha Christie'nin son polisiye romanını, Gandhi'nin Hayatı adlı bir kitabı, kısaca, deniz kenarında geçirilecek bir hafta sonuna gerekli aksesuan, özenle yerleştirdi.

Bir gün önce revizyondan geçirttiği benzinini doldurttuğu 67 model Peugeot'sunun volanına geçti. Piposunu yaktı. Arabası eski modeldi ama, inadına, yeni modellerle değiştirmiyordu. Köklü sevgilerin ve alışkanlıkların adamı olduğunu herkese, ama özellikle kendine, belgelemek ister gibi.

Radyonun düğmesini çevirdi. Bir iki istasyonu kurcaladı. Büyük kentten –Ankara ne de büyük kent ya– kırlara çıkışa yakışacak bir müzik aradı. Bükreş radyosunun hafif müzik konseri ile yetindi.

Hava somurtuktu. Gökyüzü raporu da ilerisi için pek iyimser görünmüyor. Çoğunluğu kurşuni, ama birkaçı da bayağı yüklü siyah bulutlar, bir yere geç kalmışlar gibi, telâşlı telâşlı güneye doğru uçuşuyorlar. Sekban gaza bastı. Saat on ikide Akçakoca'da olmalı idi. Orada kalacağı üç gün boyunca, en azından altı banyo yapmayı kuruyordu. Önündeki yol bomboştu. Arabanın sağından ve solundan sarı, sapsarı tarlalar arkaya doğru kayıyordu. Bu dekor ve fon müziği içinde, ceketini askıya asmış, ağzında piposu, sırtında kısa kollu spor gömleği ile yüz kilometre hızla arabasını süren Sekban, Nouvelle Vague bir Fransız filminin bir sekansını yaşar gibiydi. Her günkü aleladeliklerin şiirini dile getirmek isteyen bir film. Bu kopuk kopuk, küçük yaşantıların ekseni, tek bağlanağı da kendisi. Filmin kahramanı, büyük kentin olduğu gibi, tabiatın, kırlann, gerektiğinde yalnızlığın da tadını çıkarabilen olgun bir bekâr... Kendine yetmesini becerebilen, kültürlü, çok yanlı, içe dönük, esrarlı, duygu evreni ile pozitif düşünceyi kaynaştırmasını bilmiş bir yüksek mühendis.

Kızılcahamam'da yolu bir koyun sürüsü kapamıştı. Koyunların geçişini beklemek onu birden sinirlendirdi. İnceden inceye minüte ettiği planı bozan her şeye sinirlenirdi. Klaksona dokundu. Ama koyunlar oralı olmadılar. Salına salına bir iki adım gidip duruyor, birbirlerine bakışıyorlardı. Acemi sığırtmaç, sağa doğru seğirtip onları kovaladıkça, soldakiler, gerisin geri gidip işi büsbütün karıştınyorlardı. Sekban radyoda istasyon değiştirdi. Ankara Radyosu Vivaldi'nin Dört Mevsim'ini çalıyordu. Hava sonunda kararını vermiş gibiydi. Ön cama, ilkin, birkaç iri yağmur tanesi düştü. Sonra, daha ince ve sık damlalar...

Yol açılınca Sekban yine gaza bastı. Akçakoca'ya yağmur erişmeden önce varmak istercesine. On dakika sonra yağmur dinmiş ya da yağmurlu bölge arkada kalmıştı. Bir ara güneş de çıktı. Hem de, ikinci Mouvement'in Presto bölümünde. Şimdi rüzgârlı, ama güneşli bir yolda kayıyordu araba. Beş dakika sonra yine kapalı, ama yağışsız bir bölgeden geçti. Bazen bahar, bazen yaz, bazen de güz hissi veren bu yolculuğa Vivaldi'nin müziği ne de güzel uyuyordu.

Düzce'den sonra iniş başladı. Yol kıvrıla kıvrıla ağaçlıklı vadiler arasından geçiyordu. Akçakoca'ya yaklaşınca ilk gördüğü, dalgalı ve köpüklü deniz oldu. Sonra kasabanın eski soluk evleri. İçlerinde tek tük yenileri de yok değildi. Denizin uğultusu ta buralara kadar geliyordu. Yüce, hiddetli, görkemli. Deniz olmak boru mu?

Yol, yamaca kadar indiktan sonra artık denizi bırakmadan uzanıp gidiyordu. Sekban, evlerin önünde, küçük alanda Ankara ve İstanbul plakalı, beş altı hususi araba görmüştü. Bu içini biraz rahatlattı. Demek, bu havada buraya gelen tek akıllı kendisi değilmiş. Otel, tarife göre, şu iki katlı, hanımsı yapı olacaktı. Onun önünde park etti.

Gökyüzüne baktı. Boğaz çocuğu değil mi, "yağ-

mur yağmaz, bu sert rüzgâr yağmur bulutlarını sürüp götürür" diye düşündü. Bunları düşünürken güneş de yüzünü göstermesin mi? Böylece Sekban'ın elinde bavulu, boynunda fulan, bir Anadolu sahil kasabasına gelen Avrupalı turist misali, içeri girişi, pek de aykırı kaçmadı. Güneş, ona bu rahat girişi sağladıktan sonra, yeniden bulutların arkasında, istirahate çekildi.

Uzun boylu, gırtlağı fırlak bir garson, öğle yemeği için masaları hazırlıyordu. Pencerenin önündeki köşede iki genç kadınla, biri genç, biri orta yaşlı iki adam oturuyorlar. Kadınlardan biri kestane rengi saçlarını otuzların Billy Dov modasına göre yaptırmış, kıvrak bedenini vurgulayan siyah bir yün süveterle siyah bir pantolon giymiş, roman okuyordu. Öbürü, balıketinde olan sarışın ise, saçlarını mavi bir rübanla bağlamış, kocasının sigarillolarından birini tüttürerek pasyans açıyordu. Erkekler işe dair bir şey konuşuyor olmalılar. Orta yaşlı olanı, daha efendice görünüşlüsü, Sekban'a selam verdi. Sekban da nereden tanıdığını birden çıkaramadığı adamı selamladı. Hem onu, hem de Avrupalı değil mi ya, grubundaki arkadaşlarını... Israrsız, meraksız, doygun, efendice bir selamdı. Bunlar denize girmiş olabilirler mi, hiç sanmam, diye düşündü. Burda can sıkıntısından patladıklan belli. Şimdi ben yukarı çıkınca, üçü birden, beni tanıyıp selam veren ve benim de, hay aksi şeytan, nereden tanıdığımı bir türlü çıkaramadığım bu adama, beni soracaklardır. Her geçkin bekâr gibi, Sekban da, her yerde genel ilginin ekseni olduğu kuruntusunda idi. Odanın öbür köşesindeki uydurma barın yanına yürüdü. Barın köşesinde, küçük boyutta bir gemi dümeni asılı idi. İki yanındaki raflarda da istridye kabukları, kurutulmuş kırlangıç kanatları, deniz yıldızları sıralamışlar.

Garson, işini yarıda bırakmamış, ancak dördüncü sofrayı kurduktan sonradır ki, yeni gelenin yanına seğirtmişti.

"Yer ayırtmış mı idiniz?" diye sordu, yer ayırtmadı ise yer bulmanın güçlüğünü belirtmeye hazırlanan bir yüzle.

"Bir hafta önce Ankara'dan bir kart atmıştım."

"Haa... Necmi Beyin arkadaşı olacaksınız galiba, dedi. "Kartınızı bu sabah aldık. Rıza Bey odanızı ayırttı."

Bavulu aldı. Yürüdü. Sekban da onun arkasından dar merdivene tırmandı. Dostu Necmi, buranın hatırlı müşterisi olmalı ki, baksana, denize karşı en iyi odayı ona ayırmışlar.

"İlk defa mı geliyorsunuz?" diye sordu garson, laf olsun diye.

"Evet," dedi Sekban kısaca.

"Necmi beyler her yaz gelir, dört hafta kalırlar."

"Bu yaz da gelecekler," dedi Sekban, "Daha mevsim erken" diye ekleyecekti, birden bu kadar izahatı kendine yakıştıramadı.

"Ayakyolu sağdan ikinci kapı... dedi garson, kapıyı açarak.

Bunu, zaten, bizzat ayakyolunun kokusu, daha iyi belli ediyordu. Garson gidince Sekban pencereyi açtı. Denizin uğultusu büyüyerek içeri doldu. Sekban kumsala baktı. Kumsalda, sahile çekilmiş bir teknenin yanında üç kişi, daha ötede plaj şemsiyelerinin kümelendiği yerde kumlara oturmuş beşli bir grup, denizde, sağda üç çocuk ve açıklarda bir... iki... üç... dur bakayım... dört... evet dört baş görünüyor. Sığdaki çocuklar birbirlerine su atıp bağırışıyorlardı. Uzun iç donuyla denize girmiş bir adam da, bir otomobil dış lastiğini yüzdürmeye çalışıyor.

Sekban bavulunu açıp hemen, bermuda şortunu, sarı havlu gömleğini, hasırını, sandallarını, güneş yağını, siyah güneşlikli golf kepisini çıkardı. Sonra bu son ikisini gülümseyerek yerine bıraktı. Güneş varmış da sanki. Acele soyunup şortunu, üstüne de sarı havlu gömleğini giydi. Ayağına sandallarını taktı.

Havlusunu, hasırını aldı, aşağı indi. Plan gereğince yemekten önce bir banyo yapmış olmalı idi.

Evin denize bakan arka cephesinde, yabancı olduğu ilk bakışta belli, şişman bir kadın, sehpasını kurmuş, fırçasını paletini almış, Karadeniz'in dalgalarına renk beğeniyordu.

Sekban ilerledi. Soldan önüne bir deniz topu yuvarlandı. Sekban, sol ayağını topun üstünden aşırıp, arkada kalan sağ ayağının içi ile topa dokundu. Ne var ki, topun sahibi onun bu eski üslup akrobatik futbol numarasını değerlendirecek yaşta değildi. Yedi yaşlarında kadar, çilli, mavi, çipil gözlü, kırmızı saçlı, bir oğlan çocuktu. Eğildi, topunu aldı ve uzaklaşan Sekban'ın arkasından uzun uzun baktı.

Sekban, kendini kuş gibi hafif hissediyordu. İki kolunu olanca hızıyla yukarı doğru açtı. Parmaklarını havaya fırlatmak istercesine. Sonra öne büküldü. Ellerini ayak parmak uçlarına değdirdi. Bu hareketi birkaç kere tekrarladı. Oh, ne iyi etmiş de gelmiş. Sonra dizini göğsüne değecek kadar kaldırdı. Tabii önce birini, sonra öbürünü. Durduğu yerde yaylanıp uzun atladı. Bu arada, bir çocuğun, belki de deminki çillinin, yapıp bıraktığı, kumdan bir şatonun yan duvarını yıktığının farkına vardı. Kuma takılıp kalan sandalını yine ayağına geçirdi. Denize doğru ilerledi. Demin, pencereden gördüğü üçlü grubun yakınlarına gelmişti. Bunlardan biri, kısa boylu, çıplak başlı, bedeni kalın da, kolları şaşılacak kadar zayıf, bir adamdı. Sekban adamı hemen tanıdı. İstanbul'da deri üzerine iş yapan Yahudi bir tüccardı.

"Bonjur beyim," dedi Sekban'a.

"Bonjur bay Moris."

Adam, geride dertop olmuş, bornozuna büzülmüş genç irisi bir kadını gösterip:

"Kızım Judith," dedi. Ve daha ötede, kumlara rasgele figürler çizen genç bir adamı işaret edip:

"O da damadim Nisim," diye tanıttı.

Bay Moris'in damadı, halter dergisi kapaklarındaki gibi, adaleli vücutlu, orta boylu, bir delikanlı idi. Boynunda bakır bir madalyon, kolunda da zincir bir bilezik vardı. Oturduğu yerden hafifçe doğrularak selam verdi.

"Siz de bir kaçamak yaptınız?" dedi, deri üstüne iş gören bay Moris.

"Evet!" dedi Sekban. "İlk defa geliyorum. Ankara'ya en yakın plaj burası..."

"Bizim için böyle bir problem yok. Adaya yidiyoruz yazları nasıl olsa. Ama Judith de yormemiş Akçakoca'yı. Nisim bir değişiklik olsun diye yetirdi bizi. Burada bir Week-end geçirelim dedik."

Judith de söze karıştı.

"Şansımıza yuneş de yok," dedi.

"Ama deniz soğuk değil!" dedi Nisim.

İçlerinde Türkçeyi en güzel o konuşuyordu. Kırmızı saçlı, genç irisi karısı, aynı fikirde değildi. Bunu, sararmış yüzünden, diken diken olmuş teninden anlamak kolaydı. Öyle olduğu halde:

"Bilâkıs çok soğuk!" diye, sözle de vurguladı. Ve bunu söylerken biraz daha üşüdü.

"Denizin çorba gibisi de pek çekilmez," dedi, bizim Buğaz çocuğu.

"Les grouts et les couleurs ne se discutent pas." dedi Judith.

Gülüştüler.

Bay Moris briç için bir dördüncü bulduğuna sevinmiş olacaktı.

"Siestten sonra bir briç partisine varsınız?" diye sordu.

"Hay hay."

"Hayda öyle ise size, yuzel banyolar," dedi deri tüccarı.

Nisim:

"Dikkat edin, beş metre sonra denizde uçurum var," diye uyardı.

Sekban Şile'ye gitmişti üç dört kere. Genelledi hemen: Karadeniz sahillerinin jeomorfolojik strüktürü, demek ki, falez şeklinde sahil ve birden derinleşen deniz. Kırmızı saçlı, genç irisi kadın ayağa kalkmıştı. Boynunu kısmış, dondum der gibi mimiklerle omuzlarını büzüyor, kollarını kavuşturuyor ve bunun kendine pek yakıştığını sanıyordu. Bay Moris'in grubu, hasırlarını, havlularını toplayıp eve doğru uzaklaştı. Sekban, hasırını serdi, sandallarını çıkardı. Havlusunu, sarı havlu gömleğini, hasırın üstüne serdi. Üstüne de, uçmasın diye bir taş koydu. Suya doğru ilerledi. Denizde, diz boyuna kadar yürüdükten sonra, Halim Paşa Yalısından kalma bir stille, balıklama daldı. İlkin soğuğun etkisi ile hızlı hızlı, ama hemen sonra da, ahenkli bir tempoyla kravl yüzmeye başladı. İnip çıkan dalgalarda, yükselip alçalmadan, onları delip geçerek, hiç şaşmadan, rota değiştirmeden, motor gibi arkasında köpükler bırakarak yüzüyordu. Soğuk suyun, hareketin ve ritmin keyfini çıkara çıkara, hayli yüzdü. Sonra dönüp sert ve afili bir baş hareketi ile saçlarının suyunu silkeledi. Uzaklarda kalan sahile baktı. Aslında daha da açılabilirdi. Ama ilk gün için bu kadarla yetinmeyi uygun buluyordu. Prensip adamıdır demiştik ya, saunaya girerken, tenis oyarken, golfe çıkarken, kendine, önceden belli bir süre kor ve bunu saniyesi saniyesine tutmayı bir disiplin temrini sayardı. Aynı ritmi ve tempoyu muhafaza ederek, muhtazam kulaçlarla geri döndü. Sahile yaklaşmaya başladı. Denizdeki üç kişi ona bakıyorlardı. Ona el ettiler. Sekban'ı, yüzüşünün üslubundan ve belki de böyle korkusuz açılışından, yabancı turist sanmış olacaklardı. Üçü de kardeş gibi birbirlerine benziyorlardı. Üçünün de saçları üç numara kesilmişti. Balıkçı kulacı ile denizi kepçeleyişlerine bakılırsa, buranın yerlisi olacaklardı. Sekban da, eli ile, onları selamladı. Hızını ve istifini bozmadan sahile çıktı. Soğuk su, soğuk sudan da çok, dalgaların sert masajı, vücuduna çok iyi gelmişti. Tek bacağının üzerinde

zıplayarak kulağına kaçan suyu çıkardı. Hasıra oturdu. Boynunu, omuzlarını, sırtını kuruladı. Sonra doğruldu. Sarı havlu gömleğini giydi. Hasırını topladı. Havlu boynunda, ağır ağır, otele doğru yürümeye başladı. Resim meraklısı şişman madam, dalgaları siklamene, köpükleri de açık krem rengine boyamış, koyu gri gökyüzünü solda daha da koyultup, sağda küçük bir düzeyde açık gri ile delmişti. Resim, bütünü ile çok canlı ve hareketli sayılabilirdi. Dalgaların serpintisi nerdeyse tuvalden dışarı sıçrayacak. Bu madam, yetenekli amatörle, orta halli profesyonel arası, bir ressam olmalı idi.

"Felicitations, bravo," dedi Sekban.

Kadın anlamayınca:

"Very well sehr gut," dedi.

Kadın gülümsedi. Sehr gut'u anladığı belliydi de, ne çare ki, Çekoslovak olduğundan ve de ana dilini konuştuğundan. Sekban, onun dediklerini pek çıkaramadı. Ancak turistlere gösterilen bir hoşgörü ve güleryüzlülükle, el, kol hareketlerinin, mimiklerin de bol bol katıldığı, Almanca, İngilizce karması bir dille, kadına, üslubunun Ayvazovski'ye benzediğini, havanın denizi çok şahsiyetli bir hale getirdiğini, yağmur yağsa Karadeniz'e neden "Kara" adının takıldığının kolay anlaşılabileceğini, ama yağmur ihtimalinin az olduğunu, sert rüzgârın yağmur bulutlarını sürüp götüreceğini, denizin soğuk ama very gut olduğunu, aklınca, anlattı. Kadın da paleti fırçayı bırakmadan, yine kendi dilinde, içinde, İstanbul, Kariye Moshee, Hethitisches Museum, sehr gut, grossartig laflan geçen bir şeyler anlattı. Küçük çilli çocuk da yanlarına gelmişti. Elleri ıslak kumlara bulanmıştı. Kumsalda rastlanan bilcümle evlerin, şatoların mimarının kim olduğu, şimdi anlaşılıyordu.

"Mordohay, Mordohay, hayda yemek yiyeceğiz."

Kırmızı saçlı, genç irisi kadın, pencereden sarkmış sesleniyordu.

Çocuk, topunu, sakladığı kumların içinden çıkarıp eline aldı, koşarak uzaklaştı.

Sekban salona girdiğinde, Bay Moris ve ailesi, masalarına yerleşmiş, beraberlerinde getirdikleri termostan aperetiflerini alıyorlardı.

Ankaralı iki hanım bir anda başlarını kaldırıp Sekban'a baktılar, sonra yine çorbalarına daldılar.

"E bravo, ne kadar yuzel yüzüyorsunuz," dedi Judith.

Halterci güzeli Nisim de:

"Bana adadan adaya yüz deyin yüzerim. Ama burada neme lâzım!" diye sevimli sevimli güldü.

Mordohay, tenis maçı seyreder gibi bir o yana bir bu yana, kim konuşursa hep ona bakıyordu.

"Bir aperetif almazsınız?" diye sordu bay Moris.

"Mersi. Ama önce gidip giyineyim."

Merdivene seğirtti. Üst koridor yine helâ kokuyordu. Odasına girdi. O denizde iken, domuz derisi bavulunun kokusu, odaya, iyi kötü, Avrupai bir hava yaymış, sindirmişti. Soyundu. İki cepli haki gömleğini giydi. Altına keten bir pantolon geçirdi. Kartal başlı, gümüş tokalı gri kemerini bermuda şortundan çıkarıp pantolonuna taktı. Bu kovboy kemerini, bir arkadaşı Dallas'tan hediye getirmişti. Sekban onu tatil günlerinde üstünden eksik etmiyordu. Bir çeşit maskot. Lavabonun kırık aynasında saçlarını fırçaladı. Sezon başı olmasına rağmen, yine de iyi yanmış sayılabilecek yüzü, gür ve sarı kaşları, beyaz favorileri ile Hindistan ordusundan, doğu hizmeti yapan bir İngiliz albayını andırıyordu.

Aşağı indi. Garson ona tek bir masa hazırlamıştı. Böyle kalabalıkta yalnız olmak ne hoştur. Vagonsuz lokomotif gibi rahat manevra yapabilirsin. Üstelik de herkes seni merak eder.

Ona biraz önce aperetif ikram edecek olan bay Moris, o sıra, kızıyla konuşmaya daldığından ikramını yenilemedi.

Herkes püreli rostoda iken, ona domatesli çorba geldi. Sekban iki kaşık aldı. Tuzluğa uzandı. Çorbayı tuzladı. Yanına, küçücük gözlü, sivri çeneli bir adam sokulmuştu.

"Hoş gelmişsiniz bey!" dedi.

Rıza bey bu olmalıydı.

"Hoş bulduk," dedi Sekban.

Adamın peruka hissi veren saçları vardı. Arkadan almış da ön tarafı kapamış. Niye öyle yapmış. Apaçık kellik bile bundan iyi değil mi?

"Talihinize hava da sertleniyor. Akşama doğru, gündoğrusuna çevireceğe benzer."

Siyah süveterli, siyah pantolonlu alımlı taze:

"Buranın (Haute Saison)u temmuz ortasından ağustos sonuna kadarmış zaten," dedi, güya masa dostlarına, ama daha çok ortaya duyurarak.

"O zaman da yer bulmak zordur," dedi Rıza bey. "Bütün Ankara buraya akın eder."

"Aman mübarek olsun," dedi sarışın, mavi rübanlı, sinirli görünüşlü öbür hanım. "Darılmayın ama sevmedim ben Akçakoca'nızı."

"Çok gürültülü beyefendi," diye orta yaşlı adam, konuşmayı kamulaştırdı birden. "Ne hikmetse, bu kasabanın insanları radyoyu ardına kadar açmadan dinleyemiyorlar."

"Hakkınız var," dedi Sekban, adamı cevapsız bırakmamak için. Ve o anda hatırladı. Bu adamı Golf Klüp'ten tanıyor. Sadece, bir göz aşinalığı. Dur bakayım, galiba takdim de etmişti Hüsrev bey. Shell'in mi, Mobil'in mi, British Petrol'ün mü, böyle bir şeyin müdürü olacak.

Uzun boylu zayıf garson, set üstündeki lokantadan, içeri dışarı yemek taşımaktan terlemişti. Ekşi ekşi kokuyordu. Güya bir de çopur yardımcısı var ama, adam büsbütün acemi. Garson ona da ayrı nefes tüketiyor.

"Dün hava güzeldi. Ama yine denize giremedim," dedi siyah süveterli, siyah pantolonlu Ankaralı hanım. "Mandalar banyo yapıyorlardı plajda. Bir koku bir koku."

Rıza bey onlarla baş edemeyeceğini anlayınca, gitti köşedeki masaya oturdu. Gözlüğünü taktı, zaten o masada serili duran makbuzlan yine o masadaki bir deftere geçirmeye başladı.

Sekban, Çekoslovak madam da gelip yandaki boş masaya oturacak diye bekledi. Ama kadın gelmedi. Çek madam, yan pansiyonlardan birinde kalıyor herhalde. Garson bu masayı –bugün cuma yaçıkagelebilecek haftasonu müşterileri için ihtiyaten hazırlamış olacak. Allah akıl versin.

Sekban'a püreli dana rosto geldiğinde, herkes elma kompostosunu kaşıklıyordu.

San saçlı, mavi rübanlı balık etindeki Ankaralı hanım, ikide bir, göz altından, Sekban'ı süzüyor, yüzük parmağına, çatal bıçak tutuşuna, kılık kıyafetine bakıp kendine göre ahkâm çıkarmaya çalışıyor. Onun kocası olması gereken, orta yaşlı, Golf Klüp'ten tanıyıp selâmlaşıp da konuşmadığı petrol müdürü ise, karısının bu huyuna tutuluyor, iki kaşının orta yerini kaldırmış, handiyse:

"İlâhi Sevim, Aylin, Ayşin, –yahut neyse kadının adı– bari bağda bayırda olsun, bırak şu âdetini, bari burada dinlendir şu kuruyası tecessüs huyunu," diyecekken, son dakikada vazgeçiyor, karısının bu çocukluk kalıntılanna ilişmemeyi, "yaraşır haspaya" diyip hoş görmeyi tercih ediyor. O yaştaki her koca gibi.

Yemekten sonra herkes daha bir kaynaştı. Bay Moris'in damadı kalktı. Sekban'a Pall Mall uzattı. Golf Klüp'ten tanıdığı petrol müdürü, öğleyin geçen konuşmayı da bilmediği için (nerden bilecek, o orada değildi ki.):

"Bir briç partisine ne buyurulur?" dedi.

Bay Moris:

"Olmaz," dedi. "Sekban bey bize angajedirler."

Çilli çocuğunun ağzını sabunlu bezle silip kurulayan Judith:

"Priorité bizde," dedi. R'leri Ğ' olarak telafuz ettiğinden bu kelime onun ağzından pyiyoyite şeklini almıştı ve daha bir Fransızca etkisi bırakıyordu.

Ankaralı grubun öbür erkeği, hani güler yüzlü, favorili olanı:

"Öyleyse akşam yemeğinden sonrayı da, lütfen bize rezerve edin beyefendi" dedi.

Yine gülüşüldü.

Sizin anlayacağınız, Sekban'ı paylaşamıyorlardı.

Bay Moris'in damadı, gözleri iyice ufalan ve huysuzlanmaya başlayan çocuğu aldı, yukarı, yatırmaya götürdü. Judith, tersine çevirip soğuttuğu fincanı ile, sarışın, mavi rübanlı hanımın yanına süzüldü. Anlaşılan, onun kahve falı otelde ün yapmıştı. Üç kadın şimdi birbirlerine sokulmuşlardı. Gözünü telveden ayırmadan, alçak sesle, gaibden haber veren büyücüyü, ciddi ciddi dinliyorlardı. Ama bazen de yine fiskos, gülüşüyorlardı.

Briç dörtlüsünün bir an için dağılmasından faydalanan Sekban, bay Moris'e, usulca:

"Ben ufak bir siest yapıp geliyorum... dedi, kalktı.

Her öğle yemeğinden sonra biraz kestirmeyi, hiç değilse yirmi dakika uzanıp yatmayı âdet edinmişti. Bunu yapamadığı zaman, günün onca en güzel saatleri olan altı ile sekiz arası, üzerine bir ağırlık çöküyordu. Sırtüstü yatağına uzandı. Ellerini başının altında kavuşturup gözlerini kapadı.

Denizin gürültüsü daha da çoğalmıştı. Dolayda bir radyo, fakir fukara da dinlesin diye, hoparlörünü sonuna kadar açmış, Küme Fasıl Heyetinin konserini veriyordu. Söyledikleri de Uşşak bir şarkı idi:

Dağlar dayanmaz enine ruh-u mahzunumun
Bulunmadı gitti çaresi derdi derunumun.

Sekban uzandı, bavulundan iki kitabı çekti. Üstteki, Gandhi'nin anıları idi. (Hayat Yolundaki Tecrübelerimin Hikâyesi) adını taşıyordu. Onu aldı. Rasgele bir sahifesini açtı. Okumaya başladı: "Kendimi zeki bulmam. Bazı şeyleri başkalarından daha geç kavranm. Ama buna aldırmam. İnsan zekâsının gelişmesinde bir sınır vardır. Kalbin gelişmesinde ise hiçbir sınır yoktur."

Uyku ile uyanıklık arası, çıplak ayaklı liderin bu alçakgönüllülüğünden hoşlandı. Kendini zeki bulmadığını açıklayacak kadar yürekli olabilmek için insanın, ille güvendiği başkaca meziyetleri olmalı. Mahatma Gandhi'nin en güçlü yanı son cümlede ağzından kaçırdığı içgüdüsü ve seziş yeteneği mi? Yoksa iradesi mi?

Sahifeleri karıştırdı. Kitabın ortalarında bir de resim vardı: Merdivenimsi bir zemin üzerine Gandhi'nin bütün şahsi eşyasını yaymışlar: İki çift sandal, gözlüğü, cep saati, iki yemek kâsesi, iki tahta kaşık, bir de yarı açık bir kitap. Hepsi o kadar.

Kitabı yine rasgele başka bir yerinden açtı. Bak şu da fena değil: "Hep aynı fikre bağlılığı taassup haline getirmedim. Ben gerçek arayıcısıyım. Bir konu üzerinde, o an ne düşündümse, onu söylemeliyim. Aynı konuda daha önce ne söylemiş olduğumu hiç hesaba katmadan."

Büyük adam şu Gandhi. Kendini vuran katil için son nefesinde söylediği bile, bunu gösteriyor, "ona bir fenalık yapmayın" demiş. Bunu laf olsun diye söylemediği muhakkak. Şiddete karşı olan bir bilgenin kendine uygulanan şiddet karşısında bile, doğrultusundan şaşmaması. Üstelik işine de gelmiştir böyle bir bitiş. Önüne geçilmeyecek bir son'u, üç ay, beş ay, bir yıl sonra nasıl olsa gelecek ve kendini belki de yatakta bulacak ölümünü; çabuklaştıran, ama ülkücü

hayatını, ona en yaraşan bir şekilde noktalayıp yücelten bu suikast, giderayak hoşuna bile gitmiştir. Sokrates'in, zehiri içerken duyduğu buruk mutluluk gibi.

Bunları düşünürken düşünürken iki bilge el ele kayboldular. Ankara'da, Göreme sokağının başındaki, PTT'nin arsası belirdi. Memurların öğle tatilinde voleybol oynadıkları filelere –bak nerden nereye– naylon yelkenler asılmış, kurusun diye. Mavi, beyaz, kırmızı. Fransız bayrağı gibi. Sonra hiç ilgisi yokken bir köprü göründü. Hecin devesi gibi üç kamburlu bir köprü. Bir top yuvarlanıyor bir ucundan hızlana yavaşlaya. Bir yokuştan inerken onun hızıyla öbür yokuşu aşıyor. Sonra tanıdı ki, o köprü, güya Kumburgaz'a giderkenki Mimar Sinan'ın köprüsü imiş. Koca Sinan (Devri Daim)i bulmuş da söylemeyi unutmuş olacak. Tam bu sırada top suya düştü. Cup.

Ve Sekban, kendi horultusunun son mezürünü duyarak, gözlerini açtı. Ne kadar kestirmiş olabilir. Belki üç, belki dört dakika. Belki daha da az. Ama bir an içi geçmişti ya, yeter. Bu kadarı bile, kafasını yerine oturtmaya yetiyordu.

Gerindi. Yan döndü. Sol dirseği üzerine yaslandı. Bir süre boş boş bakındı. Sonra öbür kitabı, Agatha Christie'nin polisiye romanını, çekti. Romanın adı "Hercules Poirot'un Tatili" idi. Olay bir plaj kasabasında geçiyordu. Otel müşterilerinden Miss Webster'e göre, bu göl kadar sakin deniz, bu pırıl pırıl güneş, huzurlu manzara, herkesin sere serpe tatilde olduğu bu ağustos ayı, bir cinayet için hiç de uygun ortam değildi. Aynı sahil kasabasında dinlenmekte olan Hercules Poirot ise: "Faraziyenize çok yanlış ön yargılara oturturyorsunuz sayın Miss Websters" diyordu. "Sakin bir deniz, sadece şairane bir imgedir. Aslında deniz durmadan huzursuzluk içindedir. Her an bir fırtına patlayabilir. Hem de en umulmadık zamanda. Ve tecrübeli detektif şöyle devam ediyordu: "Unutmayın ki, kötülük güneşin altında daima pusudadır.

Alfred ve Vigny ne demiş: Tabiat çoğu zaman insanların acılarını umursamaz, demiş. Ayrıca insanlar da çoğu zaman tabiatın güzelliklerini göremeyecek kadar kendileri ile doludurlar. Ben size katılmıyorum Miss Websters. Tam tersine, bence, asıl bu ortam, tam cinayete uygun ortamdır. Hem tutalım ki, siz bir düşmanınızı ortadan kaldırmak istiyorsunuz. Onun evine, bürosuna gitseniz, bunu fark etmemesine ihtimal var mı? Oysa bir ağustos ayında, bir plaj kasabasında onun indiği pansiyona inseniz, kim sizden şüphelenir?"

Beş sahife içinde, bir fırtına öncesinin gerilimli atmosferini bir rütbe yoğun yansıtıveren yazara, hayranlık duydu.

Hercules Poirot'ya nerde, ne zaman, ne konuşsa, hak vermemeye imkân mı var? Bundan sonra gelecek bölümler çok soluk kesici olacağa benzer, diye düşündü. Ve kaldığı yere tarağı koyup kitabı kapadı.

Detektif romanlarını, bir de science fiction romanlarını, teknoloji çağımızın kaçınılmaz ürünü, birer faydalı tür sayıyordu. İnsanı her günkü uğraşılarından kopanşları, kavrayıp götürüşleri de caba. Entelektüel bir insan için on sahife detektif romanından daha dinlendirici ne tasavvur edilebilir? Satranç müstesna tabii.

Saatine baktı. Hazmin üstünden bir saat geçmişti. İkinci banyoyu hava daha sertleşmeden alıp bir çay içerim, diye düşündü. Pencereyi açtı. Kurusun diye dışarı sarkıttığı havlusunu ve bermuda şortunu alırken kumsala baktı. Ortada tek yaratık görünmüyordu. Denizin üstü, Çek madamın tablosundaki siklamenden de koyu bir morluğa dönüşmüştü. Deniz kırlangıçları sahilde bir şey kaybetmişler gibi savruk ve şaşkın uçuşuyordu. Sekban, kartal başlı, gümüş tokalı gri kemeri pantolondan çıkarıp şortuna geçirdi, şortunu giydi. Havlusunu aldı. Sandalları ayağına taktı, aşağı indi.

Bay Moris, siyah bluz ve pantolonlu Ankaralı hanım, orta yaşlı petrol müdürü –hani Golf Kulüp'ten tandığı– ve Judith, kare kurmuş oynuyorlardı. Sarı saçlı, demin fal bakan hanımla öbür Ankaralı genç, hani akşam yemeğinden sonrası için Sekban'ı rezerve edeni ise, tavlanın başına geçmiş, birbirlerini kızdırmaya çalışarak zar sallıyorlardı.

Hepsi birden dönüp Sekban'a baktılar. Bakışlann kiminde hayret, kiminde hayranlık, bazısında da alay vardı.

"Yine denize mi?"

Bunu Nisim sormuştu.

"Çocuk olmayın Sekban Bey," dedi bay Moris'in dost sesi.

Rıza Bey, pencereden tarafa bakıp:

"Deniz dağlara çıkıyor," dedi. "Gündoğrusu patladı."

Tavla oynayan san saçlı, mavi rübanlı hanım:

"Sahile kadar giderler, kendilerine güvenemezlerse dönerler," dedi, başını hiç çevirmeden ve karşısındakinin kapısını kırıp iki pulunu alarak.

Sekban duralar gibi oldu. Sonra:

"İzam ediyorsunuz," diye gülümsedi.

Judith, sabahki korkaklığını telâfi etmek ister gibi:

"Eç merak etmeyin," dedi. "Çok eyi yuzuyor. Alişik dalgalara."

Sonra, nasıl, iyi söylemedim mi, der gibi, Sekban'a baktı. Garson, elinde tepsisi, altı fincan tavşan kanı çay getirmişti. Herkes çayını aldı.

"Sans atout," dedi orta yaşlı petrol müdürü.

"Pik!" dedi siyahlı hanım, gözlerini bir an kaldınp Sekban'a bakarak.

Sekban yürüdü. Rüzgâra karşı, derin bir nefes aldı ve tuzlu deniz kokusunu ta genzinde duydu.

Setin üstündeki lokantaların tentesi, havalanmak ister gibi çırpınıyordu. Bir masada dört kişi otur-

muş gürültülü gürültülü konuşuyorlar. Ötede yaşlı bir adam, Önünde bir nargile. Garsondan ateş istedi. Ama sözleri garsona varamadan rüzgârda dağıldı gitti.

Sekban, bu sefer çok kalmam, diye düşündü. Bir girip bir çıkarım. Hiç girmemeyi hem onuruna, hem de programcılık duygusuna yaraştıramıyordu. Bacağının dibinde bir patırdı duydu. Baktı. Mordohay. Kaşlarını çatmış, ona hissettirmeden arkasından geliyor. Kovboy filmlerindeki gibi, iki elini iki yana açmış, her adım atışta ağırlığını o tarafa vererek, kovboy yürüyüşünü taklit ediyor. Anası bunu sık sık sinemaya götürüyor olmalı. Sekban birden dönünce, Mordohay suçüstü yakalanmış gibi durdu. İki elindeki iki muhayyel tabancayı ateşleyip ateşlememek arasında bir duraksama geçirdi. Sonra, onu öldürmekten şimdilik vazgeçip yine öyle kabadayıca, silahlarını muhayyel kılıflarına soktu, uzaklaştı.

Sekban, bayırdan kumsala indi. Gömleği yamalı genç bir adam, şemsiyeleri toplamış içeri götürüyordu.

Sahil, hışırtı ve köpük içinde idi. Dalgaların getirip attığı lif lif yosunlar, bir parlayıp bir matlaşarak, orda duruyorlardı. Güneş, bir ara, bulutlan deldi. Ve Akçakoca'ya yazda olduğunu hatırlattı.

Sekban'ın keyfi gelmişti. Kararlı kararlı suya daldı. Sabahki gibi kravle geçti. Ama daha ilk anda anladı ki, altındaki deniz, bu sabahki deniz değildir. Başka tarz bir dalga düzeni bu, diye düşündü. Daha iri ve yaygın. Onları sabahki gibi delip geçemeyeceğini anladı. Kendini bırakıp tıpa gibi inip çıkmalı. Bunun da, kendine göre, ayrı bir keyfi olabilir. Dalgaların iriliği değil de, sahilde patlayışları insana bir ürküntü veriyordu.

Kendini iniş çıkışa alıştırmak üzere idi ki, birden üç dört metre karşıdan, iri, kurşuni, duvar gibi acayip bir dalga gördü. Dalganın tepesinde, dökülmeye

hazır beyaz köpükler vardı. Kendi, o sıra iniş halinde olduğu için, belki bu dalgayı olduğundan da büyük gördü. Ve korktu. İncilâ hanımın sözleri, sol kulağının arkasındaki yerinden işte o anda çıkıp beyninde çınladı: "Karadeniz'in dalgaları başka olur Sekban bey." O, "Başka Dalga"lardan biri bu olsa gerek, diye geçti içinden. Ve bütün bunlar olup biterken gerisin geri dönüp sahile doğru yüzdüğünü fark etti. Kaçıyordu. Kendine belli etmeden, resmen kaçıyordu. Ama kurtulamadı. İki kulaç atmış atmamıştı ki, bir dağ indi sanki üstüne. Kendini bulanık mavi suyun derinlerinde buldu. Toparlanıp su yüzüne çıktı. Nefes aldı. Onu ezen deminki dalga sahilde büyük bir hışımla patlıyordu. Geçti işte, dedi, yine dalgalarda inip çıkarak, rahatlar gibi oldu. Sahile baktı. Sahil yakındı. Çok yakındı. İstersem dönerim dedi. Tam bunu düşünürken, bu sefer arkası da dönük olduğu için, ense köküne kurşun gibi ikinci bir dalga indi. Deminki gibi ağır, sert, acımasız. Üstelik onu yan devirip derinlere yollayarak. Bu dalışlar, onu biraz olsun kendini toparladığı, ona biraz olsun soluk aldırtan, anlardı. Denizin dibinde soluk alınır mı, ne saçlamalıyorsun sen, diye düşündü. Su yüzüne çıkar çıkmaz yine sahile baktı. Bir fındık kamyonu beyaz yolda uzaklaşıyordu. Lokantadakiler uzakta, çok uzakta idiler. Bağırsam kimse beni duymaz, el sallasam kimse görmez, diye düşündü. Ve içine daha büyük korku girdi. Güneş de şimdi inadına tepede parlıyordu. Deniz kırlangıçlarını gördü. İster misin, burada bir haziran ikindisi, pisi pisine tek başıma gümbürdeyip gideyim, diye düşündü. Kırlangıçlar, biraz sonra, belki cesedinin üzerinde uçacaklardı.

Birden kendine acıdı. Ama toparlandı. "Şok geçirdim," dedi kendi kendine. "Paniğe kapılma oğlum, işte sahil, şurada, bu dalgaların üç tanesi beni oraya atar." Var gücü ile sahile yüzmeye çalıştı. Yüzüyorum sandığı bir sırada, sanki omuzlarından itilip, yine

dipte buldu kendini. Dipte iken, artık nefesinin son stokunu tükettiğini anladı. Kalbi duracak gibi atıyordu. Bir ara ayaklarının çakıllara değdiğini hissetti. Ama büyük bir hoşurtu ile gerisin geri çekilen dalga ile beraber bu çakıllar da korkunç bir takırtı ile denize doğru kayıyor, onu desteksiz bırakıyorlardı. Daha sonra bir iki dalga daha, onu umutlandırarak sahile attı, ama her seferinde de, bir vantuz gibi geri çekip bir önceki aldığı yerden daha gerilere savurdu.

"Şaka maka, Dimyat'a giderken, taavtatiküpati," gibi birbirini tutmaz şeyler geçti kafasından. "Ölüyoruz galiba," dedi. Kollan, omuz başları onun olmaktan çıkmıştı. Midesinde tuhaf bir kesiklik. Kısmet bu kadarmış, dedi içinden. Bak şu işe. Bir başıma, Allahın denizinde. Olacak iş mi. Yazık yahu bana, diye bağırası geldi. Sonra utanır gibi oldu kedine acındığına. Ölsem bile rezilce ölmeyim. Kurdun ölümü, diye bir şey geçti aklından. Aklının, dalgalardan henüz sinmemiş çok dipte bir yanından. Köpekleşip ölmek yerine kurt gibi ölmek. Bir başına, vakur, insan bakışlarından ve acınmalardan uzak. Gülerek ölmek. Önörünle çekip gitmek, hiç değilse. Bundan sonrasını ayıklıkla baygınlık arası hatırlıyor. Yine iri, kurşuni bir dalga geliyordu karşıdan. Ona baktı galiba. Gözlerini kırpmadan. Katilim bu olacak, biliyorum, diye. Ve güldü, yahut sadece gülmeyi, gülümsemeyi denedi. Beyninin uyanık kalabilmiş bir köşesi ile bu komutu vermişti ağız adalelerine. Ama onlar, buna uyabildiler, uyamadılar, orasını pek bilemiyor. Güldüğünü, giderayak gülümsediğini sanıyor. Gülümsemiştir de belki gerçekten.

Dalgalar, denizde buldukları bu tek insanla, bir otomobil dış lastiği ile oynar gibi, onu ordan oraya çalkalayıp, umutlandırıp afallatarak, yeterince eğlenmiş olacaklar ki sonunda bezdiler. İçlerinden biri Sekban'ı aldı, hayli yukarlara çıkarıp, posa gibi boş kumsala, yosun liflerinin şiltesine fırlattı.

Sekban kendinde değildi. İçgüdüsü deminki gibi her ileri fırlatışılın bir de vantuz gibi geri çekilişi olduğunu anımsar gibiydi. Dalgalar çekildiler. Ama onu almadan. Orada bırakarak. Gözlerini bile açamıyordu. Bekledi ki, ikinci bir dalga gelsin, birincisinin yapamadığını muhakkak bu ikinci yapacaktır. Bu acımasız ve alaycı dalgalara karşı umutlanmanın yine boşa çıkacağını, yine o içindeki bitkisel içgüdüsü, her şey tükendi gibi göründüğü zaman, o en dipte kalan son hayat tortusu, ona hatırlatıyordu. İki üç dalga geldi, gitti. Onu almadılar. Yarı beline kadar ıslatıp çekilerek. Bu tehlikeli bölgeden kendini iki üç metre öteye atabilse, orada günlerce, bitkin, yatabilirdi. Ama kolunu kıpırdatacak halde değildi. Yalnız, içinde küçücük yanıp sönen bir pırıltı: Yaşıyorum duygusu.

Böyle ne kadar kaldığını bilmiyor. Bir ara gözlerini araladı. Toparla kendini, diye komut verdi, ta içinde, dipsiz bir yere, hep öyle rüya âleminde. Yüz üstü döndü. Dizleri üstünde doğruldu. İki eliyle ıslak kumlara abana abana, yeni emekleyen bir çocuk gibi, kendini biraz sürükledi. Sonra yine ıslak kumlara yayıldı.

Kalbi kaburgalarından çıkacakmış gibi atıyordu. Bir süre, böyle durup dinlendi. Yeniden bir gayretlenip sürüne sürüne, iki üç adım öteye, artık dalgaların hiç erişemeyeceği bir yere ulaştı. Sırt üstü yattı, gözlerini kapadı, kendinden geçti. Kim bilir ne kadar zaman.

Kafası aydınlanıyor gibi olunca birden doğruldu. Ama doğrulmak iyi gelmedi. Tıkanacak gibi oldu. Kulakları vınlıyordu. Eliyle midesinin sağını kavradı. Ve kustu. Boğulur gibi kustu. Vınlama azalmıştı. Gözlerini açtı. Öyle iki büklüm soluk soluğa oturdu. Uyuz bir köpek kuyruğunu sallayarak dolaşıyordu. Geldi, çıkardıklarını kokladı, uzaklaştı. Sekban, yine arka üstü uzandı. Ama sırtından dürtülmüş gibi yeni-

den doğruldu. Bir daha, bu sefer çok daha sesli bir böğürtü ile, ama daha az çıkararak, kustu. Ağzından yeşil bir su geliyordu. Rahatlar gibi oldu. İçinden, bir konyak olsa, diye geçirdi. İçinden bunu geçirebilmesini iyiye yordu.

Tam bunları düşünürken baş ucunda Mordohay'ı gördü.

Mordohay, Sekban'a bakıyordu.

Belki çocuk hep başucunda idi de, o şimdi uyanan bilinci ile onu yeni keşfediyordu. Buna canı sıkıldı. Ama niye sıkıldığını yorumlayacak gücü yoktu. Üşendi. Üzerinde durmadı.

Mordohay, Sekban'a bakıyordu.

"Ne bakıyorsun, ne var?" diye soramadı. Buna niyetlense, belki ağzından çocuğu korkutan acayip hırıltılar çıkacaktı.

Mordohay, koşa koşa uzaklaştı.

Sekban kendinde yürüme gücü buluncaya kadar, yattığı yerden kalkmadı. Sonra yavaş yavaş doğruldu. Sarı havlu gömleğini, havlusunu, hasırını, sandallarını bıraktığı yerde unutup, sarsak adımlarla yürüdü. Şu anda bir bastona bin altın verebilirdi. Genç işi kartal başlı gümüş tokalı, gri kemerli, bermuda şortu, şimdi elli yaşının olanca yorgunluğunu taşıyan bedenine, hiç mi hiç yaraşmıyordu.

Otele girmeden önce merdivenlerde oturdu. Yeniden soluk aldı. Bahçedeki muslukta ağzını çalkaladı. Yine kusarım diye korktu, su içmedi. Elini yüzünü, ayaklarını yıkadı. Sandallarını kumsalda unuttuğunu o zaman fark etti. Boş verdi. Sonra merdiveni yavaş yavaş çıkıp, içeriye daha hızlı adımlarla girdi.

İçerdekiler oyuna dalmışlardı. Oyuna dalıp zamanaşımını unutmuşlardı. Yahut da, arada açan güneşle, denizi de sanki durulduğunu farzedip korkulu bir ihtimali akıllarına nedense pek yaklaştırmamışlardı. Onun içeri girişini bile görmediler. Üstelik, yalın ayak oluşu da, ona sessiz bir giriş sağlamıştı. Usulca

merdivene yürüdü. İşte o ara başını kaldıran Nisim onu gördü:

"E bravo yani!" dedi. "İyice hevesinizi aldınız."

Herkes o yana döndü.

Siyah süveterli, siyah pantolonlu hanım, oyunun heyecanı içinde bile, kadınca, yahut annece –burda yaş hiç rol oynamaz– bir içgüdüyle, Sekban'ın gecikmesinden kuşkulanmış olmalı ki, şimdi birden rahatladı. Gasona çay ısmarladı.

Rıza Bey:

"Değme denizci yüzemez bu havada beyim!" dedi. "Yüzme şampiyonu yüzemez. Allah nazardan saklasın."

Sekban, merdivenin tepesinden, eliyle, boş ver, der gibi her anlama çekilebilecek bir hareket yaptı. Canlı olmaya çalışan ölgün adımlarla kapağı odasına attı. Islak bermudasını çıkarmaya üşenerek kendini yatağa bıraktı.

Ömründe bu kadar derin uyuduğunu hatırlamıyor.

Kalktığında kafasını toparlayamadı, nerede olduğunu hatırlayamadı.

"Konyak!" dedi. Bavuluna konyak koymadığı halde, kalktı, konyak aradı. Zile bastı. Gelen garsona:

"Konyak getir bana!" dedi. "Konyakla çay, biraz da kızarmış ekmek, beyaz peynir."

Koridorda elektrik yanıyordu. Saatine baktı: Yedi buçuk olmuş. Garson gittikten sonra, "Demek dört saat ölü gibi uyumuşum" dedi.

Elini yüzünü yıkadı. Yatağına bağdaş kurdu. Olanları hatırlamaya çalıştı. Resmen ölümden kurtulmuştu. Burası muhakkaktı. Gülerek ölmek kararını hatırladı. Ve gülümseyişini, son dalgaya karşı. Sonra bitik yatışı. Emekliye emekliye, kumsalda sürünüşü. İyi ki, kimse yoktu kumsalda. Rezalet. Birden aklına

Mordohay geldi. Mordohay görmüş mü idi acaba olanları?

Garson geldi. Konyak şişesini, çaydanlığı, fincanı, kızarmış ekmeği, beyaz peyniri bir tepsi içinde getirdi. Sol elini bağlı gibi arkasına yapıştırıp çayı boşaltırken:

"Konyakla mı içeceksiniz?" dedi.

"Ben kendim korum."

"Deniz yordu galiba" dedi garson.

"Uyumadım ki, sadece kitap okudum," diyecekti; ama hatırladı ki, bu kadar ağır uyuduğu zaman müthiş de horlar. Ya çocuk, gidip gelirken duydu ise.

"Dalmışım biraz..." dedi. "Dünden de uykusuzdum da."

Garson gidince, beyaz peyniri kızarmış ekmeğin üzerine tereyağ gibi yaydı. Karnı çok acıkmıştı. Garsonun doldurduğu çayın yarısını döktü. Konyak boca etti. Dikti. Birden içi ısındı.

Resmen ölümden kurtulmuştu. Peyniri de ekmeği de bitirdi. Yeniden çay koydu. İçti. Kafası yerine oturur gibi olmuştu, ama, vücudu hâlâ ezikti. Kalktı giyindi. Dallas hediyesi, gümüş tokalı kovboy kemeri şorttan çıkarıp pantolona geçirdi. Saçlarını fırçaladı. Piposunu yaktı. Aşağı indi.

Salonda, yalnız petrolcü ile öbür Ankaralı genç adam vardı.

"Ağır sanayiden önce kimya sanayii lâzım," diyordu genci. "Bizde eksik olan kimya sanayii. Belçika'da bin metrekare araziye tam 600 kg. suni gübre harcanıyor. Beğenmediğimiz Yunanistan'da 60 kg., bizde ise, sadece beş buçuk. Vann kıyas edin, daha kaç fınn ekmek yememiz gerektiğini."

"Kütahya'daki gibi bir suni gübre fabrikası daha ister."

"Kaç bir, iki deyin, üç, dört deyin."

Siyahlı kadının okuduğu roman masanın üstüne

atılmış duruyordu. Sekban yan gözle baktı: *Ve Durgun Akardı Don.* Oysa o *Amber* okuyor sanmıştı. Yahut *Rüzgâr Gibi Geçti.*

Orta yaşlı petrolcü sordu:

"Denizin keyfini çıkardınız. Fırtınada kim bilir nasıl oluyor?"

"Pek zevkil değil" dedi Sekban, kısaca.

"Biz dün sabah girebildik biraz. Bu gidişle görüp göreceğimiz nimet bu olacak," dedi genci.

Bay Moris ve kabilesi, yemekten önce yürüyüşe çıkmışlar. Döndüler.

"Deniz kükrüyor" dedi Judith. Açık renk mavi bir kazak giymiş, altına lâcivert pantolon geçirmiş.

"Siz bunda nasıl yüzdünüz kuzum?" dedi, kendine özgü ve sempatik sesiyle Bay Moris.

Mordohay, Sekban'a baktı.

Bu piç kurusu onlara her şeyi arılatmış olamaz.

Sekban da Mordohay'a.

Hayır, çocuk görse koşar, bunlara anlatır, onlar da kumsala gelirlerdi. Kurtarmaya. Hiç değilse bir şeyler yapmış olmaya. Mordohay'ı, Sekban, sahile çıktıktan sonra, baş ucunda görmüştü.

İki Ankaralı kadın, akşam yemeği için kılık değiştirmiş, odalarından iniyorlardı. Sabahleyin siyahlar giyinenin sırtında yine kendine çok iyi giden eflâtun bir döpiyes vardı. Sarı saçlı, sinirli olanı, hani kahve falına bakan ise, yün örgüsü, hipimsi bir uzun ceketle, yine yün örgüsü bol paçalı bir pantolon giymişti.

Üniforma hakisi de, astarı kırmızı, düşünebiliyor musun?" diye, ihtimal, odada başladığı bir cümleyi merdivende tamamlıyordu. Salona inince, önce eski ahbaplara, yani bay Moris ve ailesine selâm vediler.

"Bonsuvar."

"Bonsuvar."

Sonra Sekban'a hafifçe bir baş eğdiler.

"Bonsuvar."

"Yorgun görünüyorsunuz... dedi Nisim, Sekban'a.

"Kolay mı, dalgalara karşı yüzmek," diye sarı saçlı haşarı hanım atıldı. Sekban bu cümlede bir alay tonu aradı. İster misin kadın penceresinden onun debelenişini izlemiş olsun. Sonra, birden, hatırlayıverdi ki, o denizden süngüsü düşmüş gelirken, bunlar daha odalarına çıkmamışlardı. Burada, hiçbir şeyden habersiz, tavla oynuyorlardı. Rahat bir nefes aldı.

Bay Moris termosundan yine ailesinin üyelerine whisky koyuyordu.

"Bir whisky'ye ne buyrulur Mr. Weissmüller?" dedi şakayla.

"Maalmemnuniye," dedi müşterilerin Weissmüller'i.

"Şerefe."

"Bugünkü cesaretinizin şerefine," dedi Judith. "Prozit."

"Cidden..." dedi Ankaralı genç adam öteden.

Mordohay, Sekban'a, gözlerini dikmiş, bakıyordu.

Sekban kadehi ağzına götürdü.

"Sizlerin sıhhatinize" dedi.

Bütün bu övücü sözleri ve hayran bakışları, sözümona bir alçakgönüllülük susuşu ile geçiştirip daha da ilginçleştirerek bu oyunu sürdürebilirdi pekâlâ.

Mordohay Sekban'a bakıyordu.

Yukardan aşağı tarıyor âdeta bakışıyla. Bu çok bilmiş suskunluk, boşboğazlığından daha da korkunç.

Ortalığı telâşa vermemişti, sahilde olup bitenin tek görgü tanığı, bu sırra kimseyi ortak etmemişti. Belli bir şey işte.

Mordohay Sekban'a bakıyordu.

Sekban esnedi. Üstüne giydirilen bu yürekli yüzücü, hayatını hor gören gözüpek kahraman rolü, nedense birden canını sıktı.

Mordohay Sekban'a bakıyordu.

Her şeyi olduğu gibi anlatsam mı şunlara, dedi. Bu fikir birden içini ısıttı. Ne kaybeder. Küçüklüğünü kabullenmek, aslında yalancı bir büyüklüğü sürdürmekten daha mı az yüreklilik ister? Evet hepini anlatmak. Olduğu gibi. Olmadığı bir şeyi oynamak, onu iğreti ve üstüne bol gelen bir elbise gibi taşımak yerine. Bir kere de olduğu gibi görünmek. Hem de bütün o gülünç ayrıntılarıyla. Gülerek ölmek özentisine kadar, bir Ispartalı gibi. Hepsini, her şeyi, bir bir. Dalgalarla boğuşurken aklından geçenleri. O rezilce zebunluğunu. Kumlara sürüne sürüne nasıl tatlı canını kurtarmak için çabaladığını. Kendini alabildiğine harcayarak. Korkudan panikten sözümona bir stoisizme, oradan da yine sürüngen bir zavallılığa, inip çıkışını.

Mordohay Sekban'a bakıyordu.

Onu yukardan aşağı tarayıp sonra karnı hizasında duran gözleri, Sekban'a, her seferinde, ölür gibi kusuşunu hatırlatıyordu. Ama artık buna da alışmıştı. Karnından yukarı demir bir yumruk gibi gelen o ağrı ve nefesini kesen o böğürtü yuttuğu suları atmak için değildi belki de. Bu kusuşun asıl kökeni, belki de kendinden iğrenişi idi. Olamaz mı?

Mordohay Sekban'a bakıyordu.

Mordohay'dan korkmasa bile. Onu çillerle çevrili, mavi gözleri sanki içinde hiç bozulmamış, aynı kalmış, saf, temiz, gıllığışsız kalmış bir küçük merkezi tahrik ediyordu. İnsanın ölürken ne kadar küçüldüğünü burada, bu sigara dumanlı rahat masa başında, kendini hâlâ kahraman sananların ortasından ilan etmek. O sabahki, her zamanki, her günkü -sade kedinin mi ya, hepimizin her zamanki- o hışır çalım balonunu, evet o hışır çalım balonunu delip, işte böyle rüzgârlı ve tatsız bir haziran gecesi. Akçakoca kasabasının handan bozma bir otelinde, hiç de büyük bir yakınlık duymadığı insanlara, ama aslında kendi ken-

dine karşı bir namus borcunu yerine getirmek. Onuruyla hesaplaşarak. "Desinler"ci onurunu boğup öldürüp "Ben buyum"cu kişiliğini hapisten çıkararak.

Mordohay Sekban'a bakıyordu.

Sekban dalmış duruyordu.

"Ne o. Pek uzaklardasınız beyefendi... dedi şarışın hanım.

Yukarda kurmuş düşünmüş, bu akşam daha atak olup Sekban'ın zıddına gitmek bahasına da olsa, onun ilgisini çekmeyi tasarlamışa benziyordu.

"Evet..." dedi Sekban, usulca. "Kararsızlık içinde bocalıyorum."

Hepsi birden ona baktılar. Bir Nisim'den başka. O, piposunu temizlediğinden, Sekban'ın dediğini duymamıştı.

"Yoksa yemekten önce, bir de geceleyin mi denize girmeyi kuruyorsunuz?" dedi, yine sarışın hanım, yine deminki üstüne üstüne sesiyle.

"Hayır..." dedi Sekban. "Kararsızlığımın sebebi başka. Doğruyu mu söyleyeyim, yoksa yalana mı devam edeyim?"

Sonra, kararını hemen o anda vermiş gibi, damdan düşercesine:

"Ben budalanın tekiyim..." dedi.

Hemen bir iki, "İstağfurullah" yapıştırdılar.

"Yo yo, budalanın tekiyim." dedi Sekban. 'Karadeniz'in dalgaları başka olur' demişti bir dostum bana. Kös dinledim. Kendime güvendim. O hızla da sabahleyin dalgalara karşı yüzdüm. Bu kadarla yetinsene, aval. Hayır. Öğleden sonra deniz azdı. Kumsalda kimse kalmadı. Ben, Allahım sersemi, kendini beğenmişi, ben sporcu eskisi, ben gözü çöplükte deniz aslanı, sizlerin korkulu bakışlarınızdan bir kat daha şahlanarak kendimi sulara attım. Nah attım, boğuluyordum, beyler boğuluyordum. Sizler burda, bir şeyin farkında olmadan, briç oynar, zar atarken, dalga-

lar beni hallaç pamuğu gibi ordan oraya savuruyorlardı. Bir ara sahile fırlattılar. Ama sevinmeye vakit kalmadan hortum gibi geri çektiler. Gücüm tükendi. Nefesim bitti. Gittim geldim, paçavra gibi. Orada bir başıma, sonumun geldiğine inandım. Pisi pisine fiyaka uğruna, Meheldi de belki. Giderayak, bari gülümseyeyim dalgalara dedim. Sözümona, erkekçe ölecektim. Son anda bile, bir jest peşinde idim. Bereket, son bir dalga, beni kaldırıp posa gibi sahile attı. Belki de, beni gülerek ölecek kadar güçlü bulmadı. Sonrası, orada ölü gibi yattım. Kustum. Sürüne sürüne kendimi daha siper bir yere çekmeye çalıştım." Burada Mordohay'a baktı. "Bacaklarımda biraz takat bulunca da kendime çekidüzen verdim. Bir şey olmamış gibi yukarı çıktım. Dört saat leş gibi uyudum. Şimdi de aranıza indim. Ve siz, beni hâlâ o soytanlığa devama zorlamak için şerefime içiyorsunuz. İçelim, ille istiyorsanız. Ama lütfen enayiliğimin şerefine. Ancak bunun için içebilirim sizlerler. Öf be!" dedi. Sustu.

Kadınlar birbirlerine, sonra erkeklerine baktılar. Bir süre tıs oldu. Kimse bir şey söylemiyordu. Dışarda yine çok açılmış bir radyodan, Ajans haberleri duyuluyordu. Sekban bunları bir solukta kendinden geçer gibi söylemişti. Bu susuş sırasında yavaş yavaş kendine geldi. Nerde, kimler arasında olduğunun farkına vardı.

"Çok geçmiş olsun, dedi orta yaşlı petrolcü. Neden sonra. Düşüne düşüne bulmuş gibi.

"Vah vah..." dedi Bay Moris. "Çok üzüldüm."

"Ben hepinizden çok üzüldüm," dedi Sekban. İçini boşalttı ya, rahatlamıştı. "Yaşamak güzel şey, hanımlar beyler..." dedi. "Hele burnunu kırıp, küçüklüğünü bilip yaşamak."

Koyu kestane rengi saçlı, sabahleyin siyahlar, akşamleyin de eflâtunlar giyip kendine çok yakıştırmasını bilen, alımlı Ankaralı hanım:

"Sizin durumunuzda acaba hangimiz böyle yürekli bir itirafa cesaret bulabilirdik?" dedi. Çok roman okuduğu, cümle yapısından belli oluyordu. Ama neme lâzım, sözlerinde sıcak, içten bir şeyler vardı.

Sarışın olanı hayal kırıklığına uğramış gibi idi. Olaylar, galiba, onun şaşmaz sandığı içgüdüsünün tasarladığı doğrultudan uzaklaşmıştı.

"Bazen böyle, kendini aşırı harcayışlar da, dalgaları yenip yüzmek kadar ilgi toplayabilir..." dedi. "Bunun da kendine göre hayranları bulunabilir." Öç almak ister gibi konuşuyordu, ama kime taş attığı belli olmuyordu. Belki biraz da kendine. Bu tip kadınlar çünkü, ne istediklerini kendileri de bilmezler ki.

İşi tatlıya bağlayan yine erkekler oldu. Nisim:

"Ben çok iyi anladım hislerinizi..." dedi. "Uludağ'da bir kere siste yolumu kaybetmiştim. Tam on saat sis kalkmadı. Soğukta bir başıma yeri kazdım. Donmamak için tepindim. Bir ara da ümidi kestim."

"İnsan son anında hayatını bir baştan sona görürmüş..." dedi Rıza bey.

"Laf!..." dedi Arıkaralı erkeklerin genç olanı. "Ölümle çekişirken başka şey düşünebilir mi insan?"

"Onu bunu bilem ama" dedi petrolcü, "İnsan tek başına olursa ve ölümü de burnunun dibinde görürse, çevresinde de kimse yoksa, hatta var da olsalar onu kurtarmıyorlarsa, o zaman bağırıp çağırmak, direnmek, neye yarayacak. Böyle bir çaresizlik içinde, insan beyefendinin yaptığı gibi, kendini toparlayıp metin olabilirdi pekâlâ, hatta gülebilir de belki."

"Bazı idam mahkûmlarının son andaki metaneti şu halde irade gücünden çok, bu çaresizlikten geliyor sizce," dedi genç Ankaralı.

"Neden olasın?" dedi orta yaşlı petrolcü.

Bir süre bu minval üzere konuşuldu. Sonra yemek geldi, yine dışardaki lokantadan. Yemekten sonra kahveler içildi. Daha da kaynaşıldı. Sekban, ilkin

Moris, Judith, orta yaşlı petrolcü ile sonra, genç Ankaralı, Nisim, yine Moris'le, ikinci başka bir kare kurup briç oynadı. Nisim'i tavlada mars etti. Sonra, Judith, iki Ankaralı hanım ve genç Ankaralı adamla konken oynadı. Keyfi iyice yerine geldi.

Yukarı yatmaya çıkarken koridorda, Mordohay'a rastladı. Yatmadan önce anası oğlanı çişe götürüyordu. Mordohay durdu. Ona baktı. Yine yukardan aşağı tarayıp beli hizasında duran bir bakışla. Sonra birden anasından koptu. Nihayet kararını vermiş gibi, Sekban'ın kartal başlı gümüş tokalı gri kemerini kavradı:

"Sen bu şerif kemerini nerden aldin?" dedi.

Sekban Judith'e baktı. Judith Mordohay'a. Hayretle.

Mordohay:

"Mamam bana bulamadi." dedi. "Amerikan pazarında yok."

Sonra kaçtı, anasının arkasına saklandı.

Sekban güldü. Bunun üzerine Judith de güldü. Sekban kemerini çıkarıp Mordohay'a uzattı:

"Al öyleyse, bu senin olsun..." dedi.

Judith:

"Nasin olur ama?" dedi.

"Şerif olmak istiyor madem, olsun," dedi. Sonra Mordohay'a göz kırpıp, "Şerif olunca beni takip edip öldürmeye kalkmazsın artık."

Kemeri, öyle uzatmış, eli havada duruyordu. Sabahki kovboy kovalamasını bilmeyen Judith bu imayı anlamamış, ama tahmin eder gibi olmuştu. Oğluna kanı kaynadı tazenin, eğildi öptü. Sonra:

"Hayda al," dedi. Ve atmaca gibi kemeri kapıp yine anasının arkasına kaçan oğluna:

"Yok öyle yapmak, güzel mersi de müsyöye," dedi. "Gel Mordo. Ne diyorum sana. Güzel mersi nasin yapardin sen?"

Mordohay kemere yapışmış bakıyordu. Anasının zoru ile başını öne eğdi. Ama Sekban'a pek yüz vermeden.

Sekban:

"İyi geceler... dedi ana oğula.

Judith:

"Bonne nouit monsieur," dedi. "Et merci."

Sonra, çocuğunu elinden tutup odasına yürüdü. Mordohay kemeri beline takmaya çalışıyor, ama tokasını geçiremiyordu. Şimdilik Çerkes fişenkliği gibi omuzuna attı. Sonra kapıyı siper alıp Sekban'a ateş etti.

Şerif de olsa tabanca düellosundan vazgeçmeyeceği anlaşılıyordu. Zaten, hangi kovboy şerif olmuş da uslanmış.

Sekban önce helâya, sonra odasına girdi. Pencerenin pancuru kopmuş vuruyordu. Camı açıp onarmaya çalıştı. Deniz biraz durulmuş gibi idi. Dışarda yine ardına kadar açık bir radyodan İstiklâl Marşı'nın son notaları duyuluyordu.

Enginden düdük öttürerek bir gemi eçti. Işıkları titriyordu. Tiki varmış da göz kırpar gibi. Herhalde rüzgârın bir oyunu, diye düşündü Sekban. Pancuru onaramayınca büsbütün kapadı, çengelini taktı, yatağına uzandı.

HALDUN TANER / BÜTÜN ESERLERİ

Haldun Taner / Bütün Hikâyeleri

* 1. Kızıl Saçlı Amazon
2. Şişhaneye Yağmur Yağıyordu
(1953 New Yok Herald Tribune Hikâye Ödülü)
Ayışığında Çalışkur
** 3. Onikiye Bir Var
(1955 Sait Faik Hikâye Armağanı)
Sancho'nun Sabah Yürüyüşü /
Gülerek Ölmek
4. Yalıda Sabah
(1984 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü)

Haldun Taner / Bütün Oyunları

1. Keşanlı Ali Destanı
2. Vatan Kurtaran Şaban
3. Sersem Kocanın Kurnaz Karısı
"1972 T. D. Kurumu Tiyatro Ödülü"
4. Günün Adamı / Dışardakiler
5. Ve Değirmen Dönerdi / Lütfen Dokunmayın
6. Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım
7. Fazilet Eczanesi

Haldun Taner / Düz Yazıları

1. Çok Güzelsin Gitme Dur
2. Berlin Mektupları
3. Koyma Akıl Oyma Akıl
4. Ölürse Teri Ölür Canlar Ölesi Değil
5. Önce İnsan
(Devekuşuna Mektuplar - 1)
6. Yaz Boz Tahtası
(Devekuşuna Mektuplar - 2)
7. Hak Dostum Diye Başlayalım Söze

● Haldun Taner Tiyatrosu / Ayşegül Yüksel

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 4.3.1987 gün ve 1832 sayılı yazılarıyla okullara tavsiye edilmiş; karar 23.3.1987 gün ve 2230 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.
M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu'nun 1.7 1992 gün ve 3995 sayılı yazılanyla okullara tavsiye edilmiş; karar Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

"Sancho'nun Sabah Yunuşu, çok güç bir konuyu, beklenmedik bir orijinalite açısından yansıtış ustalığı ile odule değer görüldü "

Bordighera Ödül Jürisi (İtalya)

"Yazarın ince, alaycı zekâsı, oyun aletlerini çok iyi kullanan bir cambazın maharet ve ustalığı hikâyenin hemen her cümlesinde kendini hissettiriyor."

Mehmet Kaplan (Hikâye Tahlilleri)

"Tanor'in en belirgin niteliklerini üç temelde toplayabiliriz. Once dile ve anlatıma çok egemen, gözlemlerinde çok başarılı bir usta. Sonra insanın kişisel duygular evreni ile felsefenin temellerini kaynaştırmış, olaylara ve kişilere göre otantik hava veren bir düşünür. Nihayet yırtıcı ve alaycı da olsa, derinden derine insan sevgisini, hümanizmayı hiç yitirmeyen keskin ama örtülü bir mizahçı."

Muhtar Körükçü (Varlık)